

NƏZAKƏT ƏZİZOVA

KÖNLÜMÜN YÜKÜ

BAKİ – 2008

Əzizova Nəzakət Məhərrəm qızı

Könlümün yükü. Povest və hekayələr. Bakı, 2008, 118 səh.

Kitabda müəllifin müasir həyatımızdan, yazdığı povest və hekayələri toplanmışdır.

Kövrək bədii tərənnüm, sonsuz məhəbbət və sevgi Nəzakət xanımın yaradıcılığının əsas qayəsini təşkil edir.

«Könlümün yükü» adlanan bu kitab 1992-ci ildə «Bilik» cəmiyyəti tərəfindən kiril əlifbasıyla nəşr edilmiş kitabın latın əlifbasıyla transliterasiyasıdır.

Nəzakət Əzizovanın «Könlümün yükü» povest və hekayələr kitabı, onun «Gözlərimin günahı» adlı şeirlər kitabından sonrakı, ikinci kitabıdır.

© Bakı, «İrşad» - 1992
© Təkrar nəşr Bakı - 2008

VÜSALDAN SONRA

*Könül, səni yanasan
Sən deyənə ha baxdım...
(Aşıq Məhəmməd Şıxlı)*

1988-ci ilin may ayı idi. Elmlər Akademiyasının kitabxanasında işə düzəlmişdim. Direktorumuz məni özüyə gətirib, kitabxananın abonement bölməsində bölmə müdiri işləyən Züleyxa xanıma təqdim elədi: «Züleyxa, Nəzakəti çoxdan tanıyıram. Görüb-götürən qızıdır. Elə hey giley elə-yirsən ki, tək işləyirsən, bir yerdə işləyin», – dedi. Züleyxa xanım – «Yaxşı, Məhbubə xanım» – deyib, razılaşdı.

Bir-birimizi əvvəllər görsək də, indi hansı sözdən başlayacağımızı bilmirdik. Ayaq üstə dayanıb, sıxılırdım. Deyəsən ağır-ağır ötən dəqiqələrdən Züleyxa xanım da sıxılırdı. Nəhayət sükutu pozub dedim:

–Olar, mən oturum?

Züleyxa xanım: – «Hə... Nəzakət, oturun. Indi mən Sizə hər şeyi başa salaram» – dedi.

Stul çəkib oturdum. Mağaza piştaxtasına oxşar stollarla bölmə ayrılmışdı. İki pəncərə, beş nəfərlik iş stolları, stolların üstündə işə işlə bağlı kağızlar, kartoçkalar, səlhiqəsiz atılmış qəzetlər var idi. Mənimlə demək olar ki, üzbəüz oturan qadının adı Tahirə idi. Onunla bir cərgədə Gülbahar, ortada şöbə müdirimiz Vanda Karlovna, sonra Züleyxa bacı və mənim oturduğum stul.

Stolların arxasında kitab şkafları qoyulmuşdu. Abunəçilərin kartoçkaları Vanda Karlovanın yanında mənim yanıma qədər uzanırdı. Mənim arxamdakı şkaflarda bir neçə kitab var idi. Bölməyə aid iki pəncərədə Vanda Karlovaya məxsus güllər qoyulmuşdu. Ən çox diqqətimi böyüklüyü ilə cəlb edən palma kolu oldu. Işıqlı salonda gəzişən Nina Mixaylovna və Mafayə xanım kənardan mənə tamaşa edirdilər. Səhər saat 10 idi. stolun üstündəki uzun yeşikdəki kartoçkaları

özünə tərəf çəkən Züleyxa bacı dedi: «Gəl, işimizlə səni tanış edim».

Mən ayağa qalxıb itaətkarlıqla ona qulaq asmağa başladım.

–«Bunlar dünən gələn oxucuların kartoçkalarıdır» – deyə Züleyxa xanım izahat verməyə başladı. «Biz oxucuları elmi səviyyələrinə görə ayırıq. Elmlər doktorlarını bir, elmlər namizədlərini iki, elmi işlə məşğul olanları üç, aspirantları dörd, ali təhsilliləri beş, orta təhsilliləri altı, tələbələri yeddi, qalan aşağı yerləri tutan xidmətçi, aşbaz və başqalarına isə səkkiz rəqəmini veririk.

Ardıcıl sıralanan bu yeşiklərə Züleyxa bacının ayırdığı kartoçkaları düzdükcə o, mənə ətraflı məlumat verir, tez-tez də işimizin diqqət tələb etdiyini xatırladırdı. Mənə qarşı işçilərdə ümumi bir təbəssüm var idi. Beləliklə mənim iş günüm başlanırdı. Stollarımız yanaşı qoyulduğundan Züleyxa bacı ilə hər cür söhbət etmək imkanım var idi.

İlk gündən öyrəndim ki, Züleyxa bacı o zamankı Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsini bitirib, üstəlik də otuz ildən artıqdır ki, kitabxanada işləyər. Xeyli şad oldum.

İşimiz çox maraqlı idi. Oxucular birbaşa mənə müraciət edirdi. Oxucudan onun biletinin nömrəsini soruşub, kartoçkasını tapırdım. Sonra Tahirənin gətirdiyi və oxucu nömrələrinə əsasən düzdüyü kitabların arasından həmin oxucunun sifarişini seçirdim. Kitabın içindəki müddət vərəqəsinə ayın tarixini və oxucunun nömrəsini yazıb, kitabları oxucuya verirdim. Qaytarılan kitabları da oxucunun nömrəsindən çıxarıb, təhvil alırdım. Oxucuların tez-tez gəlməsinə baxmayaraq, mənim vaxtım çox qalırdı. İş saatlarından səmərəli istifadə edim deyə, kitabxanaçıların həyatından silsilə hekayələr yazmaq qərarına gəldim. Fikrimi Züleyxa bacıya da dedim. «Eh, Nəzakət, neynirsən, nəyinə lazımdır?» – dedi. Elə buradaca zarafatla Molla Nəsrəddinin

lətifələrindən birini xatırlayıb, Züleyxa bacıya danışdım:

...Bir gün Molla gedir bazara, görür hamı alır-satır. Qızğın alverdi. Molla tənbellik eləmir. Qalxır bazarın yuxarisına, kilosu beş manatdan bir kisə qoz alır. Gəlib dayanır bazarın aşağısında, başlayır kilosu üç manatdan satmağa. Mollanın alverindən baş açmayıb soruşurlar: «Ay Molla, belə alver sənə nə qazanc verəcək. Niyə beşdən alıb, üçdən satırsan? Molla da cavabında deyir ki, qoy görsünlər ki, mən də alver eləyirəm».

Bu söhbətdən Züleyxa bacının dodağı qaçdı və o, mənimlə razılaşdı.

...Müxtəlif elmi və bədii ədəbiyyatlarla zəngin olan kitabxanamıza müxtəlif xarakterli, müxtəlif baxışlı adamlar gəlirdilər. Züleyxa bacı ilə hal-əhval tuturdular. Keçmişini xatırlayırdılar. Onların xatirələrini dinlədikcə başa düşürdüm ki, Züleyxa bacı nə qədər adama kömək eləyib. Diqqətiynən, xeyirxahlığıynan nə qədər itən vaxtın qarşısını alıb. Alimə, elmə xidmətdən qiymətli nə ola bilər ki?

Züleyxa bacının işi xalqa, cəmiyyətə qayğı idi, xidmət idi.

Yeri gəldikcə oxucuların talelərindən, uğurlarından mənə danışdı. Ən çox ağyar əlinə düşən güllərə heyfislənirdi. Yaralı ürəklərin ahından kədərlənirdi. Deyəsən özünün də ümidləri qarsalanmışdı. Hərdən gözləri yol çəkəndə öz-özünə deyirdi: «Axı, mən onu sevmişəm. Düz beş il oturub gözləmişəm». Aradan iyirmi il keçməsinə baxmayaraq yenə də gözləyirdi Züleyxa. Necə deyərlər yar yanında idi, özü də onun sorağında...

* * *

Düz beş il oturub gözləyəndən sonra sevgilisinə qovuşacaqdı. Məsum nəvazişlərin gözəlliyindən bihuş, ağ duvaqda, füsunkar gözəlliyi ilə xoşbəxt idi. O gün onların məhəbbətinə dünyanın ən gözəl sözləri məftun olmuşdu. O gün hamı onlara xoşbəxtlik arzulayırdı. O günü tez-tez xatırlayırdı

Züleyxa.

Vağzalı çalınırdı. Həyəcanlı illəri saatlar ovundururdu. Gecədən ötən saatlar həya və ismət pərdəsini təlatümə gətirirdi.

Gəlinlik otağında Vağzalı sədaları altında Rəhimlə Züleyxa bir an göz-gözə gəldilər. Rəhim ağ düvağı ehtiyatla Züleyxanın başından açıb yerə saldı. Inadlı və lal sükutdan gözləri qapandı. Nəfəsləri bir-birinə qarışdı...

Rəhim ailənin yeganə oğlu, dörd bacının bir qardışı idi. Leninqradda aspiranturada oxuyanda akademiya gəlmiş, kitab alanda Züleyxanı görmüşdü. Qız onun xoşuna gəlmişdi. Saçları kəsik deyildi. Üz-gözü boya görməmişdi. Yerli-yataqlı ciddi və mehriban bir azərbaycanlı qızı idi.

Sonralar onun ata-anası haqda da maraqlandı. Yaxşı oxumuş qardaşları, bir bacısı var dedilər. Atası rayonda dəmirçi imiş.

Beləliklə, Rəhim kitabxanaya ayaq açır. Ancaq, necə deyərlər, dəmirçi qızı dəmir iradəli idi. Üstüörtülü sözləri çox, həm də tez-tez eşidirdi. Açıq, üz-üzə isə Rəhim ehtiyat edirdi.

Yay tətildən sonra Rəhim Leninqraddan Züleyxaya iki məktub yazdı. Züleyxa gözü yolda qalan aspirant oğlanı bəyənsə də, nə edəcəyini bilmirdi. Odur ki, sirrini tələbə yoldaşı, yaxın rəfiqəsi olan Elmiraya açır. Elmira çox sevinib, bu işə razı olduğunu bildirdisə də, Züleyxa cavab məktubu yazmağa həya eləyir. Əlacsız qalan rəfiqəsi Elmira Züleyxanın adından Rəhimə cavab məktubu yazır. Beləliklə, gələcək ailənin təməli qoyulur.

Züleyxanın rəfiqələri ərə gedirdilər, oğul-qız yiyəsi olurdular. Züleyxa tələsmirdi. Söz vermişdi deyə gözləyirdi. Söz onunçün qızıldan qiymətli idi.

Züleyxa çoxlarının diqqətini cəlb edirdi. Züleyxaya hörmət edənlər ona öz kitablarını bağışlayırdılar, bayramlarını təbrik edirdilər. Eşq elan edənləri də olurdu. Züleyxa üçün bütün bunlar bir heç idi. O, sözünün ağası idi. Əhdə-peymanə qul idi. Hər dəfə Rəhimə məktub yazanda həyəcanlanır,

məhəbbətini poeziyanın dili ilə bəyan edirdi. Özü də düz bir həftə nigarançılıqla cavab gözləyirdi, xoşbəxtlik anının məstedici saniyələri yekunlaşandan sonra yenidən axtarışlar, dadlı ümidlər və intizar başlanırdı...

Toydan sonra Rəhim vüsəl arsızunun vüsaldan şirin olduğunu bilib, məyus oldu. Züleyxa də düşündü ki, bir evdə yaşamayınca adamı tanımaq olmazmış. Bəzən adam puç olmuş arzularına, peşiman olmuş xəyal və düşüncələrinə ən əziz adamının ölümündən betər ağlayır. Züleyxa də ağladı. Daşa dəymiş məhəbbətinə heyf siləndi. Üz-gözünü yuyub, pəncərədən çölə baxdı. Rəhim hara getdiyini də deməmişdi. Diqqətsizlikdən soluxdu Züleyxa. Eşidənlər, bilənlər bunu başqa yerə yozdular. Züleyxa ana olacaqdı. Gələcək həyat ona bundan başqa daha heç nə vəd eləmirdi...

* * *

Rəhim elmlər namizədi idi. Yaxşı vəzifəsi də var idi. Qohumpərəst, istiqanlı, namuslu, vətənpərvər bir adam idi. Qohum-əqrabası başına and içirdilər. Dostları həmişə yaxınlığında idi. Doktorluq dissertasiyasını yazmağa başlamışdı.

Ailə həyatı isə... Züleyxanı sevib-seçib almışdı. Hər şeydə həyat yoldaşına etibar edirdi. Lakin... Rəhim o günü unuda bilmirdi. Adi məişət narazılığından sonra, qohum-qardaşın fərqiindən başlayıb, bir-birinə irad tutmuşdular. Züleyxanın bozarmış üzünü də Rəhim o vaxt görmüş, elə o vaxtdan da qəlbi çilik-çilik ovxalanmışdı. Züleyxa öz qardaşlarını Rəhimə nümunə göstərmiş, öz sədaqətini ərinin başına vurmuşdu. Bir neçə saatdan sonra Rəhim dözməmiş, Züleyxanın könlünü almağa tələsmişdisə də, yataq otağının üzünə bağlandığını görüb, bərk peşimançılıq hissindən sarsılmışdı. «Səni düz beş il gözləmişəm.» Məgər Rəhim əhdinə-peymanına dönük çıxıb? Başqa kişilər kimi onu aldadıb, özgəsiylə gəzib? Əlbəttə, yox! Bəs, Züleyxa niyə belə düşünürdü? Niyə ona minnət qoyurdu?..

Dostlarının yanında darıxmırdı Rəhim. Gözünü açıb, atababasını kişilər arasında arvad-uşaqdan aralı görmüşdü. Rəhim də gördüyünü götürənlərdən idi.

...Onların iki ildə iki oğlu olmuşdu. Tək qalmaqdan, darıxmaqdan söhbət getmirdi daha. Başı gül balalarına qarışsa da, Züleyxa həmin o lənətlənmiş günü unuda bilmirdi... Tale xoşbəxtlik quşunu əllərindən uçurmuşdu. İndi isə bir tavanın altında yad adamlar kimi yaşamalı idilər. Rəhim Züleyxanı danışdırmırdı. Arada Samir, Abutalıb var idi deyə, Züleyxa da bir şirinin xatirinə min bir acını udub daha heç nəyin üstünü vurmurdu. Bəzən işdə də bəxti gətirmirdi. Kimin yanında qəbahəti vardı ki? Züleyxanın əlindən otuz mindən artıq oxucu gəlib keçirdi. Ağır daşdan yapışmışdı, o. Xasiyyətdə atasına çəkmişdi... Atasının nəsihəti də qulağında sırğa idi. «Çalış hər işə yara, iş sənli də olur, sənsiz də.»

Xeyiri, xeyirxahlığı səpirdi Züleyxa. Əvəzində xoş söz, gülümsər üz, əməyinə verilən qiymət və neçə-neçə təltiflər, mükafatlar...

...İki qardaşını vaxtsız itirmişdi. Saçlarına vaxtsız dən, ruhuna vaxtsız kədər çökmüşdü. Nə qız olub qızlara qarışmışdı, nə də gəlin olub gəlinlərə. İki qardaşı sağ-salamatdır. Allah onların canını sağ eləsin.

Ərindən də, oğlanlarından da bədgüman idi Züleyxa. Biri eldən, biri beldən. «Qardaşlarım sağ olsun» deyirdi və sonra nə qədər fikirləşirdisə, qardaşlarının onlara nə vaxt gəldiyini də xatırlaya bilmirdi. Yad qızlarıydı arvadları. Özgə evi qaranlıq meşədir. Anası demiş: «Bəxtəvər yarıyanların başına». Eləcə qismətə boyun əyib, yaxşı yaşayanlara da haqq qazandırırdı Züleyxa.

...Növbəti məzuniyyətini Rəhim Almaniyada keçirmişdi. Uşaqlarının anasına «Madonna» servisi, qol saati, ayaqqabı – nə desən alıb, gətirmişdi. Oğlanlarına kostyum, özünə əyinbaş... Qohumlar Züleyxaya həsədlə baxırdı. İş yoldaşlarının da bəziləri Züleyxanı xoşbəxt hesab edirdi. Təkcə Züleyxa belə

düşünmürdü. O, çoxdandır ki, öz içəri dünyasına çəkilmişdi. Kaş bunlardansa, əri ona şirin söz, xoş münasibət bəsləyəydi. Ölmüş ruhnan «Madonnadan» istifadə etməsə nə olar? Beş illik gərgin intizardan, iyirmi illik ailə həyatından sonra budurmu onun sevgi payı, məhəbbət qisməti?

Elə hey gözləri yol çəkirdi. «Yazıq anam» – deyib, bir nöqtəyə baxırdı. Doluxsunurdu. Gözləri önündə qayğıdan vaxtsız qocalmış və çoxdan dünyasını dəyişmiş anası keçirdi.

Xalqın qızlarına verilən qiymətdən onun balasına verilməmişdi. Dünyanın haqq-hesabına lənət. Min hoqqadan çıxanların qismətinə baxıb, balasının bəxtinə, taleyinə verilən qiymətə yanırmış anası.

...İşin axırında hamı evə tələsirdi. Züleyxa tələsmirdi. Bazar, mağazaya da eyni təmkinlə, eyni səbrlə gedirdi. Ciyərparaları onu evə çəkirdi. Züleyxa kinli Rəhimə görə də evə tələsirdi (Allah üzünü qara eləməsin, Züleyxa nə eləmişdi ki?!). Bu boyda işlərin qabağında yenə diqəti onda idi. Paltarlarını vaxtında yuyub-ütüləyir, xörəyini bişirir, dostlarına, qohum-əqrəbalarına tez-tez süfrə açır, onların yanında Rəhimin hörmətini saxlayırdı. Heç nəyi haya-küyə salmırdı Züleyxa.

Bura qədər hər şeyə dözmüşdü, bundan sonra da hər şeyə dözəcəkdidi... Bu qiymət, tale də onun qismətinə düşmüşdü.

SEVGİ PAYI

*Xəyalilə təsəllidir könül meyli-vüsal etməz.
M.Füzuli.*

Onun qara paltarlarına o qədər alışmışdı ki, təsadüfən başqa paltar geyindiyini görəndə gizlədə bilmədiyimiz təəccüblə incə və mütənasib bədəninə baxırdıq. Qərribə burası idi ki, özü də o paltarlardan narahat olur, elə səhəri gün yenə də adət etdiyimiz paltarlarını geyinirdi. Hər gün işə gələn kimi

mənə baş çəkir, yorğun qüssəli gözləri ilə yuxu yozmalar kitabçasını axtarır, sonra da nigaran-nigaran bizə öz yuxusunu danışır.

Həyatda hərə bir şeyin aşığıdır. Mənim də qəlbimə məhəbbət məclisləri, məhəbbət sevincləri və məhəbbət əzablarından fərəh yayılırdı. Odur ki, bir gün İlahənin bu dərin məhəbbətinə işarə vuraraq dedim: «Sənin bu eşqinə bir hekayə həsr edəcəyəm, ancaq onun sonunu necə bitirəcəyəm bax, bunu bilmirəm» – dedim. İlahə gülümsünüb, xoşhal oldu. Ayrılandan sonra adəti üzrə zəng elədi: «Sonunu bitirmə, qoy davam eləsin», – dedi. Gülüştük...

İlahə Elmlər Akademiyasındakı Mərkəzi Elmi Kitabxananın bibliografı idi. Savadlı, qoçaq, suyuşirin bir gəlin idi. Əyyaş və qumarbaz ərindən ayrılmışdı. Gəlininin cəhizlərini qumarda uduzduğuna görə qayınatası ərini tutdurmuş, iki aydan sonra isə qayınatasının ürəyi partlamışdı. İlahə həbsxanadan buraxıldıktan sonra daha da azğınlaşmış ərinin əlindən tənqə gəlib, üç uşaqla xəstə anasına pənəh aparmışdı. Anası üç qızından nişanə qalan gəlin balasının yarımçıq və ümitsiz günlərinin həyanı olmuş, nəvələrini qanadı altına almışdı.

* * *

...Onuncu sinfi bitirdiyi günlər idi. İlahə gah fatasını başına salır, gah gözlərini gəlinsayağı yumur, gah da çalınacaq oyun havalarının ən kövrəyi olan vağzalı havasına qol qaldırırdı.

Acılar ki, o, bu havanın ağırlığını dərk edəndə əlləri qoynunda dustaqlanacaq, geriye qayıtmağın xəcalətindən acı-acı ağlayacaqdı. Hələlikse xülyalarla dolu təntənəli günlərini yaşıyırdı İlahə.

Gəlinlik xonçasında hər şey var idi. Yaxınları, qonşuları həsəd aparırdılar. Təəssüf ki, bütün yaxşılıqlar kimi bu günlərin də ömrü az oldu. Toylarının səsi qulaqlarından çəkilməmiş gəlin gəldiyi günün ilk ayındaca İlahə küsüb, atası evinə

qayıtdı. Küssə bərişə-bərişə üç uşaq anası oldu. Taleyin verdiyi zəhmətsevərlik və qabiliyyətlə gecələr oxuyub, gündüzlər işlədi. Qazancını min bir qayğı ilə sayıb, günlərə böldü. Qazanı qaynayanda qüssəli baxışları da buğlanıb, yox oldu. Qayğılı illəri beləcə bir-birini yola saldı.

İlahə xəstə anasının, bir də üç uşağının ümidi idi. Özü isə ümitsiz yaşamağın əzabından qəm yeyirdi.

Bir dəfə... Könlü bədənindən ağır, ümüdlü, gümanlı qapılarının qıfıllı vaxtında bir nəfərin məhəbbətli baxışlarını sezdi. O odlu baxışların təmasından könlündəki buz dağları əriyib titrədi. O gün, İlahə gözlərini yumub, o ani baxışları təkrar-təkrar fikrində, xəyalında canlandırırdı. Başqa baxışlardan seçilən bu baxışların mehrindən rahatlandı. Səhər işə gedəndə isə «onun» baxışları ilə təkrar gözləşdi. Beləcə qarşılıqlı baxışlar dil tapdı...

Daha Şərqşünaslıq İnstitutunun baş elmi işçisi Abdulla kitabxanadan sifarişlərinə rədd cavabı almırdı. Əl altından güclü bir himayə onun ürəyindən keçənləri stolun üstünə qoyurdu. Bəzən zəhmətlərinə adi bir sağol da almayan İlahə heç nəyə əhəmiyyət vermirdi. Qəfəsdən uçan quşa hər yer gülüstan görünürdü.

Məhəbbət əzabları İlahənin yavaş-yavaş mənasız ötən günlərini canlandırmağa başladı. İlahə Abdullasından eşitdiyi hər sözə min bir məna verirdi. Abdullasın ürəyincə olmaqdan ötrü hər şeyə göz gəzdirdi.

Günlər bir-birinə oxşasa da, hərəkətlər, münasibətlər biri digərinə bənzəmirdi. Gözdən könülə aparən bu yollar özgələrin də diqqətindən yayınmır, «filankəs» barədə İlahəyə məlumatlar axırdı... İlahə bu məlumatlardan öyrənmişdi ki, vaxtı ilə Abdullanın qardaşı M. rayonunun B. kəndində kolxoz sədri olub. Bir dul bacısı, bir də yaşı ötmüş subay qardaşı var. Özünün də nakam, bədbəxt taleyi ilə bir sirli sərgüzəşti olub ki, eşidəndə adamın əli üzündə quruyur. Hələlik bu sirləri özündə saxlayan İlahə onun elmi işlərilə bağlı maraqlarını öyrənir və

böyük məmuniyyətlə xoşbəxtliyə aparan cığırarla irəliləyirdi... İlahə öz Abdullasını dahi hesab edirdi, onun kişi dəyanətinə, təmizliyinə var qüvvəsi ilə inanırdı. Inanırdı ki, kor bəxtinin gözü açılıb. Qətran gecələrdən nurlu səhər ümidlərinə şəfəq saçar. Abdullanın yazılarından çox şifahi söhbətlərini yüksək qiymətləndirir, tək və kimsəsiz həyatını əlçatmaz hesab edir və o zirvənin qiymətini heç nə ilə əvəz edib bilmirdi İlahə. Nə qədər başa salırdı ki, «Pələngin dərisi özündən qiymətlidir», inanmırdı İlahə. Ölləri, ümidləri yana-yana bizi inandırmağa çalışdığı kimi, özünü də aldatmağa məcbur edirdi. beləcə günlər bir-birinə calanırdı. Abdullanı qəmgin görəndə özü də dünyanın əzablarını dizlərinə yığır, balalarının gülüş payına qüssə damızdırı-damızdırı gecəni səhər edirdi. Hər dəfə də o «sirli sərgüzəşti» xatırlayır, Abdullanın soyuqluğunu «onunla» əlaqələndirirdi. Münasibətlərinin ilk günlərində iş yoldaşlarından Cəmilə xanım adlı birisi İlahəylə bağlı Abdulla demişdi: «Ədə, yanıqoduqlu dul arvadı neyləyirsən? Sən hansı qızı istəsən, ala bilərsən».

Beləliklə, 53 yaşlı Abdullanın hələ də «oğlan» olduğunu ona xatırlatmış, «Yaxşı olsaydı əri onu boşamazdı ki», - sözü ilə ürək sarsıdan şübhəni Abdullanın könlünə buraxmışdı. Rəngi qar kimi ağaran Abdulla çantasını çiyinə salıb, ölmüş ümidləri ilə birlikdə tək və kimsəsiz mənzilinə gəlmiş, orada da atasının zabitəli səsini xatırlamışdı: «Ə, sən bilirsen o hansı yuvanın quşudur?» Xəyalında hələ on səkkiz yaşlıydı Abdulla.

İndi o, adamlarda ancaq nöqsan axtaranları lənətlədi. Dül bacısını və 50 yaşlı qardaşını düşündü. Yuxusu ərsə çəkildi. Keçmiş sərgüzəştləri yaddaşına süzüldü. Beləliklə, Abdulla qara tikanlardan küsüb, üzünü divara çevirdi.

Səhər işə getməliydi...

İnsanın hər cürə həkimi olur. Baş həkimi, diş həkimi, can həkimi və bir də ürək həkimi. Ürəyin də ki, qapısını mində bir loğman açabilmir. Açılmayan ürəklərin xəstəlik kağızlarına bircə söz əlavə edib, möhürləyirlər. «İnfarkt».

Uzaq qohumlarından biri rəhmətə getmişdi. İlahə qəmli dəqiqələrini yaşayırdı. Yenə hər şeyi sözə çevirib məna verən vaxtıydı. Bəxtini lənətləyib, keçmişini düşünürdü. Peşiman günləri, boynuburuq balaları, nişanlı bacılarının son mənzili... Qarşıda isə naümid gələcək və bir də ilinə qurban, gününə sadəgə dediyi Abdullasının isti və gizli baxışı... Elə bu baxış onun bəsidir. Bircə bu baxışa görə edilən töhmətlərin hamısına dözəcək, hamısını tapdayacaqdı İlahə.

Bir ildir ki, bir-birilərinə sözsüz-sovsuz həyəndilər. Abdulla susur. İlahə «Quran»dakı kəlamlarla susmağın xeyrini izah edir: «Susmaq – xasiyyətlərin ağasıdır. Susmaq – bütün firavanlıqların açarındır», Bülbüllə Tutuquşunu xatırladır, «Əgər onlar da sussaydılar, qəfəsə salınmazdılar»...

Rəfiqələri nə qədər Abdullanı xırdalasalar da, Abdulla İlahə üçün böyükdür, əlçatmazdır.

Aylar, fəsillər bir-birini əvəz edir. İlahə uşaqları məktəbə yola salıb, işə tələsir. Üzünə soyuq Bakı küləyi dəydikcə, uzaqlaşmaqda olan gəncliyini geri qaytarmaq eşqinə düşür. İşdən bazara, bazardan da evə eyni sevinc və səbirsizliklə qayıdır. Evdə balaları onu gözləyir. Kiçiyinə xüsusi məhəbbəti var. Abdullaya oxşadır onu. Hündür boylu, sarıbənzir və tökülüb-gedən. Saçlarını tumarlayıb, üzündən öpür, xoşbəxtdir. Mətbəxdə stolun ətrafına yığılıblar. Ah, kaş ki, Abdulla da bu düşbərədən, qutabdan dadaydı. Qızılgül ləçəyi ilə dəmlənmiş çaydan içib, söhbət edəydilər.

İnsan xəyalı işıq surətindən itidir. İnsanın bir dəqiqədə düşündüyünü, bir gün yazıb, qurtarmaq olmur.

İlahə də düşündü. Sonra düşüncələrini yazmaq istədi. Xeyalları qırıldı, fikirləri düyün düşdü. İlk cümləsi yarımçıq qaldı. Yaralı məhəbbəti kimi gözləri də qapandı. Mürgüləməliyəkən yuxusu qaçdı.

Ah, insanlar, insanlar. Siz niyə sevincə şərik ola bilmirsiniz? Nə qədər fikirləşdisə, sualına cavab tapa bilmədi. Yenə Abdulladan bədgüman oldu. Bəlkə heç Abdulla bilmir ki, mən

onu sevirəm. Məktub yazmaq qərarına gəlir. Həm yeni ilini təbrik edəcək, həm də... Özü öz fikirlərindən utanır. Güzgünün qabağına keçir, dərdi təzələnir.

–Yox, gözəl deyiləm!

Pərvərdigara, bu dərd o dərddən də ağır olur. Başını ovucları arasına alıb, nə edəcəyini düşünür...

Bayaqdan bütün qəlbi ilə balasını müşahidə edən anasının səsi ucalır: «Niyə oturubsan? Dur yat, gecə keçir».

–Ana, mən niyə gözəl deyiləm? – çəkinə-çəkinə İlahə soruşur.

–A qızım, tülkünün dərisi özünə düşməndir. Gözəlliyi neyləyirsən? Maşallah dəryaca kamalın var.

Ağıl-kamal olanda qüsura yer qalmır. Səhər kosmetikadan istifadə edəcək... Şirin xəyallarla yuxuya gedir.

«İslam ideologiyası» şöbəsinin baş elmi işçisi Abdulla özü haqqında yüksək fikirdə idi. Ətrafdakı hər şeyə biganə görünən bu adamın vaxtaşırı məqalələri, kitabları çətinliklə də olsa işıq üzü görürdü. Doktorluq dissertasiyasını yavaş-yavaş yazırdı. Yazdıqlarından ağıl bir şey kəsməsə də, gələcəyindən də ümidini üzmürdü. Şəhərin ən hündür yerində ucalacaq gələcək heykəlinə, dillərdə dastan olan kəlamlarına uzaqdan nəzər salıb, indiki çətinliklərinə birtəhər dözürdü... Özünü ən azı Sokrata, Epikürə bərabər hesab edirdi. Gözə çarpmadan yaşamağın tərəfdarı idi... Taleyə, qismətə tabe olmağı alqışlayırdı. Abdulla, özü haqda az danışdı. Di gəl ki, elə bir addımı yox idi ki, ondan; Abdulladan xəbər tutmasınlar. «Süni gözəllik yamaqdır. Obyekt olmaq istəyənlər kosmetikadan istifadə edir». Söz Abdullanın ağzından çıxıbsa, deməli, İlahəyə aiddir. Sevincə şərik ola bilməyənlər pıçhapıçdadırlar...

Çantasını çiyinə salıb, pilləkənləri ağır-ağıd düşən Abdulla daha da zərifləşmiş İlahəni görməməzliyə vurur... Bahar sularına bənzər isti göz yaşları İlahənin üzünə saçılan ümid şəfəqlərini yuyub aparır...

Təqvimdə həftənin beşinci günüdür. İlahə iki gün evdə qalacaq, istirahət edəcək. Uşaqları ilə qoca xalasına baş çəkəcək və bir də biş-düş, təmizlik işləri ilə bu həftəni də beləcə yekunlaşdıracaq. İki gün bundan əvvəl yaşadığı əzablı günlərində bir ümid işığı var idisə, bu gün o ümidi də itirib, bitib-tükənməyən bu yollarla dar gününün həyanı qoca xalasına baş çəkməyə gedir. Əfsuslar ki, könlü və beyni hər yerdə onu izləyir, qismətinə çıxan səadətlərə kor qoyur onu.

Xalasının ona bağlıladığı on min manata da biganədir. Neynirdi, nəyinə gərəkdi? Heç cehiz mebellərini də ərinin evindən götürməyib. Anasının evində yer yoxdu. Kifayət qədər pulu-malı. Üç uşaqdan başqa kimi var ki? Anasının var-dövləti, sonsuz xalasının yığdıqları, nişanlı bacılarının bağlı qalmış cehizləri. Öz cehizləri yadına düşür. Bivec ərinin göz dağıydı, könüllü ər evində qoyub, qayıtmışdı.

İşdəki rəfiqələri İlahəni sevirdilər. Qabaqcadan şərtləşmişdilər ki, İlahənin babasının yanında görüşsünlər. (Qızlar Füzulinin heykəlinə zarafatla İlahənin babası deyirdilər.)

Pərvanələr çırağın başına yığışan kimi rəfiqələri də İlahənin yanına can atırdılar. Onun məhəbbəti ümumi bir əyləncə idi qızlara... Elə hey bivec Abdullanın işlərindən, əməllərindən danışib gülürdülər. Qızların gülə-gülə danışdıqlarını İlahə gülə-gülə dinləsə də ciddi qəbul edirdi. İlahə üçün Abdulla bivec, gərəksiz deyildi. Onun bir az qəribəliyi var idi, vəssəlam.

İlahənin dəyişən əhvalından araya sükut çökmüşdü. Lal sükutdan hamı qorxur. Arif adamlara eşq olsun. Kimsə sükuta daş atır: «Görəsən, bu şairlərimiz, yazıçılarımız niyə İlahənin məhəbbətindən yazmırlar?» Qızların atmacası yadıma Tofiq Bayramı salır... Bir vaxtlar bu sual eynən ona verilmişdi.

–Məgər indi Leyli-məcnunlarımız azdımı, şair və yazıçılarımız elə məhəbbət əsərləri yaratmırlar?

–Leyli-məcnunlarımız çoxdur. İndi Füzuli yoxdur, – deyə

rəhmətlik Tofiq Bayram ustalıqla cavab vermişdir.

Bu söhbətdən sonra hamımız Tofiq Bayramı təbəssümlə, sükutla yad etdik...

Abdulla gözəllik aşığıdır. Gənc və gözəl qızlara göz dolusu tamaşa etməsə, ötməzdi. Gözələ baxmaq Abdulla üçün nə qədər savab idisə, İlahə üçün bu gözəllər o qədər göz dağı, maneə idilər. Tez-tez yarızarafat, yarıgerçək rəfiqələrinə tapşırırdı ki, qəşəng paltar geyinəndə koridora çıxmasınlar, Abdulla onlara baxanda əhəmiyyət verməsinlər. Qızlar İlahənin səmimiyyətindən daha da gözəlləşir, Abdullanı adam yerinə qoyduğuna görə ona ürəkdən gülürdülər. İlahə özü də öz məhəbbətinə gülür, güldükcə rüyadan ayrılır, ayrıldıqca üstünə gələn əzablardan səntirləyirdi.

Dünya dolu, könül boş. Bu həqiqəti dərk edəndə əli ətəyindən üzülür, dərd yaxasından tuturdu.

İlahəni Abdulladan artıq adamlar sevirdilər. Sifariş göndərirdilər. Di gəl ki, İlahə könlünə ikinci zərbəni vurmağı ağına da gətirmirdi. Abdullasına vəfalı idi, vəssalam. Nəfsi ceyran kimi təmitz idi. İlahə üçün təkcə könlü azad idi. O da gül kolu yox, çalı budağı seçmişdi. Taledən kim qaçıb, qismətdən artıq yemək kimə qismət olub?

Abdulla İlahəni sevirdi. Bütün dünyaya laqeyd olan bu adam İlahəni, az da olsa, qiymətləndirirdi. İlahə biçimli, işgüzar, Abdullanın çaldıqları ilə oynaya bilən gəlin idi. Qız xeylağı Abdullanın şıltaqlıqlarına dözə bilməz. Əsası da odur ki, qoyunun mələdiyini quzu mələməz!

Sabah bu işlə məşğul olacaq...

Zəmanəsinin Yusifitək öz otağında, köhnə çarpayısında uzanıb, bu barədə düşünür...

Məhəbbət Abdulla üçün dar köynəkdi.

Qorxur, çətinliklə geyinə, zülmə soyuna bilməyə.

Qazanda kortof qaynayırdı. Çayniki də çoxdan buğlanırdı. İştahı qaçdığından qazı söndürdü. Durub İlahənin bayramlarda poçt ilə göndərdiyi açıqcalara, məktuba və bir də

al-əlvan lentlərlə bəzənmiş bayram xonçalarına baxdı. Dünyadan doyanda, özündən zəhləsi gedəndə bu hədiyyələr onun qolundan tutur, yıxılmağa qoymurdu. İlahə fars dilində yazdığı bircə cümləni talış dilinə də tərcümə etmişdi: «Mı tını tidəm».¹ Abdulla İlahənin sadələvhlüyünə gülümsədi və quru balıqla kartofunu yeməyə getdi...

Gündə bir dəfə evində çörək yeyirdi. O da axşamlar. Tənhalıqın, səssizliyin xoşbəxtliyində evinə göz gəzdirdi. Evi bomboş idi. Balaca bir televizor, miz, çarpayı və bir da iyirmi ildən qalma paltar şkafindan başqa heç nə yox idi evində. Əyni-başı da ev-eşiyinə uyğun idi. Nəyi vardı, özününkü idi. Nə rüşvət alırdı, nə də vicdanını satırdı. İyirmi il ev növbəsində olsa da, nə çağırın var idi, nə də hay verən. Evində ən çox onu fəlsəfi kitablar əyləndirirdi. Onların da çoxunu təkrar-təkrar oxumuşdu. Cəhənnəm olsun hamısı. Səhər kitabxanaya gedəcək. Axşamdan sabah üçün işlərini planlaşdırdı Abdulla.

* * *

Bir-birindən xəbərsiz qızlar İlahəyə daxili telefonla xəbər verdilər ki, Abdulla çiyində çanta gəldi, oturub yazıb-pozur. Saatlarla ac-susuz işləyən Abdullanı hamı gərəksiz hesab edirdi. Elə gərəksizliyinə görə iki-üç il əvvəl işdən də çıxarmışdılar. Sonra min bir əziyyətlə təzədən bərpa olundu. Yazıb-pozduqlarının çoxunu çap etdirə bilmirdi. Hər yerdə maneə, hər yerdə üzünə çırpılan qapılar...

Bir az işləyəndən sonra İlahə gələcək, qızlarla ordan-burdan söhbət edəcək. Bu söhbətlərdən Abdulla öz payını götürəcək və həmin məhrəm baxışla saat dördə iş gününü başa vuracaqdı. Oradan nəşriyyata dəyəcək, eyni vədi eşidib, bir-iki perəşki ilə günorta yeməyini yekunlaşdıracaq. Sonra bulvardakı söyüdlü arxın ətrafında ya tək, ya da özündən cavan subay uşaqlarla bir az gəzib, yenə şəhərin mərkəzindəki zibilli həyətinin, aynəbəndli evinin yuxarı mərtəbəsinə qalxacaqdı.

¹ Мян сяни севирым.

İlahənin xoş dəqiqələridir. Abdullanın cırıb atdığı kağızları tapıb, hamarlayır. Axı, bunlar Abdullanın düşüncələridir, yadigarlarıdır. Tamamlanmayan bu fikirləri İlahə nə vaxtsa tamamlayacaq və öz «kəşfi» barədə bir-bir rəfiqələrinə məlumat verəcəkdi. Cırılmış kağızlar isə növbəti məzuniyyətə çıxmaq haqqında ərizənin qaralamasıdır. İlahə bu məlumatı bacılıqlarının vasitəsilə dəqiqləşdirir və özü də istəmədən məzuniyyətə gedir.

Gizli və güclü bir hiss İlahə ilə Abdullanı bu əzablı həyatda yaşamağa ruhlandırır... Sonu bilinməyən bu aylar, illər hər ikisi üçün xoşdur. Bu da məhəbbətin bir növüdür. Qəribə adamların qəribə də məhəbbətləri olur. Adi adamlar onlara gülür, onlarla əylənir.

Şərqşünaslıq İnstitutunun kadrlar şöbəsinin köməyi ilə İlahə Abdullanın şəklinin üzünü çıxartmışdı. İndi onun maraqlarına qəribə bir gecə həyatı da əlavə olunmuşdu. Səhər ilahi xəyallarını bizə danışır, bizim də günlərimizə gül ələyirdi İlahə.

Gələcək uşaqlarının adını Süleyman qoymuşdu. Süleyman Abdullanın atasının adı idi. İlahə gülə-gülə deyirdi: – Yaşı tamam olan kimi papasının sumkasını çiyinə salıb, ötürəcəyəm onu Şərqşünaslıq institutuna».

Qəribə idi. Gözlərimizdə təbəssüm dolu yaş, yanalarını basa-basa yeriyan, ağır çantalı, yeməli, yanaqları şəkər, dodaqları qıpqırmızı, toppuş addımlı Süleymanı biz də görürük, gülüşürük...

Hər günü belə keçəydi, nə vardı ki...

Yol gedə-gedə fikirlərinin dərinliyinə enib-qalxan İlahə düşündü. Şəhli qızılgülü saçına taxıb, yüngülcə sığal çəkdi. Yaddaş boxçası çözləndi. Bayaqqı gülüşünü oyalanmış xatirəsi pörşələdi.

Saçları uzun imiş, keçmiş əri içki havasına saçlarından tutub, onu sürüyərmiş. Ayrılandan sonra o dəhşətli dəqiqələri unutsun deyə uzun saçlarını kəsdirib.

Bu xatirə bizi də məyus edir... Pis gün, acı söz yaman günün körpüsüdür. Nə yaxşı ki, ərindən ayrılıb. Bizim yerimizə özü-özünə təsəlli verir. Sabahdan məzuniyyətdədir. Deyə-gülə ayrılıriq. Hər addımında «Abdulla amanatı» deyib, bizi əyləndirir.

Salxım söyüdlər, sarmaşıq güllər doyulmamış bir sərgüzəştə can atan Xəzər. İlahə uşaqları ilə bulvarda Xəzərə baxır. Ötüb keçən sevgililərdə nəsə arayır.

Hamısı xoşbəxt olsun, İlahənin balaları da içində. İlahə köksünü ötürür. Yaşı otuz yeddi addayıb. Bulvarda gəzişən Abdulla da artıq İlahəni görüb.

–Uşaqları böyükmüş ki?!

Kaş bu uşaqlar onların ikisinin olaydı. Doğulmayacaq bu arzulara heyif. Məhəbbət sarıdan əli yanan, bəxti gətirməyən Abdulla da «sirli sərgüzəşt»ini xatırlayır. Öz cəsarətsizliyinə acıyıb anasını düşünür.

Lap çoxdan atası ilə arası dəyəndən sonra öz elindən, obasından da incimiş, bir daha öz doğma kəndinə qayıtmamışdı.

...1991-ci ildə çıxan «Turan» jurnalını xatırladı. Orada əməlli-başlı Abdullanı baş qəhrəman kimi veriblər. Abdullanın unuduğu hadisələri də bircə-bircə dirildiblər. Adamların işigücü yoxdu ki. Abdulla yenə təkliyinə şükür elədi və anasını xatırladı. Hər il anası Abdullaya baş çəkirdi. Azdan-çoxdan pay gətirirdi. Abdulla isə ana qayğısı çəkməmişdi. Bacısı uşaqlarına əlindən gələn qədər səxavət göstərmişdi, vəssalam. Yenə halı pərişan oldu. Çayxanaya daxil olub, çay sifariş etdi. İlahə ilə baxışdığı anları xatırladı. Baxış od tutub Abdullanı yandırdı. Nə qədər çalışsa da nəfsini kəməndə sala bilmədi. Çayından bir-iki qurtum içib, adamların arasında gözdən itən İlahəni aradı...

«Məhəbbət ülvı hissidir. Məhəbbətin ömrü uzun olmalıdır. Həmnəfəs aynanı pasladır. Vüsalla məhəbbətin qürurunu sındırmazlar. Tamah məhəbbəti xar edər.» Xəyalında belə və

buna bənzər fikirlərə haqq qazandırdı. Abdulla filosoflardan birinin qəbir daşına yazdırdığı «Ata-anamın elədiyi işi mən eləmədim» kəlamını da xatırladı. Və bu qərribə fəlsəfə ilə barışdı... Yenə o «sirli sərgüzəşt» gözlərində dayandı. Daha da ağırlaşdı, kölgəlikdə oturdu. Evə necə gedəcəkdi bilmirdi... Məzuniyyətini yazı-pozusuna həsr eləməliydi. Durub, evinə sarı boylandı.

Ayrılıq böyük məhəbbətləri qüvvətləndirir, kiçik sevgiləri, istəkləri söndürür... İlahənin çəkdiyi ahlardan Abdullanın gicgahlarına qar ələnmişdi. Bir aylıq məzuniyyətdən qayıdan Abdulla İlahəni ani görmüş, sarı, üstü qara nöqtəli paltarına, incə belinə baxmış, xoş və məlahətli çöhrəsindən könlünə rahatlıq süzülə-süzülə İlahəyə görünməmiş və qayıtmışdı. Sevgilisində intizar çəkdirə-çəkdirə xoş duyğularını öz dəftərçəsinə köçürdüyü misralarda əks etdirmişdi...

İlahə də məzuniyyətdən qayıtmışdı. Pıçıltı ilə yaxın rəfiqələrindən sual edirdi: «Günəşim görünürmü?»

Qızlar İlahənin sarı paltarına işarə vuraraq, «Günəbaxan günəşi axtarır», deyib, şənlənirdilər.

Məzuniyyətdən sonra Abdulla iəzə qüvvə ilə kitabxanada işləyir. Yaşlı kitabxanaçılarından biri Abdullaya xitabən: «Az oxu, beş-on səhifə oxudun bəsindir, dur get dincəl.»

«Beş-on səhifə ilə balaları saxlamaq olmaz!..» Abdullanın gülə-gülə dediyi bu sözlər yüz faiz İlahəyə aiddir.

Yaşa Abdulla!

...Onların arzuları buğum-buğum qönçələndi, ləçək-ləçək pardaxlandı, tərəvətləndi, şəhlə dolu təzə-təzə güllərə döndü.

Bu dəqiqələrdə hər ikisi xoşbəxt idilər.

Biz də sevib-sevilənlərə görə çox xoşbəxt idik. Ürəkləri əlvən xatirəli kitabxanaçılar...

QARANQUŞ KƏDƏRİ

Gülbaharla söhbət eləyirdik. Neçə ilin dostu, məhrəmi idik. Ən adi işlərdən başlamış incə mətləblərə qədər mübahisə

edərdik.

Bir-birimizə qüvvət verə-verə, bir-birimizi tamamlaya-tamamlaya...

Həmişə də söhbətimiz yarımçıq qalırdı. Bu mübahisələr bizi bir-birimizdən nəinki uzaqlaşdırmırdı, hətta bəlkə bir köynək də yaxınlaşdırırdı.

Bir dəfə növbəti söhbət üçün Gülbahara zəng eləmişdim. Hal-əhvaldan sonra öyrəndim ki, anası onlara qonaq gəlib. Odur ki, qiyabi tanıdığım ananın kef-əhvalını xəbər aldım. «Anam o biri otaqda bayatı çağırır», – Gülbahar telefonda gülə-gülə dedi. Gülbaharın körpə uşağı yox idi. Odur ki, «sən allah, qulaq as gör nə oxuyur» – dedim.

*...Ağla gözüm, yar getdi,
Namus getdi, ar getdi.
Etibarsız dünyadan,
Etibarlı yar getdi.*

Bir də təkid elədim. Soruş gör o bayatını nə üçün oxuyur.

«Qaranquşu Sərçəyə dəyişdiyi üçün», – deyə Gülbahar şaqqanaq çəkib, güldü. Mən də fərqi nə varmadan, «Əlbəttə ki, Qaranquş Sərçədən yaxşıdır» – dedim. Gülbahar mənim sözümü anasına çatdırdığı kimi anasının da cavabını mənə yetirdi.

«Qaranquş gəldi gedərdi. Ona qalan Sərçəydi.»

Bu üstüörtülü sual-cavab məni bu qadının keçdiyi həyat yoluna nəzər salmağa səslədi.

...Atam kolxozda ferma müdiri işləyirdi. Sürüləri, var-dövləti həddən aşırırmış. Biz iki bacı doğulandan sonra anamın daha övladı olmur. Bibilərim atama deyirlər ki, bəs bunun (anasını deyirdi) oğlan doğan qarnı yoxdur. Get bir başqasını al, səninçün oğlan doğsun, yurdun kor qalmasın.

Anam hikkəsindən özünü sındırmır. Üstəlik bu işə razılıq verir.

Yaxınlıqda tək yaşayan bir dul gəlini alıb, gətirirlər atamçün... Anam deyir: «Elə ki, gəlini gətirdilər, əl açdım Al-

laha ki, ay Allah, bu daş divarı uçurt bunların üstünə, ikisi də qalsın bu daşın altında.»

O gecə saçlarını yoluq-yoluq edib, zarı-zarı ağlayır, ilan vuran yatır, anam yatmır. Səhər dan atanda təzə gəlin gəlib, anama deyir ki, «Bacı, gəl gör, dili-ağzı yoxdu» haray-həşir, həkim-loğman gəlir, atamın əlacını tapan olmur. Həyəcandan, gərginlikdən azad olmamış atamın beyninə qan sızıbmiş.

...El adətiynən anam onu dəfn elətdirdi. Göz görə-görə anama görə indiyə qədər sevdiymiz atama yad olmuşduq...

–Bəs anan niyə razı olmuşdu, Gülbahar?

–Binəva nə biləydi ki, ürəyində ərinə ədalətli, adil hesab eləyib. Elə bilib, onun razılığından o, utanacaq. Qısqanclığı özüyçün sınıqlıq hesab eləyirmiş. «Bəs var-dövlət hardan idi?» –«Kolxozun hesabına artırılmış bədbaxt. Kolxozda ferma müdiri işləyirdi...»

–Gülbahar, atan yaşlı idi o zaman?

–Yox, cavan idi, yeznələrindən seçilmirdi. Biz iki bacını gəlin köçürmüşdü, üç oğlan nəvəsi də var idi, ancaq onları özününkü hesab eləməirdi.

–Gəlin neylədi?

–Neyləyəcək, səhər ona nə lazımsa verib, evinə qayıtdılar, evimizə bədbəxtlik gətirmişdi...

–Bəs adamlar kişinin ürəyinin partlamasına nə ad verdilər?

–Bu əl altından olan işi idi. Elə özümüz bildik, vəssalam.

Bu söhbətdən ikimiz də susduq. Gülbaharın bu ağır dərdinə ürəyim elə yandı ki, necə sağollaşmağımızı da unuttum. Lakin bu əhvalatı uzun müddət unuda bilmədim.

Nə qədər ki, uşaq idim düşünürdüm. Düşünürdüm ki, niyə Allah-taala insanı yaradır və sonra da ona bilə-bilə əzablı bir tale verir. Doğrusu bu sualıma uzun müddət nə kitablarda, nə də müdrik adamların söhbətlərində cavab tapa bilmədim.

Niyə? – niyə? – deyib, gah realistlərə, gah da idealistlərə haqq qazandırırdım. Illər ötəndən sonra eşitdiyim bir

rəvayətdən suallarına qismən qanəedici cavablar aldım. Bəlkə Gülbaharın atasının faciəsinə də bu cavabların dəxli vardı, bilmirəm...

Belə nəql eləyirlər ki, Allah-taala Adəmlə Həvvanı yara-dandan sonra darıxırmış. Çünki Adəmlə Həvva Allah-taalanın qoyduğu qayda-qanunla hərəkət edirmiş. Bunu hiss edən Şeytan Allah-taalaya deyir ki, izin ver gedim girim Həvvanın qəlbinə, onlar da darıxmasın, biz də darıxmayaq. Allah-taala Şeytana izn verir. Şeytan da gəlib girir Həvvanın qəlbinə. Həvva da Şeytana uyub, Adəmi yoldan çıxarır... Bu hadisədən Allah-taala bərk hirsələnir və Şeytanı çarmıxa çəkdirmək istəyir. Şeytan etiraz edir ki, mənə çarmıxa çəkdirmək sənəin ədalətinə sığışmaz. Ona görə ki, bu işi mən sənəin icazənlə etmişəm.

...Adəmlə Həvvadan, Həvva ilə Şeytandan eyni hüquqa malik insan nəsli meydana gəlir. Bunların nə qurub-yaratmaq eşqi var imiş, nə də bir-birilərinə pislik etmək niyyətləri.

Həyat yenə cansıxıcı keçirmiş. Allah-taala qəm çəkirmiş. Şeytan yenə Allah-taalanın yanına gəlib deyir: «Sən icazə ver, mən insanın qanında yaşayım. Onda sən görəcəksən ki, həyat onlar üçün necə maraqlı olacaq.»

Allah-taala yenə izacə verir. Həyat qaynayır. Adamlar bir-birlərinin həvəsinə qurub yaradır, bir-birlərindən intiqam alır, bir-birlərinin bəhsinə sərvət yığırırlar, qurub dağıdırlar.

Bu səhnələri müşahidə edən Allah bərk qəzəblənir və Şeytanı insan qanından qovub çıxardır.

Bir müddətdən sonra həyatda tam bir sakitlik hökm sürür. Allah-taala Şeytanı çağırır soruşur ki, bu adamlar hanı? Niyə həyat sönüb? Şeytan özlərinə qəbir qazıb, ölən günlərini gözləyən insanları Allaha göstərib deyir: «Görürsənmi, mənəsiz onlar dünyanın puçluğunu necə tez dərk etdilər. Əlləri yerdən-göydən üzüldü. Günah qazanmaqdan, son mənzilə tələsirlər.

Allah-taala deyir: «Bəs neyləyək?» Şeytan deyir: «Ya Allah-taala, sən insanları bərabər yaratmısan. İcazə ver mən həmişəlik onların qanında yaşayım. Mənə uyanları

Cəhənnəmdə yandır, sənə inananları göylərə qaldırıb, Cənnətlik elə.»

Allah-taala Şeytana insan qanında yaşamağa icazə verir. Odur ki, Gülbaharın atasının faciəsini xatırlayanda öz-özümə deyirəm: «Lənət sənə a şeytan, gör sən neyləmişən?»

ƏZABLI ÖMÜR

...Yayda Bakıdan kəndə getmişdim. Açıq eyvaqda təbiəti seyr edirdim. Yamyaşıl əkin yerləri uzaqda qara buludlarla birləşmişdi. Havadan ot iyi, torpaq iyi gəlirdi. Şəhərdə bu mənzərəni az gördüyümçün sevinc və maraqla hər şeyə diqqət yetirirdim. Arabir göy guruldayır, yağış yağırdı. Anam çiynimə şal salsa da, mənə soyuq deyildi. Bu mənzərədən dincəlirdim.

– «O kimdir bu yağışda?»

Anam diqqətimi gələn adama tərəf yönəltdi.

Qaraltı yağışa məhəl qoymadan bizim evə tərəf yaxınlaşırdı.

İstər-istəməz tanımağa çalışdım. Dayım oğlu Vilayət idi. Nədənsə Divanbəyoğlunun «Can yangısı» povestinin qəhrəmanı dərvişi xatırladım. Çox oxşar bir mənzərə idi.

...Düz beş il əvvəl onu görmüşdüm. Onda onun uçmağa qanadı yox idi. anası, arvadı və özü mənimlə görüşməyə gəlmişdilər. Kəndə az-az getdiyimdən gənc qızları və oğlanları yaxşı tanımırdım. Afərinin isə birinci dəfə görürdüm. İyirmi yaşlı, uca boylu, ala gözlü bir gəlin idi. hamilə olduğundan əynində yeri ağ, üstü qara dairəli gen paltar var idi. Mənimlə danışa-danışa gözləri ilə ərini axtarırdı. Onu «falçılığım»lə heyrtləndirmək üçün dedim: «Afərin, sən çox qısqanc gəlinsən. Qaynanan səni çox istəmir. Çox güman ki, qızın olacaq. Qızından sonra dalbadal iki oğlun da olacaq...»

Qıpqırmızı qızardı. «Bilsəydim çoxdan gələrdim. Sizin söhbətinizdən ayrılı bilmirəm», – dedi. Öpüşüb ayrıldıq.

Arxası qalsın gələn dəfəyə, deyib, onu maşına qədər yola saldım. Gələn dəfə isə Afərinə görmədim.

Beş ildən sonra dayım oğlu ikinci dəfə mənimlə görüşməyə gəlirdi.

Görüşdük. – «Təbrik eləyirəm» deyib, onun ikinci arvadına işarə vurdum. «Xoşbəxt olasınız.»

Stul çəkib oturdu. Başı ilə «sağ ol» dedi. Elə bil bu sözə bənd imiş kimi yumaq kimi çözləndi.

–Başıma gələnləri eşitməmiş olmazsan, – dedi. Afərinə dediklərinin hamısı yüz faiz düz çıxdı. Elə bu gün də onu yuxuda görmüşəm, birtəhərəm.

Mən onu danışdırmaq məqsədilə dedim: «Qorxma, adam yuxuda ölü görəndə hava dəyişir. Yəqin ayaqlarında yel xəstəliyi var, ona görə də bədən ağrıyır.» O, istər-istəməz dünənki istini xatırladı və havaya işarə edib «düzdür», – dedi.

...Afərinə istəyib almışdım. Həm xalamın qızı, həm də qonşumuz idi. O, bizə gəlin gələndən sonra anama aldığı hədiyyələrə görə sıxılır, məndən küsürdü. Adam ölənə dalınca danışmaz. Məni düz başa düşün. Dərdim aşib-daşdığı üçün susa bilmirəm. Atama kömək eləyəndə etiraz eləyirdi. Qonşuda Siddiqə adlı bir qızdan başqa heç kəsi bəyənəmirdi. Heç nəyə fikir vermirdim ki, özü başa düşər. Bir gün də başladı ki, sən Siddiqəyə qulaq asırsan, mənim sözümü axıra qədər eşitmirsən. «Siddiqə qonşudu, qonaqdı», – dedim. «Yox, ona görə yox. Sən onu sevirsən, məni yox». «Ağlını başına yığ. Eşidərlər, elə bilərlər ki, mən binamusam, qonşuma pis gözlə baxıram», – dedim. Bu söhbətdən sonra Siddiqəyə də qulaq asmadım. Uşaqlıq dostum olsa da, bizə gələndə evdən gedirdim. Bir parça torpağımız var. Siddiqə evlərinə gedənə qədər orada işləyirdim. Gözləyirdim ki, qız evlərinə getsin sonra evə qayıdım. Bu minvalla bir ildən sonra bir qızım oldu. Adını özü qoydu. Səadət. Qıza baxıb deyirdi: «Səadət Siddiqənin qucağında cıncırını da çıxartmır». Onun xasiyyətinə bələd olduğumçün «Mənim qızım onsuz da ağıllıdır», – deyirdim.

...Evdə ağır bir səssizlik hökm sürürdü. Anam çay dəmləyib gətirdi. Stəkanları düzüb çay süzdü.

–Vili, qızı yenə sizə qoymurlar? – Vilayət anama baxmadan:

–«Yox», – dedi və söhbətini davam etdirdi.

Baş ağrısı olmasın bibiqızı, dediyin kimi, Səadətdən sonra bir oğlu ölü doğuldu. Siddiqə bizə gəlib-gedirdi. Bir dəfə Siddiqəyə qartopu atdığımçün Afərin mənə ağzına gələnə dedi. Durub bir sillə vurdum. «Az danış, pis qızdısa niyə dostuq edirsən, niyə evə çağırırsan?», – dedim. Küsüb, atası evinə getdi. Evimizin sirri evbəev gəzdi. Afərinin qısqancığından qonşular arasında biabır oldum. Bir aydan sonra o biri xalam anamla gedib, onu evə gətirdilər. Daha Siddiqə bizə gəlmirdi. Yolda-izdə görəndə heç nə olmamış kimi salamlayırdı, kefini xəbər alırdım. Siddiqə həqiqəti bildiyi üçün məndən inciməmişdi.

Az-çox qazanırdımsa da Afərinin üzü gülmürdü. Anamı, bacılarımı dindirmirdi. Bir yerə qonaq gedirdik, gələndə mənə sorğu-suala çəkirdi. Açıb-bükməyə xəcalət çəkirdim. Qızımız böyüyürdü.

Afərin həqiqətən üçüncü dəfə hamilə oldu. Toyumuzdan beş il sonra isə Vilayət görünməmiş göz yaşları ilə dedi: «Vilayət, dur, mən ölürəm, həkim çağır», – dedi.

Vaxtı idi, gedib, anamı çağırdım.

Onlar küsülü idilər.

Təcili həkim gəldi. Həkim xəstəyə baxıb, başını buladı.

Afərin sapsarı idi.

Anam ağlayırdı.

Afərinə xəstəxanaya apardılar. Orada onun bir oğlu oldu. Üçüncü və sonuncu uşağı. Afərin uşağını görmədi, uşağı da Afərinə. Hər ikisi dünyaya eyni vaxtda vida demişdilər.

Evdə yas məclisi idi. Başıma gələn bu gözlənilməz bəladan özümə yer tapa bilmirdim, bağrım çartlayırdı. Afərinə itirdiyimə görə dünya mənə boş görünürdü. Baldızlarım mənə

nifrətlə baxırdılar. Hamısı dalımca «Vilayət Afərinin göz baxa-baxa çərlədiyini öldürdü», – deyirdilər.

–Bəs, Afərinin xəstəliyi nə idi? – Bu dəfə də mən soruşdum.

–Öləndən sonra həkimlər yardım etdilər. Qara ciyəri qup-quru quruyubmuş. Ağrısını açıb bükməyib, elə buna görə də səbəbi olmuşdu.

«Əşşii», gərəksiz şeydən danışmış kimi Vilayət əlini dizinə çırpdı. «Özümü də Allah qurtardı», – dedi.

Qardaşları sifariş edib, mənə dedilər ki, kimi istəsə biz gedib, onu alırıq. Ancaq Siddiqəni alsaydı, onu öldürəcəyik. Məni belə sifarişlərlə hədələyirdilər. Həm kişilikdə onları cibimdə gəzdirərdim, həm də ağılda onları otarardım... Bir tərəfdən onların mənə münasibəti məni əzirdi, ikinci tərəfdən də hər gecə Afərinin səsinə eşidib, evdən qəbiristanlığa gedirdim. Səhərlər Afərinin sevdiyi mahnılara qulaq asıb, ağlayırdım. Rəhmətlik bir can borclu idi, mənim evimi yıxdı. Fələk onu qaralasa da, güllə mənim köksümü parçaladı. Özümə yer tapa bilmirdim. Sədaqətimi sübut etmək üçün, ümumiyyətlə, dünyaya üsyan kimi dərman içdim. Durub Səadətənin yanına getdim. Anam Səadətənin saçını darayırdı. Səadətənin əlindən tutub, ağlamsındım. «Anasız qızım, indi də atasız qaldın», – dedim. Bu sözdən və mənim avazıma sifətimdən anam duyub düşüb qışqırdı. Huşumu itirənə qədər həkim gəlir, məni xəstəxanaya aparırlar. İynə vururlar, mədəmi yuyurlar. Məni təzədən əzab çəkmək üçün bu həyata qaytarırlar.

O tərəfdən də Siddiqə xiffət eləyirdi. Adı mənimlə çıxdığına görə istəyəni yox idi. Hər dəfə onu görəndə Afərinin xatırlayırdım. Siddiqəni görmək mənimçün bir ehtiyac idi. Siddiqə ilə razılışıb onu Afərinin ilindən sonra qaçırdım. Canıma and olsun, Afərinin görü haqqı, bu günə qədər yazıq Siddiqəyə bir dənə də olsun qızıl bəzək əşyası almamışam. Üstünü vurmur, dinmir...

Atamla əmimdən başqa heç kəs onu danışdırmır. Günahı

olmaya-olmaya yerli-yersiz əzab verirəm ona. Bilmirəm, axarım necə olacaq?!

...Bir dəfə çay istədim, gec gətirdi. Çayniki, stəkanları çilik-çilik elədim. Güzgüyə baxdığı üçün şifoneri sındırmışam. Yazıq bilmir neyləsin. Deyir «Adıma görə bu oda girmişəm. Adın qabağında can heç nədir. Bir gün əlimi toka vurub, özümü öldürəcəyəm».

Buna da inanıram.

İndi bir qızım, bir oğlum var. Bir-birindən ayrı yaşayırlar. Qızımı anam bizə qoymur...»

Vilayət bir ah çəkib, ətrafına göz gəzdirdi. Bir az yüngülləşmiş kimi durub evlərinə tərəf getdi.

Yağış sel kimi tökülürdü. Bayırda bir canlı da yox idi. Hava getdikcə tutulurdu...

Vilayətə bərk yazığım gəldi. İçərisinə elə bil qurd daraşmışdı. O, əziz ömrünü gilə-gilə bu qurda yedirdirirdi. Özündən xəbərsiz bir ömrün çırağı tüstülənirdi...

SƏNİ TELEFONA ÇAĞIRIRLAR

*Dost mehriban olca, düşmən nə edə bilər?
S.Şirazi.*

«Ulduz» jurnalını oxuyurdu. Yox, deyəsən iç-in iç-in ağlayırdı. Üzünü cib yaylığıyla gizlətsə də, hönkürtüsü eşidilirdi. Növbəyə dayanmış oxucular baxırdılar, sual dolu nəzərlərlə bu dərin kədərini səbəbini bilmək istəyirdilər. Ancaq könlü qanla dolu bu gəlinə heç nə demirdilər. Səbəbini bilməsələr də, bu səhnəni çox görmüşdülər, birinci dəfə deyildi ki...

* * *

—Ona nə oldu işə gələndən sonra oldu.

—Kaş heç işə gəlməyəydi. Onda bəlkə bu işlər də başına gəlməzdi.

–Eh, Allahın altından hara qaçacaqdı ki? Qisməti belə imiş.

–Əri özünə bab olmasa da, çox istəyirdi. Fasilədə də Nigarı maşınla aparırdı, gətirirdi.

–Hə, mən də görmüşəm.

–Uşaqları da qəşəngdir. Özünə oxşayırlar.

–Əməl eləyiblər. Yoxsa on yeddi ildən sonra heç nəyin üstündə adam da öz ailəsini dağıdarmı?

–Əri qudurub biriynən gəzirmiş, bu da götürməyib.

–Eh, indi gəzməyən kişi var?

–Var, niyə yoxdur?

–Qaynanası eləyib. Sonra da öz qohumunu alıb oğluna.

–Onlar heç. Pis adamdılar. Sözüm yoxdur. Uşaqlarına məəttələm. Analarını danışdırmırlar...

–Qoymurlar da...

Belə və buna bənzər söhbətləri iş yoldaşları öz aralarında tez-tez edirdilər. Üç ildən çox idi ki, bu mövzuya dəfələrlə qayıtmışdılar. Qadın kollektivi idi. Hər şeyin kökünə çatmamış əl çəkmirdilər. –Nigarın haqqında hər şeyi bilsələr də, yenə qaranlıq, mübhəm nöqtələri axtarmaqda idilər. Bəlkə də bu məqsədlə yanındakı qadın yaxınlaşıb, gözyüzlü göz yaşlarından islanmış səhifəyə baxdı. Başa düşdü ki, ana-bala həsrətindəndir.

Nigar köklənmiş kaman kimi «Ulduz» jurnalını oxuya-oxuya, için-için ağlayırdı...

* * *

Hər günü, hər saati maraqlı idi. Oxucular, maraqlı kitablar, qəzet səhifələri... Tam coşğun bir iş günü yaşayandan sonra isə səssizlik, dörd divar, əzablar və xatirələr...

Tanımadığı adamın telefonda dediyi sözlər:

–On beş il də olsa, sənin dalınca gəzəcəyəm. Beş dəfə də gedib-gəlsən, səni getdiyən yerdə arvad olmağa qoymayacağam.

–Mənim iki uşağım var. Mən ailəliyəm.

–Eto ne imeet znaçenie.

Bunlar da az imiş kimi, ərinə də zəng edib, hədələyirlər.

–Onnan işin olsa, səni doğrayaram. Qara tikan kolu olmayacaqsan ki?

Nigar qaynanalı-qaynatalı evin gəlini idi. On yeddi il idi ki, bu evdə onun cikinə də, bikinə də bələd idilər. Gəlinə günah yox idi. Beli bükülmüş ər başına-gözünə döyüb, öz evində özünə yer tapa bilmirdi.

Bu nə bəla idi? Bu kimdir?

Mətbəxdə qaynanası ilə qaynatası hey ölçüb-biçirdilər. Hər dəfə də gəlinin günahsızlığına əmin kimi bir-birlərinə deyirdilər:

–Əşşi, o köpək oğlundadır günah. Əl çəkmir.

–Kimdir axı o?

–Bilmir də.

–Dayan...

Və gecə yarından keçənə qədər belə-belə söhbətlər onların yorğan-döşəyinə qor doldururdu.

Artıq bir il idi ki, bu zəng söhbətləri son dərəcə qısqanc əri gilə-gilə əridirdi. Pəncərədən baxanda arvadını sərçələrə qısqanan bu kişi zəncir çeynəyirdi. Deyir, keçiyə şərab içirdiblər, qurdun evini soruşub...

İndi birbaşa zəng edib bu qısqancın arvadını telefona çağırırdılar.

–Telefonun nömrəsini kim verib ona?

–Bilmirəm...

Bəlkə yüzüncü dəfəydi ki, bu adi sual-cavab, böyük davaladaşla başa çatırdı...

Suyu da üfürə-üfürə içən Nigar səsini içinə salıb ağlayırdı. Dərdini açıb-bükə bilmirdi. Ərli gəlin idi. Atalar sarımsağa gəlin deyib, qırx gün iyi çıxmayıb. O da ola Nigar kimi gəlin.

Yaman dərdli, yaman kədərli görkəmi var idi. Ayaq üstündəcə bağrı çartlayırdı. Özünə yer tapa bilmirdi. Elə hey

öz-özünə danışdı. İçərisindəki «mən» hamıdan doğma, hamıdan etibarlı idi. Çoxdandı ki, öz-özüylə danışmağa vərdis eləmişdi. Çoxdandı ki, özü-özünün sırdaşı idi.

Elə ki, iş-gücünü qurtarırdı, oturub həmin o günü düşünürdü. Qəribədir ki, ömrünün ən ağır, ən yaddaqalan həmin o günü həm də onun əzablardan silkindiyi gün idi. Elə bil xatırlanacaq özgə xatirəsi, özgə marağı qalmamışdı.

Yenə ərinə qulaq asdığı vaxtlara qayıtmışdı. Evli-ailəli olduğu günlərin qayğısı ilə yüklənmişdi.

–Bilirsən, Svetlana Konstantinovna əl çəkmir. Deyir, arvadına pul lazım deyil? Mən verirəm. Apar ver, uşaqlarını saxlasın, səninlə işi olmasın. Sən mənimki ol!

Artıq neçənci dəfə idi ki, bu sözün üstündə Nigar bütün heysiyyəti ilə ərinə meydan oxuyurdu:

–Mənə heç kəsin pulu lazım deyil! Mən işləmək istəyirəm. Nə vaxt istəsən, istədiyinin yanına gedə bilərsən...

Nigar ağlayırdı. Axırncı ümid kimi göylərə əl açıb buy-nuzsuz qoçun qisasını buynuzlu qoçdan almağı son vəsiyyəti kimi Allaha tapşıırırdı. Dünənə qədər qeyrətli, sınımaz əri indi göz yaşı olub, Nigarın gözündən düşmüşdü. Gecə saat dördə lül-qəmbər gələn ərinə bir karlı sillə də vurandan sonra Nigar işə düzəlmişdi.

İşə gedəndən sonra isə bu telefon əhvalatı Nigarın üstünə qara bulud kimi addım-addım ayaq açırdı. Elə bil tale Nigarın qəsdinə fərman göndərmişdi. Evdə dörd-beş nəfər düşmüşdü üstünə. Qaynatası, qaynanası, qayınları, uşaqları və qardaşları bir-birinə ara vermədən soruşurdular:

–Kimdir o?

–Mən heç kəsi tanımıram. Arzularıma and olsun ki, mən heç kəsə telefon nömrəsi verməmişəm.

–Ola bilməz! Axı sən məndən qisas almağa and içmişdin! Əri rişxəndlə yada salır. Nigar dərdli-dərdli ağlayır...

Naməlum adam Nigargin evinə zəng edib, Nigarın ərinə xəbərdarlıq eləmişdi:

–Arvadınla bu gün görüşüm var. Görüşü özü təyin edib. Ərin bağirtısı evi başına götürüb:

–O düz deyir?

–Düz deyir! Mən onu görmək istəyirəm, tapmaq istəyirəm.

–Bəs bu barədə evdə niyə deməmişən?

–Ona görə ki, mənim fikirlərimi kim isə ona deyir.

–Bu dəli olub ey. Az, mən kimə nə demişəm?

Nigar kərəm sahiblərinin ən qüdrətli olan Allah-taalanı bu işlərə şahid çəkə-çəkə ağlayır, uzanan bu ayların, illərin sitəminə dözmür. Heydən düşüb. Yüz dəfə güzəşt elədiyi ərinə nifrətlə bozarır və zəng edəni – «Ağ atlı oğlanı» müdafiə eləyir...

–Hə, mən onu sevirəm. Nömrəni də mən ona vermişəm. Sənə nifrət edirəm. Eşidirsənmi? Sənə də, atana da, anana da nifrət edirəm. Məndən əl çəkin!

Və məhkəmə onları boşayır. Heç kim kömək eləyə bilmir. Heç kimin gücü çatmır.

–Nigar dəli olub. Ağlayır, oynayır, hədələyir və gülümsünür. Mən ərə gedirəm, deyir.

Təcili yardım ömründə bir dəfə də ruhu xəstə olmayan, boylu-buxunlu, möhkəm bədənli, gözəl xasiyyətli, incə təbiətli Nigarı əsəb xəstəxanasına təhvil verir.

* * *

–Ona nə oldu?

Qonşuları da iş yoldaşları kimi mühakimə edirdilər.

–İşə getdi. Yuxusuzluqdan oldu. Elə hey biçib-tikir, yuyub təmizləyirdi. Gecə yarısına qədər yatmırdı.

–Heyif ona. Elə gəliniydi. Alah özü qiymasın.

–Əri əzazilin böyüyüdü. Döyə-döyə dəli eləyib.

–Çörək almağa da qoymurdu.

–Görəsən indi necədir?

–Deyib, yanıma heç kim gəlməsin.

–Axır vaxtlar bir təhər idi. Yazıq, dolmuş bulud kimiydi.

Başına xeyir.

...Evlərində televizora baxırdılar. Televizorda konsert gədir, Hacıbaba Hseynov ehtirasla, gənclik şövqü ilə oxuyur. Salon züü tutub.

...Onu burax bana gəl,
Olurmu yar?.

Camaat qəşş edincə əl çalır. Nagar harayına Allah-taala tərəfindən göndərilən «Ağ atlı oğlan»ı görür. Ömrü boyu evindəkilərə heç nəyi sübut eləyə bilməyən Nigardan indi evindəkilər heç nə öyrənə bilmir...

...Xəstəxanadan çıxıb işləyirdi.

–Nə var, nə yox?

–Sağlıqdı, sağ olun.

–İşlər necədi?

–Babatdı.

Və bir gün də qonşuların xəbəri oldu ki, qapını bağlayıb Nigarı evə buraxmırlar ki, Nigar ruhi xəstədi, evdə uşaqların başına xəta gətirə bilər.

Nigar nə vəzifəli idi, nə də arxasında duracaq vəzifəli dayısı yox idi. Neyləyə bilirdi ki. O, Allahı bu işlərə şahid çəkə-çəkə üst paltarlarını götürüb, evdən çıxır. Daha doğrusu qaynatası ilə qaynanasının planlarına əsasən növbəti dəfə dəlixanaya aparılmamışdan bir saat əvvəl evdən qonşuya qaçıb, on yeddi ildə ilk dəfə qonşu qapısı döyməyə məcbur olur.

...Nigar danışmırdı. Onun yerinə danışdırlar, onu müdafiə edirdilər, ona evlərində yer verirdilər.

El gözü tərəzidi. Haqqı-nahaqdan ayıra bilir.

1990-cı il Qara yanvarın ortalarıdır. Allah-taala bir tərəfdən bağladığı qapını o biri tərəfdən açır.

Bir otaqlı mənzillərdən biri boşdur. Nigar uşaqlarını hər gün görəcək...

İkinci mərtəbədə keçmiş əri daha Rübabə Muradovanın «Xəstə bülbül kimi hər ləhzə min fəryadım var» mahnısına qu-

laq asmir.

Təzə arvadıyla yaşayır. Yenə onun üzü gülmür. Həyatdan nə istədiyini də bilmir. Mücərrəddliyində qalır.

Nigarın keçmiş qaynatası əvvəlki hörmətini itirib, daha gəlhagəli də yoxdu... Keçmiş qaynanası yaman günə qalıb. Nəvələr ondan «ayrıla bilmir». Həm də heç fərəhlənmədiyi oğlanlarının qayğısını da özü çəkir. Başı aşağı quzu kimidirlər...

Nigar sağ-salamatdır. Dünyanın qara daşına söykərib, başına gələnlərdən, eşidib gördüklərindən yazır. Hələ ki, həqiqət duyğusu güclüdür. Tut ağacı kimi çırpıldıqca, yaşamaq istəyir, yetkinləşdikcə ağırlaşır.

* * *

Onlar dağlı-qayalı, enişli-yoxuşlu bir yolun müsafiri idilər. Qismətlərinə keçilməz dərələr, sıldırımli qayalar, çıraqban kölgəliklər düşmüşdü. Ananın yarı yaşında ömür yolu nəhəng bir qayaya dəyib sındı. Ana öz bütövlüyündən aralandı. Aşağıda o, yuxarıda oğlu, qızı qaldı. Aralarında qürur hissi, təəssüf hissi və bir də daha da uzaq olmaq vahiməsi yarandı. Sonuncu hissin təsiri onları kişiliyə, mərdanəliyə çağırırdı.

Onlar cəmiyyətdə, hisslərinə, duyğularına hakim olub, laqeydliyə pənah apardılar. Onların gözlərinə həsrət çökdü. Gözləri gözəlliklərdən ayrılıb, bir-birlərini izləməyə alışdı. Dərd, həsrət onları adilikdən aralayıb, müdrikliyə səslədi.

Təəssüf hissi geriye, qürur hissi irəliyə, uzaq olmaq vahiməsi diqqətli olmağa səslədi. Beləcə ailənin üzvləri zahiri sakitliklərinin içində qovrulub, yandılar. Xiffətlərinin tüstüsü təpələrində burum-burum burmalandı. Tikanlı, cıncıllı cığırqlarla baharın būsətindən, yayın qızmarından, payızın qəmindən, qışın sərtliyindən keçdilər. Bu təzadlı, ünyetməz, əlçatmaz cığırlarda sınıdılar, cilalandılar. Ayrılıqdan – bürliyə uzanan bir yolun varlığına inandılar. Ləyaqətlərini həyatlarından uca tuta-tuta birliyə üz tutdular.

Bu yol ümidli yol idi.

QIRXINCI OTAQ

*Ya vəfa olmamış özü dünyada,
Ya onu heç kəsə etmir zamanə.
Kimə öyrətdimsə, ox atmağı mən,
Axırda qəlbimi etdi nişanə.
Sədi Şirazi.*

Könülün stolunun üstündə bir kitab var. Könül onu ən qiymətli, ən nadir bir şey kimi əzizləyib qoruyur. Sanki o, Könülün sirri, qəbahəti, əmanəti və xəzinəsidir. Adı «Vaxtdan uca»dır. Könül bu kitabı müqəddəs hesab elədiyi üçün hərdən açıb, fəlinə da baxır. Gözünü yumub, istədiyi sətri beynində dəqiqləşdirir və açıb oxuyur: «Cavidlərin taleyinə mən də sadəcə baxıb, keçə bilmədim. İçərimdə bu ömrün silinməyən, pozulmayan izlər qaldı». Bu tamamilə müəllifə aid bir cümlə olsa da, Könülə də aiddiyyəti çatırdı. Cavidlər Könülün də ömrünə-gününə silinməyən, pozulmayan bir naxış, bir iz salmışdı...

* * *

Onda Könül onu tanımırdı, tanımırdı və görməmişdi. Bir gün qonşusu zəng edib, maraqlı bir kitabdan söz saldı. Könül xahiş edib, kitabı heç olmazsa bir gecəliyə istədi. Ev işlərini tez-tələsik yekunlaşdırıb, kitabı vərəqləməyə başladı. Əvvəl kitabın tərtibatı onu cəlb etdi, sonra müəllifin şəkli. Sevincindən qupquru quruyub, həyəcan keçirirdi. İlahi, bu kimdir belə? – deyib, bütə sitayiş edən kimi şəklə tamaşa edirdi. Şəkildə çox ciddi, üzünün cizgiləri mütənasib, saçları və bıqları zil qara, qılıncqaşlı, çənəsi xallı bir oğlan ona baxırdı. Könül ona; kitabın sahibinə 25-30 yaş verdi, baxışlarına görə onu çox dərin adam hesab elədi. Öz-özünə etiraf etdi ki, oğlan çox gözəldir!

Müəllif Könülün xoşunə gəlmişdi. Özü də Könül yaşda

olardı. Bəlkə Könülə oxşarlığı da var idi. Qəbahəti varmış kimi Könül kitaba üz çəkdi. Üstündə müəllifin adı, familiyası və zamanı andıran böyük cib saatının üstü örtüldü. Bununla müəllifə marağını gizlətdi Könül.

Kitaba hörmətli yazıçılardan biri, Yazıçılar Birliyinin sədri ön söz yazmışdı. İki vərəqlik izahatdan sonra Könül kitabın özünü oxumağa başladı. Yox, Könül onu oxumurdu. Sadəcə gözü ilə yeyirdi, könlü ilə içirdi. Bu da azmış kimi tez-tez kitabın üzünü açıb, həyəcanla müəllifə baxırdı. Elə bil müəllif qarışıq bir xəzinəni ondan alıb, qaçırdacaqdılar. Könül bütün ehtirası ilə səhərə qədər kitabı oxudu. Gah sarsıldı, gah həyəcanlandı, gah da zülüm-zülüm ağladı Könül.

Hər işdə səliqəli, dəqiq olduğu kimi, sözündə də möhkəm idi. Səhər tezdən kitabı qonşusuna qaytardı. Qonşusunun «Yaxşı kitabdır?» – sualına «Hə, bəbətdir» – dedi. Beləliklə, marağını özündən uzaqlaşdırdı. Əslində isə müəllifin yaşı onu bərk maraqlandıрмаğa başladı. Kitabın üstündə cavan bir oğlan, içində dünya görmüş bir müdrik var idi. Kitabdakı cümlələr başdan-başa nalə idi, ağı idi. Gözü açılandan dünyanın dürlü-dürlü sirlərinə əl uzadan Könül, hər şeyi aydınlaşdırmaq istəyini özündən uzaqlaşdırma bilməmişdi. Elə bu kitab haqqında düşündükcə də rahatlığını, dincliyini itirirdi. Bir neçə gün düşüncələrə daldı. Kitab sirr olub, onu özünə bağladı. Həftələr, günlər ötəndən sonra da Könül onu unuda bilmədi, unutmağı bacarmadı... Evindən-eşiyindən soyudu. Kitab mağazalarını gəzib, kitabı axtarmağa başladı.

–Yoxdur.

–Oldu, qurtardı.

–Dik götürdülər.

–Axtarma!

Cavablar Könülə heç nə vermədi. Bir müddətdən sonra taleyin hökmüylə Könül kitabxanaya işə düzəldi və kitabı orada axtarmağa başladı. Kitabxanada ona dedilər ki, biz təzə kitabları gec alırıq. Hər halda Könül ümidini üzürdü. İşləri

yaxşı gedirdi. İşinə olan məhəbbəti, sevgisi onu darıxdırmırdı. Hər gün kitabxanada mənəvi dünyasını bir az da zənginləşdirirdi. Tələbəlik illərində oxuya bilmədiyi klassikləri, xüsusi ilə də fəlsəfə və poeziyanı dönə-dönə oxuyub öyrənirdi. Xoşuna gələn parçaların ksero-surətini çıxarıb saxlayırdı.

Kitabxananın otuz mindən artıq oxucusu, iki milyondan çox kitab ehtiyatı var idi. İki yüz nəfərdən ibarət kollektivdə Könül sevildi və özünə təzə dostlar, rəfiqələr tapdı.

Kitabxanaya respublikanın hər yerindən oxucular gəlirdi. Onların arasında müxtəlif elm xadimləri, peşə-sənət adamları var idi. Kitabxana qaynar qazan kimi qaynayırdı. «Elm xoşbəxtlər üçün bəzək, bədbəxtlər üçün sığınacaqdır», – deyirdilər. Bu mənada burada hamı üçün əhəmiyyətli və maraqlı iş tapılırdı.

Könülün gözü bu izdihamda ən çox «onu» axtarırdı... «O» isə görünmürdü. Bir müddət keçəndən sonra kitabxanaya müəllifə oxşar bir oxucu gəldi. Əlindəki kitabları qaytarmaq istəyirdi. Köhnəlmiş, dama-dama köynəkdə, arıq, cansız bir oğlan idi. O qədər dərddli görkəmi var idi ki, ətrafı görmürdü. Kitabları Könülün yanındakı qadına uzatdı. Könül cəld qalxıb, bu sirr dağarcığından hörmətlə kitabları istədi. «Verin mənə», – dedi. Elə bil «Vaxtdan uca» kitabını yazan müəllif Könülün səsini əziz adamının səsinə oxşatdı. O, kitabları verməmişdən əvvəl azacıq Könülə sarı döndü, gözünü yumub, bir an onu kiməsə oxşatmağa çalışdı. Sonra gözünü açıb, daha da artan sükutla kitabları Könülə verdi və bir anda gözdən itdi.

Könül sükuta büründü. Dəqiqələr ötəndən sonra yanındakı qadından həmin müəllif haqqında təsdiq edici söz soruşub, özündə yəqinlik hasil etdi. Doğrudan da o, bu idi.

Açılmayan düyün kimi Könülün beyninə düşən yazıçı.

* * *

Aradan iki həftəyə yaxın vaxt keçdi. Bu vaxt ərzində Könül onu hər gün xatırladı. Günlərin bir günündə isə

gözlənilmədən boz rəngli, diplomat biçimli kostyumda – bütün səliqə-səhmanı ilə yazıçı Könülə yaxınlaşdı. Bu dəfə də Könül gözünü yumub, ona sarı döndü. Və onlara bəxş olunmuş bu anda, bu dəqiqələrdə onlar üz-üzə, göz-gözə dayandılar. Telepatik saniyələr ötürdü. Dillərinin, gözlərinin əvəzinə üzlərindəki işıq seli danışdı. Birdən yazıçı ani xəyalından ayrılıb, özü də hiss etdi ki, artıq nə isə deməlidir. Və dedi də.

–Züleyxa xanım buradadır?

–Buradadır, aşağıda kitab qəbul eləyir, – deyə Könül arxayınlıqla, təbəssümlə yazıçıya cavab verdi.

Elə bil məlum parolu deyib, dayanmışdılar. Bu dəqiqələrdə dünyanın ən xoşbəxt, ən bəxtəvər adamı onlar idi. Yazıçı gözünün odunu, ürəyinin atəşini Könülün qəlbinə sıxıb, qəfil gəldiyi kimi, qəfil də qayıtdı.

Könül ayaq üstə dayana bilmədi. Stulu çəkib, üz-üzə dayandıqları anı yadına saldı. Sanki Könülün üstünə vurduğu ətrin iyindən yazıçı məst olmuşdu. Könül bir anda xəyalından ayıldı. Üstünə soyuq su ələndi. Möcüzəyə mat qaldı. Könül yazıçı haqqında nə düşünmüşdüsə, yazıçı da onun haqqında elə onu düşünmüşdü. Könül həyəcandan başını ovucları arasında gizlətdi. Özünü rüsvay olmuş hesab elədi. Könül yazıçıya vurulmuşdu. Bunları o, xoşuna gələn yazıçı da hiss etmiş, görmüş, üstünü vurmamış və üstəlik də sığallı baxışlarıyla əhdü-peyman eləyib, geri qayıtmışdı...

* * *

Qisməti taleyin Allahın – cəmiyyətin özü həll edir. Alnımıza yazılanları pis-yaxşı yerinə yetirə-yetirə qismətimizə tərəf can atırıq. Bu istək, bu arzu bizi elə yollardan, elə dolaylardan keçirir ki, buna mat qalırıq. Nəticədə, Allaha şükr edirik. Elə bəlkə «Allahın şükürlü bəndələriyik», – ifadəsi də qismətə çatandan sonrakı bir hövr dincliklə, rahatlıqla bağlı ifadədir.

Könül də bu təsadüfə şükr eləyib, susdu. Evdə də dinib danışmadı. Könülə elə gəlirdi ki, nə dərd desən dərmanını

yazıçı tapar, elə bilirdi o, qəhrəmandır, elə bilirdi o, loğmandır və elə bilirdi yazıçı Tanrının özüdür. Könülü də bu vəziyyətlərə elə həmin o yazıçı, bilə-bilə salıb.

Könül içərisində götür-qoy edə-edə düşünürdü. Lakin özünə xas səbr və təmkinlə sirrini heç kəsə vermirdi. Baxışlarıyla, ürəyilə, səbri-qərarı ilə hər yerdə sakitcə yazıçını axtarırdı. Düşüncə və tapıntıların şərə çevirib «40-cı otaq» adlı xatirə dəftərinə – Iskəndərin buynuzunun sirri kimi pıçıldayırdı...

* * *

Evi işinə yaxın olduğundan nahar fasiləsində evə gedirdi. Müəmmalardan biri də evindəki telefon idi. Evə çatan kimi telefon zəng çalırdı. Könül götürürdü, cavab gəlmirdi.

Telefonda susurdular. Bu hadisə Könül işdən gələndən gecə saat 24-ə qədər davam edirdi. Könülə ancan təəccüb etmək qalırdı.

Könül heç nədən baş açə bilmirdi. Bir dəfə fasilədən evə qayıdanda iş yoldaşı ona dedi: «Könül, sənə zəng çalmışdılar. Dedim fasilədəsən. Xahiş etdi ki, yenə zəng edəcəyəm, onda dəstəyi özü qaldırsın». Doğrudan da elə bu zaman telefon zəng çaldı. Könül dəstəyi qaldırdı və tanımadığı adamla aralarında belə bir dialoq oldu:

–Allo, ə vas löblö.

–Vı kto takoy?

–Kerimov Alekper.

–Ə vas ne znaö.

Və rabitə kəsildi. Könülün ürəyi üzüldü. Yox, bu yazıçı deyildi. Üstəlik də zəng edən adını, familiyasını da demişdi. Deməli, Könül səhv edir. Bu gündən daha bu zənglərin Könül üçün heç bir əhəmiyyəti yoxdur. Könül bərk sarsıldı. İşdə oturma bilməyib evə qayıtdı. Evə çatan kimi telefon zəngi onu qarşıladı. Könül bu zəngləri yaxşı əlamət hesab etmədi və bu sirli, vahiməli sükutdan qorxdı.

* * *

Günlər, aylar ötdükcə onun narahatlığı artırdı. Bütün bu söylərinə baxmayaraq hər gün bir neçə dəfə zəng edirdilər. Könül neyləsə də bu tapmacanı açma bilmirdi ki, bilmirdi. Hərdən ona göndərilən öpüşlər olmasaydı yenə də yazıçıdan şübhələnərdi. Yazıçı özünü xalq içində çox hörmətlə idarə edir, əzilənlərə, məzumlara yaxından köməklik göstərir, onların haqqının geri qaytarılması üçün var qüvvəsi ilə çalışırdı.

Üstəlik də, Könül onu bir daha görməmişdi...

* * *

Onun adı Rafael idi. Könül onu Yazıçı deyər çağırırdı. Könülə xoş gəlsin deyər biz də onu Yazıçı adlandıracaşıq.

Könülün aləmində Yazıçı gül üstündəki şəh damcısı kimi tər-təmiz, tər-təzə idi. Yox, Yazıçı belə iş görməz! Və bu hiss hər şeydən çox Könülü ağrıdırdı. Könül çox istərdi ki, Yazıçı belə bir iş görsün. Könül tez-tez bu məsələ ilə bağlı qüssələnir, kədərlənirdi. Bu kədər onun acizliyi ilə yox, bəlkə arzusunun yüksəkliyi ilə bağlı idi.

Hər gün Könülün səsini eşitmək ehtiyacı zəng çalanı məcbur edirdi ki, bir neçə dəfə zəng çalsın. Əksər hallarda Könül telefonu qaldırırdı ki, iş yoldaşları zəngin Könülə aid olduğundan şübhələnməsinlər. Belə vaxtlarda zəng edən də ustalıqla, incəliklə Könülün səsini başqa səslərin içində gizlədirdi. Könül cavab verəndən sonra da bir neçə dəfə yenidən zəng çalıb, susurdu. Bu mənalı, gözəl sükutu Könüldən başqa duyan olmurdu. Bununla o, demək istəyirdi ki, «Mən sənə adını ləkələmək fikrində deyiləm». Bütün bu diqqət və qayğısı ilə bərabər zəng edən sən vermirdi ki, vermirdi. İştirakçı olmaqdan başqa, həm də seyrçi idi. O, «Arşın mal alan»dakı Sultan bəy kimi seyr edir, Könül də şübhələr, tərəddüdlər içində irəli-geri düşünüb, fırlanırdı özü üçün. Elə zaman özü də öz işində idi. Könül hiss etmədən yay öz yerini payıza verirdi.

Payızda Könül həmişə darıxırdı. Havalar soyuyur, günlər qısalırdı. Soyuqla bağlı qayğılar artırdı. Telefon zəngləri isə

işdə olduğu kimi, evdə də eyni işi robot kimi arxayın və dəqiqliklə yerinə yetirirdi.

Ötən iki-üç ayda bu sirli zənglərə Könül o qədər alışmışdı ki, zəng gecikəndə, bir az o yan-bu yan olanda narahat olurdu. Könül hansı bir qüvvənin hökmüyləşə inanırdı ki, bu «odur». Və onlar bir-birlərini gözəlcə başa düşürdülər. Aralarında sözsüz-sovsuz isti bir ünsiyyət də əmələ gəlmişdi. Bəzən telefonda bir neçə saniyə susub, bir-birlərinin nəfəslərini də hiss edirdilər. Könülün və Yazıcının bütün hərəkətlərini telefon zəngləri bir musiqi fonu kimi müşaiət edirdi.

Ah! Könül yuxularını da Yazıçı ilə bağlayır və onu arzulayırdı. Fikri, düşüncəsi haqda hərdən şeirlərində söz açsa da, hələlik o, öz sirrini gizli saxlayırdı.

Könülün fikrincə insanın ülvî hissləri, müqəddəs duyğuları heç kəs tərəfindən müzakirə edilməməlidir. Əsl qəlb, qəlbindəkini pünhan sevib, qormalıdır.

Könül özü də belə edirdi...

* * *

Oktyabr ayının sonları idi. Bakı payız donunu geyinmişdi. Yaşıllıqların arasında payızın sarı rəngləri gözə çarpırdı. Ağaclar saçlarını darayıb, qızılı tellərini yerə tökürdülər. Küçələrdə gəlin aparən maşınların hay-küyü qızılı payızın toy fəslindən xəbər verirdi. Telefondakı şəxs isə nə sirr verirdi, nə də özünü göstərirdi. Könül səbrini qəfəsdə saxlaya bilmirdi. Odur ki, işdə növbəti zəng çalınanda pıçıltı ilə dedi: «Allo, mənə bir söz deyın» Zəng edən bir anda Könülə bəxş etdiyi narahatçılıqları beyninin ekranından keçirib xoş, duyğulu, məhrəm bir pıçıltı ilə dilləndi «Can, can, can...». Bu bircə pıçıltılı sözü hədəfə yalnız o, – ürəyinin hakimi Yazıçı vura bilərdi.

Bu bir kəlmə sözdən ümid, xoşbəxtlik, aşıb-daşdı. Və bir anda bu səadət seli Könülü bəxtəvərliyə bürüdü. Birbaşa Könülün ürəyinə tuşlanan bu hərarət, zəriflik, xəffiflik gözəlliyin özünə dönüb, Könülü sıgalladı.

Ülfətin, ilqarın, təmiz məhəbbətin, saf eşqin, al qanın sığınacağına qəlb deyiblər, könül deyiblər, ürək deyiblər.

Beləliklə, Yazıçı gül kimi Könülün qəlbində bitib, məhəbbətlə pöhrələnməyə başladı.

* * *

Qadın bir ürəkdən sevəndə, bir də son nəfəsdə öz dünyasını dəyişəndə daha da gözəlləşir, zərifləşir. Bu həqiqətən belədir. Könül də özünə fikir verirdi. Sığalından, tumarından heç nə əskik eləmirdi. İşdən gələn kimi biş-düşünü qaydaya salıb, telefon zənglərini gözləyirdi. Aylı gecələrdən, zülmət gecə yarılarından, sübhün ala-toranından qopub gələn, telefon zəngləri Könül üçün toy-bayram, xoşbəxtliyin özü, bəxtəverliyin cah-cəlalı idi. Könül işdə də, evdə də, kitab oxuyanda da, televizora baxanda da «onu» düşünürdü. Və elə bilirdi ki, onların düşüncələri, xəyalları XX əsrin möcüzəsində – televizorda birləşir. Doğrudan da, səmadakı Ay və ulduzlarda onların baxışları, televizor ekranında isə düşüncələri onların xəyallarını istiqamətləndirirdi. Könül elə düşünürdü ki, onun fikri Yazıçının yanında olduğu kimi, Yazıçının da fikri onun yanında.

Yazıçı Könül üçün layla, nəğmə, şer, kövrəklik və həzinlik idi. Könülün istəkləri, həsrətləri, nisskilləri çoxaldıqca, Könülün ədəbi aləmdə atdığı ilk və kövrək addımları, ümitsizlikləri də üzündə parlayan göz yaşları kimi aşkar görünürdü.

* * *

Yazıçı Günəşin, yerə yaxın olduğu Kürdəmir rayonunun Kolanı kəndində dekabr ayının 7-də, sirli bir gündə anadan olmuşdu. Körpəlikdən sevimli olan bu uşaq öz dəcəlliyi, hər şeyə vəqif olmaq marağıyla diqqəti cəlb edirdi. Ana nənəsi nəvəsinin fəhminə, onun musiqi duyumuna mat qalıb, onu orta musiqi məktəbinin tar sinfinə qoydu.

Müəllimləri onun istedadını, qabiliyyətlərini alqışladılar.

Rafael saatlarla tar çalmaqdan, çalınan tarı dinləməkdən

doymadı. Illər keçdikcə hisslərini nəğmələrə, bədii yazılara çevirdi, ovunmadı, rahatlanmadı. Arzuları böyüdükcə, qayğıları da artdı. Zəhmətsevərliyi sayəsində Sədinin, Hafizin, Nizami-nin yazıb-yaratdığı fars dilinin bilicilərindən oldu. Gah musiqiçilərin, gah da yazıçıların, incəsənət adamlarının həyatını öyrənməyə cəhd elədi. Gözəl tərcümələri ilə xalqına, vətəninə xidmət göstərdi. İstər yazılarında, istərsə də şifahi söhbətlərində, Şərqi əsrarəngizlikləri öz əksini onun yazılarında tapdı.

Hər yerdə onun istedadı yaşından irəli gedirdi.

Cəsurları, diribaşları sevə-sevə bir də gördü ki, Zemfira adlı bir qıza bağlanıb. Rəğbət hissini məhəbbət hesab elədi. Günlər, aylar ötdükcə, xasiyyətlərindəki xudpəsəndlik özünü biruzə verdi. Zemfira xanım Rafaelin ürəyindənə, qoluna girməyə tələsdi.

Hər sahədə iradəli və cəsur olan Zemfira məhəbbətə asanlıqla uyub, zəiflik göstərdi.

Rafael vicdadını itirmədi. Zemfiraya evlənməklə həm özünü, həm də Zemfiranın həyatını zəhrimara döndərdi. Sözləri və işləri kimi, ruhi vərdişləri də uyğun gəlmədi.

... Zemfiranın özgəsindən Rafaelə qədər hələ doğulmamış uşağı da var idi.

Toydan az sonra Zemfira xanımın qeyri-qanuni oğlu da doğuldu.

Beləliklə də onları bir-birinə bağlayan qüvvə tapılmadı. Üstəlik ailədəki mürəkkəbliyə və gərginlik də artdı.

Təbiətindəki qərarlılıq – Yazıçını gah sədaqətə, gah da dönüklüyə səslədi. Illər ötəndən sonra da istedadının şəş qoşası onu xoşbəxtliyə qovuşdura bilmədi.

Və onların yolları beləcə ayrıldı.

* * *

Deyirlər hər şey sərf olunduqca, azalır yox olur. Elm, bilik, savad isə əksinə. Nə qədər sərf eləsən, o qədər artır, ziyalanır, aşır-daşır.

Yazıçı da belə bir xəzinəyə malik idi. Beş-altı ildə üç-

dörd qalın kitabın müəllifi olmuşdu. Elminin üstünlüyü ilə ağsaqqallardan yuxarıda oturmaq səlahiyyəti qazanmışdı. Böyük bir şöbənin müdiri idi. Təbiətindəki itaətkarlıq onu şöhrətli adamlara sevdirdi. Sözü-söhbəti ilə məclislər yaraşığı idi. Anadangəlmə tədqiqatçı, alim istedadı var idi. Nöqsanlara qarşı həmişə kəsərli söz deyə bilirdi.

Onu da deyirlər ki, insan anadan olanda çiyini xurcunlu doğulur. Yaşadıqca eyiblərini xurcunun dal gözüne, hünərini isə xurcununun qabaq gözüne toplayıb yığır. Ona görə də təbii olaraq insan həmişə öz eyiblərini görə bilmir. Yazıçı da hər şeydən əvvəl insan idi. Və təbii ki, o da öz eyiblərini görmür, sərraf gözləri ilə Könülü dönə-dönə nəzərdən keçirirdi. Neçə-neçə yuxusuz gecələrini Könülə sərf edəndən sonra qərarsızlığına qalib gəlib, bir gün də yəqin etdi ki, Könülü sevir. Odur ki, qəti qərara gəlib, qətiyyətlə ürəyini Könülə açmağa başladı...

* * *

Hər şey dostunun «Mən, sən o və telefon» hekayəsini oxuyandan sonra baş vermişdi. Yazıçı hekayəni oxuyub, hissə qapılmışdı. Sonra da telefonla tanışlıq öz başına gəlirmiş kimi o anların həsrətini çəkmişdi. Gənclikdən uzaqlaşan dövrü idi. Təbiətindəki nadinclikdən çox romantika onu bu arzuya tələsdirmişdi. Bu ideyadan ümidlənən Yazıçı Könülü kitabxanada görəndən sonra arzusunu həyata keçirməyi qərara almış və heç ağlına da gətirməmişdi ki, bu iş onun bədbəxtliyinə səbəb olacaqdır.

İki-üç ay zəng edib, susandan sonra özünü Könülə göstərmək və onu sınaqdan çıxarmaq qərarına gəlmişdi. Beləliklə, Könül işə gedəndə öz gözlərinə inanmadı. Yazıçı onun yolunun üstündə dayanıb, onu gözləyirdi. Addımlarını elə planlaşdırmışdı ki, yolu Könülün yolu ilə kəsişəcəkdi. Könül onu ötmək istəyəndə, Yazıçı bir an ayaq saxladı. Bu işi Könül də qeyri-iradi etdi. Onların baxışları Akademiyanın mərmər döşəməsində birləşdi... Və bu unudulmaz anın sirri onlar üçün

şirin-şəkər xatirəyə döndü...

* * *

Könülün xasiyyəti, vərdişləri, rəfiqələri və ata-anası barədə bəzi məlumatlar toplayan Yazıçı cəsarətlənib, bir gün də Könülə açıq-aydın zəng elədi və pıçıltılı səsle:

–Salam!

–Salam!

–Necəsən?

–Siz kimsiniz?

–Özünüz tapın.

–Yazıçı?!

–Bəli, mən yazıçıyam, özüm də Sizinlə ailə qurmaq istəyirəm, – dedi.

Bu vaxt güclü bir tappıltı eşidildi. Könül daha heç nə eşitmirdi. Yazıçı bərk narahat oldu. Könül Yazıcının səsini, təklifini eşidib, bu sevincə dözməmiş telefon əlində huşsuz döşəməyə sərilmişdi.

Həmin gün Yazıçı təkrar-təkrar Könülə zəng etsə də, yalnız ertəsi gün Könülün səsini eşidə bilmişdi. Onların söhbətləri köhnə tanışların, təzə istəklilərin, həsrətlilərin uzun illərdən sonrakı görüşünə bənzəyirdi. Yazıçı məmnun-məmnun deyirdi:

–Könül, kitab oxuyanda məni unut!

–O... Nə danışırırsınız? Bəlkə çay içəndə, söhbət edəndə... amma kitab oxuyanda... Ah, yadıma bir şey düşmüşdü...

–Nə düşmüşdü yadınıza?

–Oy, Pafael müəllim, qoy deməyim.

–Yox, deyin.

–Axundov...

–Bəs niyə Sabir yox, C.Məmmədquluzadə yox, Axundov?

Onlar meymun sözünü xatırlayıb, ürəkdən səmimi qəlblə gülüşdülər.

–Of... Pafael Sizin nə gözəl gülüşünüz var?!, – deyə

Könül öz məmnunluğunu da sevgilisindən gizlətmədi.

Könül telefonda Rafaellə danışdı.

–Bilirəm, mənim hər şeyim Sizin xoşunuza gəlir – deyib, Rafael də öz məmnunluğunu bildirirdi.

Beləliklə, onlar ruha rahatlıq gətirən belə səmimi söhbətlərlə əhd-peymanlarını möhkəmləndirirdilər...

Yazıçı bu eşqin oduna alışdıqca, Könül yazıçının atəşində yanırdı. Günəş Yerın dövrəsinə sutkada bir dəfə dolanırdısa, Könül Yazıçının başına hər gün, hər saat dolanırdı. Sözsöhbətlərini dodaqları ilə möhürləyib, sağollaşandan sonra da onlar bir-birini düşünürdülər.

Yazıçı kitablarda gördüyü Şirini, Leylini, Könülün simasında təzədən seyr edib, öz sevgilisini Leylidən, Şirindən uca, dəyanətli hesab edirdi. Könülün Yazıçıdan qeyri bir həmdəmi, özgə bir xəyalı yox idi. Yazıçının baxışlarından alışan Könül, şam kimi əriyə-əriyə yanırdı. Yandığı üçün ürəyində Yazıçıya dönə-dönə minnətdarlıq eləyirdi.

Beləliklə, Könül yanmaqda, Yazıçı da yandırmaqda idi...

* * *

–«Mən səni kitabxanada gördüm, vuruldum!» Heyrətləndim əvəzinə «vuruldum» dediyi üçün Könül utandı və çöhrəsinə həyadan qızartı çökdü. Sonra da əlavə etdi ki, «bığlarınla da diqqətimi cəlb eləmişdin».

Bu söhbətdən azacıq keçməmiş heç gözlənilmədən Yazıçı kitabxanaya gəldi. Könülün sevdiyi gur və zil qara bığlarını qırxdırmış, özünə də suni, seyrək bir bığ qoymuşdu. Könül bu incəliyə və itkiyə görə çox heyfislənmiş və «gör ey» deyib təəssüflənmişdi.

Mehriban və ağıllı Yazıçı Könülün işarəsini düzgün anlamamış, sifətinin yaraşığı olan bığlarını Könülə olan sevgisinə, məhəbbətinə qurban vermişdi. Bu şirin incəliklərinə, bu qiymətli diqqətinə görə Könül misralarında onu əzizləyir, oxşayır və göylərə qaldırırdı...

Könül Azərbaycan Dövlət Universitetin filologiya

fakültəsini bitirib, Akademiyanın Mərkəzi Elmi Kitabxanasında baş kitabxanaçı işləyirdi.

Akademiya nəinki öz daxili qüdrəti o, həm də öz zahiri əzəməti ilə Könülü valeh edirdi.

İş yeri evlərinə yaxın idi. Könül heç bir yol nəqliyyatından istifadə etmir, yollarda vaxt itirib, əsəblərini korlamır, vaxtı yoldan qazanırdı.

Onun həmişə mütləq etmək istəyini kitabxana tam ödəyirdi. Özü də həyata baxışında, dünyanı dərkində Yazıçıya çox bənzəyirdi. Elə talelərində də bənzərliklər çox idi. Ailədə məhəbbətdən çox sədaqətə qiymət verən Könülün ilk dəfə yandırdığı çıraq, ərinin dönüklüyü üzündən çiliklənmişdi. Buna görə qohum-qardaşın səyinə baxmayaraq Könül öz ər evini həmişəlik tərk etmiş, sakitliyi minnətsiz yaşamağın sirinliyində tapmışdır.

Könüllə keçmiş ərinin arasında sevda telləri zəif olduğundan əri tezliklə evlənmişdi də.

* * *

Bəzən oxşar talelər arasında da güclü fiziki cazibə olur. Bəlkə də onları; Yazıçı ilə Könülü də bir-birinə sevdirən bu oxşarlıq, bu cazibə idi.

Könül Yazıçı sarıdan arxayın idi. Elə bilirdi ki, o sədaqət, paklıq, mərdlik nişanəsidir. Allaha şükür edirdi ki, taleyi onun qismətini məhz onunla – heyran olduğu Yazıçı ilə möhürləyib.

Ara-bir qadın fəhmi, qadıq həssaslığı ilə sevgilisinin dönüklüyündən şübhələnsə də, insafı yol vermirdi ki, bir dəfə də yaxından görmədiyi, üz-üzə, göz-gözə dayanıb söhbət etmədiyi sevgilisini belə çirkin günahlarla ittiham etsin, gözündən salsın. Könül belə işlərə inana bilmirdi və inanmaq da istəmirdi. Elə bu bilməməzlik ilə də həsrətli, hicranlı nəğmələrini telefonla Yazıçının qulaqlarına pıçıldaırdı. Yazıçı isə bütün bunları sərraf həssaslığı ilə hiss edir, Könüldən xəbərsiz siqaret tüstüsünün içində əriyib burum-burum dumanlanırdı. Özünün də gözlərinin içində məskən salmış

kədər buludları sifətini tərk eləməirdi. Eşqini Könülün qəlbinə calaq edəndən sonra bu məhəbbətin çarəsini düşünürdü. Təbiətindəki sirverməzlik onu zaman-zaman sıxırdı. Bəlkə elə yazmaq ehtirası, yazıçı olmaq istəyi də içindəki ağırlardan, əzablardan doğulurdu. Birbaşa deyə bilmədiklərini, demək istəmədiklərini qələmin dili ilə deyir və heç olmazsa bu səmimiyyəti ilə sətir-sətir yaşayırdı. Yazıçı hərdən Könülün həssaslığına, fəhminə də mat qalırdı. Yazıcının təbiətindəki qərarlılıqdan Könül necə xəbər tuturdu? Gah vəfalı, gah dönük Yazıçı hər şeyi gözəlcə anlayırdı. Keçmiş arvadı ilə əlaqəsini tamam kəsmədiyini var qüvvəsi ilə gizlətsə də, Könül hər şeyi duyur və üstünü vurmamağa çalışırdı.

Yazıçı keçmişinə dönə-dönə qayıtsa da, ürəksiz yandırdığı çıraq işıq saçmırdı, korun-korun tüstülənirdi.

* * *

Yaxşı ki, Könül var, özü də heç nə bilmir. Sonacan heç nə bilməyəcəkdir! Bəlkə elə Könülün oduna təzəbəm ömür çırağını bir də yandıra bildim. Ev alıb evləndikdən sonra hər şey yaxşı olacaq. «İgid nəfsinin qulu olmaz!» Elə özüm də bu sayaq işləri sevmirəm. Dönüklük xoşbəxtlik gətirməz! – Beləliklə vicdanının töhməti onu papirosa möhtac edirdi. Könül və... bir yana, özü də öz gözündən düşürdü...

Könülü qəm yağışına, dumanlı düzlərə, səhralara saldığına görə də əziyyət çəkirdi. Elə yazılarında da dönüklük əzabından, nemehribanlığın xiffətindən fəryad edirdi. Bu tanış hissləri, yangılı sözlərlə ifadə etdikcə, özü də bir növ yüngülləşirdi, təmizlənirdi, günahları ağırları papiros tüstüsünə, gəncliyinə qarışıb, səhifə-səhifə onu tərk eləyirdi...

* * *

Yazıçı aydınbaşılı adam idi. Sevincdən ağlayıb, dərddən gülməyi bacarırdı. Təmkini onu ötəri sevgilərdən, ucuz məhəbbətlərdən qoruyurdu. Könülü ürəkdən sevsə də, özünü soyuqqanlı göstərirdi. Yola saldıqları bir-iki ildə o, Könülün etibarını çox imtahan eləmişdi və inanmışdı ki, Könülün

sədaqəti, məhəbbəti onun nəslində davam edəcək. Bununla bərabər çalışırdı ki, Könül zahiri parıltıya, təmtəraqlı şöhrətə uymasın. Bir gün haray, bir gün sükut olan xasiyyəti ilə Könülü inandırırды ki, min gül açanın min bir də dərdi olur. Sonsuz fantaziyası ilə qönçələnmiş məhəbbətlərinin tez açılmaması, tez xəzan olmaması üçün istədiyi vaxtda, gündə bir neçə dəfə Könülə zəng edib, məhəbbət sapına düzdüyü incidən, mirvaridən qiymətli sözləri Könülün qulağında sırğalayırды...

* * *

Yazıcının radio və televiziyaadakı çıxışları, sürətlə işıq üzü görən əsərləri Könülü çox sevindirirdi. Könül Yazıcının aşıb-daşan enerjisinə, temperamentinə məəttəl qalırdı. Yazıçı bədii arxarışlarının əzabından qorxmur, çeşmə kimi gündəngünə şaqqa-şaqqla qaynayırды. Bir-birinin dalınca işıq üzü görən kitabları əldən-ələ gəzirdi, verilişləri, çıxışları dildən-dilə düşürdü.

Yazıçıdan ilham alan Könül şerlə yanaşı sənədli hekayələr yazmağa da səy edirdi. Yazıçı şöhrətli adamlara meyl edirdisə, onları təqdir edirdisə, Könül yaşadlarını və adi adamların əzablarını, onların nadir keyfiyyətlərini əks etdirirdi. Şöhrətlilərə yamaq olmaqdansa, adilərə dayaq olmağı münasib hesab edirdi. Və bu zövq müxtəlifliyi onların söhbətlərində də özünü biruzə verirdi.

Yazıcının qeyri-sabit xasiyyəti, hayı-küyü, gəzəyənliyi şən və hazırcavab Könülü açıq-aşkar lal-kara çevirirdi.

Telefonda yalnız ah çəkən Könülün kədəri Yazıcının gözündən-ürəyindən yayınmır və ara-bir televiziya-radioda verilən söhbətlərində əks-səda verirdi.

Yazıçı Könüldən ayrı gəzməyin həsrətini hiss edəndə, Könülə kənardan baxmaq ehtiyacı duyanda gəlib, Könülün yolu üstə dayanır və həmişə eyni vaxtda, eyni yolla gedib-gələn sevgilisini seyr edirdi. Evdəki və həyatdakı Könül Yazıçı üçün çox maraqlı idi. Evdə od, çöldə buz Könül qızıl kimi saf, su kimi aydın, torpaq kimi həqiqi idi. Yazıçı Könülü öyrəndikcə,

sakitləşir, onun daxili narahatlığı məmnunluqla əvəz olunur, bulanıq fikirləri durulurdu.

* * *

Yazıçı gözəllik aludəsi idi. Gülərzüzlü qönçələri seyr edib, fikirləşəndə istər-istəməz onlardan güləb çəkirdi. Yazılarının xoş, ürəyəyatımlı olması üçün bu təntənədən az istifadə eləməmişdi. Lakin öz sözləri ilə desək: «O gözəllər nə qədər gözəl olsalar da, o pərilər nə qədər qənirsiz təsvir edilsələr də bir xoş uyğudan, bir ötəri ilğımdan artıq deyildilər».

Yazıçının məhəbbəti Könülə məxsus idi. Yazıçının xəyalları Könülün ürəyində, Könülün sevgiləri Yazıçının beynində idi. Onlar bu doyulmaz sevgidən ayrılmırdılar. Arada bir neçə dəfə kitabxanaya gələn Yazıçı nəzərləri ilə Könülü bərk həyəcanlandırmışdı. Başı qızıla bərabər, saçları gecədən də qara Yazıçının danışığı sevda ilə, sevgi ilə doluydu. Könülün ürəyində yaşayan Yazıçının günahlarından da gözəllik yağırdı.

Könül Yazıçını görəndən sonra işləyə bilmirdi. Yazıçı gedəndən sonra da o, ətrafdakılara dalğın-dalğın cavablar verir, gecə yatanda da onu gözlərinin içində saxlayır, səhər saat zəngi də onu ondan ayıra bilmirdi.

Yazıçı şərab kimi Könülü xumarlandırırdı.

Könül Yazıçının nurlu üzündən ilhamlanır, sevdalı günlərinin xatirələrini şirin-şəkər cümlələrlə, misralarla əbədləşdirib, səhifələri göz yaşları, həsrət və intizarla möhürləyirdi.

Kitablar arasında, sətirlər üstündə boy atıb püxtələşən bu məhəbbət onları gənclikdən müdrikliyə səsləyirdi. Bəzən Könülün atdığı oxlardan Yazıçı düymə-düymə puçurlayır, xəcalət çəkir, nə qədər çətin olsa da, özünü o yerə qoymamağa çalışır, nəfəsinin odu ilə Könülü sevgi dalğalarında uyutmağa səy edirdi.

Könül bir sirrin dərinliyinə varanda güc yenə Yazıçının özünə düşürdü. Bir-iki xoş sözlə, ahla-amanla, sözsüz

pıçıltılarla yalvarırdı ki, bəsdi, məni qəmin, kədər in zirvəsinə qaldırma, qəlbimin dərmansız yaralarını üzümə güldürmə, öldürmə məni...

Könül bu yalvarışlardan kövrəlir, otağının sakit havasında öz içinə çəkilib, öz-özünə qəm bəstələyirdi. Yazıçıya bütün əqlini, bütöv könlünü verdiyindən, ürəyində onu yaşatdığından xəyalından başqaları gəlib, keçə bilmirdi. Odur ki, saatlarla Yazıçının bir əlində iki qarpız tutmasına məəttəl qalır, baş sındırırdı. «Məni sevirsə, başqaları nəyinə lazımdır? Yox məni sevmirsə, bu qurğular, bu əzablar onun nəyinə gərəkdir? Çox vaxt da bu ucdantutma suallara cavab tapa bilmir, Yazıçıda axtırdığı mərdliyi özündə tapıb, bütün bu anlaşılmazlıqlardan uzaq olub, əbədi əzablara yoldaş olmaq istəyirdi. Hələlik sə bu lal düşüncələr Könülün içində ara-sıra baş qaldırırdı. Aşkarda isə onları müşahidə edən olsaydı, heç vaxt baş aç a bilməzdi ki, Könülün sevgisinin ovsunu böyükdür, yoxsa Yazıçı eşqinin hikməti. Elə özləri də bu hiss və düşüncələrdən əməlli-başlı baş aç a bilmirdilər və bu sirri qoruyurdular. Beləliklə, onların sevgisi dönmüşdü bir düyməli, düyünlü tapmacaya. Yazıçı ürəyinin ən qiymətli, sirli guşəsində Könülü tərəzinin bir gözü nə qoyub, o biri gözü üçün gah arvadını, gah da daha münasibini axtara-axtara yaxınlarda alacağı evin orderini gözləyirdi.

Könül də öz növbəsində astrologiyanın, psixologiyanın ruhşünaslığın köməyi ilə Yazıçını öyrənir, öz ağı, tədbiri ilə tez-tez onu heyrtləndirirdi. Könül fikirləşirdi ki, Yazıçı onu ürəkdən sevirsə və ağıllıdırsa, mütləq gələcək və onlar birlikdə xoşbəxt ailə quracaqlar. Yox, əgər sevmirsə, dönüksə, qoy onda onun məhəbbəti də, xırda, cılız istəkləri də elə Könülə qədər yox olsun.

Narahatlıq məlumatsızlıqdan doğulur. Artıq Yazıçı haqqında xeyli məlumat toplayan Könül «40-cı otaq»da 40-cı günü gözləyirdi...

* * *

Tanışlıqlarının üçüncü ilində qızmar avqust günlərinin birində Yazıçı elmlər namizədi olduğu üçün iki otaqlı mənzilin orderini almışdı. Kəbin də kəsdirsə, üç otaq ala bilərdi. Lakin özünə inamı az olduğundan bunu lazım bilməmişdi. Hələlik həm Könülə məhəbbətində diqqətli, sədaqətli idi, həm də keçmiş arvadı ilə gah onun, gah da bunun evində çox vaxt da özünün «Hücrə» adlandırdığı bir darısqal mənzildə əlaqələrini davam etdirirdilər. Könülün bütün səylərinə baxmayaraq, Yazıçı nə bir dəfə Könüllə telefonda ucadan danışmış, nə də onu görüşə dəvət etməmişdi. Əslində bu iki-üç ildə bir neçə dəfə Könülü görüşə çağırmışdı da, lakin yaxınlaşmağa tələsməmişdi. Qorxmuşdu ki, görən olar, özünün müraciət etdiyi kimi, Zamanın qulağına çatar, üstəlik də özünün şöhrətli adına ləkə düşər.

Özünü kristal kimi qələmə verən Yazıçı zəhməti, istedadı və məhəbbəti ilə yazıb yaradırdı. Kitabları keçdiyi həyat yolunu işıqlandırır və bu istedadlı yazıçıya ölməzlik və eləyirdi...

Əvvəllər Könül pünhan sevgilərinin aşkar yadigarları olan şeirlərini Yazıçıya oxuyub, damcı-damcı onun ürəyinə süzülürdüsə, sağollaşanda qönçə dodaqları ilə onu öpüb, yola salırdısa, indi öz qəti sualları ilə Yazıçıdan aşkar və mütləq cavablar gözləyirdi.

Könülün atdığı oxlardan Yazıçının üzünü bir çaşqınlıq bürüyür və rabitəsiz söylənilən sözləri ilə gülməli vəziyyətlərə düşürdü.

Əvvəllər hər gün zəng edən Yazıçı, indi iki gündən bir zəng edir, onda da necəsən, nə var, nə yox, nə bişirirsən, nə yeyirsən? və bu kimi dırnaqarası qayğıkeşliklə Könülün əsəblərini tarıma çəkirdi.

* * *

Xalqın adından danışan adam xalqın özü qədər qüvvətli təsirə malik olur. Ayırı-ayrı fərdlərin arzusunu ifadə etmək üçün çox böyük əqli qüvvəyə malik olmaq lazımdır. Belə

keyfiyyətlərə malik adam böyük şəxsiyyət kimi insan yaddaşına təsir edir və xatirələrdə iz buraxır...

Könül də bu və digər keyfiyyətlərinə görə Yazıçını sevirdi. Yazıçı ilə Könül bu duyulmaz sevginin seyrindən ayrılmaq istəmirdilər. Tez-tez Könülün həsrəti hicranın üzünə dururdu:

*Miz dalında oturub, fikirlərə batasan,
Çağır am gecə keçir, bəlkə gəlib yatasan?
Sözlərə heyfən gələ, qaşlarını çatasan.
Onda həmayil olam boğazına, boynuna,
Qələmi yerə qoyub, qoşulasan oynuma.*

Yazıçı qulaq asıb, xoşhal olurdu. «İki-üç ay da gözlə», – deyirdi. Onlar telefonla ünsiyyətdən doymamış sağollaşır və sabah üçün həsrət çəkirdilər.

Könül onunla bəxtəvər idi, Könül onunla xoşbəxt idi. Könül ondan umurdu, Könül ara-bir onu qışqanırdı da.

Bu vaxt Yazıçı iki kəlmə ilə Könülün şübhələrini dağıdırdı. «Lənətə gəlsin o da, o birilər də». Yazıçının səsinin zabitəsindən Könül özünə gəlir, günahkar yerində dayanır və bu günahkarlıqda xoşbəxtlik tapırdı. Bundan başqa Könülə nə lazım idi ki?

Yazıçı deyirdi: «Mən səni başa düşmürəm, bu necə ola bilər ki, könlümdə sən ola-ola, mən başqasına baxam, başqasını sevməm?»

Ürək iki şeyi çox yaxşı bacarır. Sevməyi və nifrət etməyi. Ötüb keçən sevdalı, sevgili söhbətlərində Könül bu hissə, bu duyğuya inanmış və bundan bərk qorxmışdı.

Bir dəfə, xoşbəxt günlərinin gülüstanında Könülün yanında söhbət edirlər ki, Yazıçı arvadını boşasa da, hələ də onunla yaşayır...

Bu gözlənilməz zərbədən kuru sillə tutan kimi Könül səntirlədi. Neşlər yaraya dəymişdi. Üzünü gizlətməyə goraxtırdı Könül. Yazıçını ürəyindən çıxarmağa and içdi. Yazıçının arvadını xəyalına gətirəndə öz qışqanclığından xəcalət çəkdi. Təhqir olunmuş eşqinə acıdı. Artıq

görünəcəyindən qorxub, geri çəkildi.

İncimiş yazdan laləzarlıq gözləməzlər. Bura qədər Könül Yazıçıya məhəbbətini sübut etmək üçün hər əzaba qatlaşmışdı. Yazıçının yolunda hər şeyə mərdanəliklə sinə gərmişdi. İndi isə:

*Ey dünya, hiylənə uya bilmədim,
Könlüm qanlı köynək, yuya bilmədim.
Müxənnət işləri duya bilmədim,
Bilmədim, bilmədim, bilmədim, dünya. –*

–deyib, sızıldadı. Gözləri könlünün səssiz fəryadına dözmədi. O şirin röyanın həsrətinə acı-acı göz yaşları ələdi.

Gülünü itirən güldan qərİbsədi. Könül göz yaşları ilə kİnini yuyub, Abbas Tufarqanlı kimi boynunu çİyninə qoyub, öz-özünə müraciətlə:

*«Deyirdin dözəram yarsız,
Döz, bağı daş olan könlüm» – deyib.*

Günəş qara buludlarda gizlənən kimi özünü gizlətdi.

Bir sevdanın telində, min bir əzabla axıb gedən ömrün sükut nəğməsi çalınırdı. Tale sirli bir pıçıltı ilə Könülün gələcək sevinclərinə də məyusluq damızdırırdı. Xatirələrinin yeri göm-göy göynəyirdi. Könül üzü üstə düşüb, ürəkdən ah çəkirdi.

Bu ahlar ölmüş arzularının qəbrindən ucalan iniltilər, sızılıtlar və nalələr idi...

...Günlər bir-bir gəlib keçirdi. Könül yenə onun zəngini gözləyirdi. Telefon zəng çalmırdı. Bir vaxt gələcəkdi Yazıçı Könüllə bir neçə dəqiqəlik təmasın həsrətini çəkəcək, həsrətdən darıxacaq və özünə yer tapa bilməyəcəkdi. Telefona əl uzadıb, xəyallarını həqiqətdə axtaracaqdı. O şirin rüyaları Könüllə birlikdə yenidən yaşamaq istəyəcəkdi. Təəssüf ki, hər şey vaxta baxsa da, vaxt heç nəyə baxmayıb, ötüb keçəcəkdi. Yazıçı beləcə ötüb keçən bu keçmişə inanmayacaq, siqareti yandırır, dərin bir qullab vuracaqdır. Və iradəsizliyindən nömrəni yığıb, gözləyəcəkdi. Həyəcanlı könlünün əksinə olaraq telefonda tam

özgə səs, özgə nəfəs eşidəcək və bu gözlənilməzlikdən donacaq, qəlbi üşüyəcək, soyuq sükutdan titrəyəcəkdi. Hələ də hər şeyin itmədiyinə özünü inandırmaq istəyəcək. Bu zaman onun optimistliyi dadına yetəcək, özü-özünü aldatmaq, ovutmaq istəyəcək.

...Ovutmaq olsaydı həsrəti, dərdi,

Yaşamaq nə qədər adiləşərdi...

Acığından telefonu çırpıb, bir də nömrəni yığacaq və səs gəlməyəcək. İstər-istəməz içindəki dumana bürünüb, Könülün səssiz fəryadına yas tutacaq. Bunlar sonra, gələcəkdə olacaq. İndi isə gələcək deyil, indi bu gündür.

Yazıçı da doğrudan Könülə zəng etdi. Könül qızarmış gözlərini ovuşdura-ovuşdura telefona yaxınlaşdı. Bu dəqiqələrdə də Könül onu dəlicəsinə sevirdi. Bayaqdan qulağı səsdə idi. Telefonu neçə kərə yoxlayıb, sazlığına arxayınlıq hasil eləmişdi. İndi Könül telefonu qaldırdı:

–Allo!

– ...

Yazıçı susdu və rabitə kəsildi. Könül göynədi və ...

...Göbələk ol, çıx yerdən,

Ümidim, ay ümidim.

Yaran cadu sehdən,

Ümidim, ay ümidim.

Göz dikmişəm mən sənə,

Ümidim, ay ümidim.

Möhtacam hər zərrənə,

Ümidim, ay ümidim.

Pıçıl da, olmayacaq,

Aramızda qız, qadın,

Ümidim, ay ümidim.

Haray salıb, fəryadım...

Könül bu şeiri də «40-cı otaq» adlı xatirə dəftərinə yazıb yenə Yazıçının zəngini gözləyirdi. İki saatdan sonra hər dəfə Könülü duyduğu kimi, bu dəfə də Yazıçı onu hiss edib, zəng

elədi. Könül qaçıb, dəstəyi götürdü.

–Salam.

–Salam.

–Necəsən?

–Sən yaxşı ol, arvadın yaxşı olsun – deyib, Könül Yazıçını sancdı.

Yazıçının qəzəbi bulanıq sel kimi aşıb, daşdı.

–Nə olub yenə?

Sonra ürəyində Könülə haqq qazandırıb, özünü ələ aldı.

–Məni görmək istəyirsən?..

–Yox, istəmirəm!, – dedi Könül. Bu inkarda təsdiqin uca zirvələri görünürdü.

...Könül tələsik hazırlaşdı. Bədbəxt taleyinə kömək üçün fəlakətinə doğru üz tutdu. Nizami metrosunun yanında telefonda vədələşdikləri kimi Yazıçını gözləyə-gözləyə artıq xatirələşən keçmişini – dünənini təzədən yaşayırmış kimi düşüncələrə daldı.

«Hər gün sənə qulaq asmaq, nəfəsini hiss etmək istəyirdim. Sənin qulağımdan könlümə süzülən ılıq nəfəsin, bir anlıq ünsiyyətin, duyğularımı canlandırır, hisslərimə incəlik, zəriflik ələyirdi. Könlümə hər an süzülən bu gözəllikdən zənginləşirdim. Qələmim ağ kağıza incidən, mirvaridən qiymətli, şahraq zəngülələrdən daha xoş sözlər səpirdi. Qulağımda xəfif gülüşünün xırıltısı, gözlərimdə mənalı gözlərinin nuru yaşayırdı. O anlar mənim ümidgahım, o anlar mənim bəxtəvər saatlarımda xoşbəxt akkordları idi. Mən öz səadətimə, öz xoşbəxtliyimə müraciət edirdim. Sonra bu söhbətlərimizi ağ vərəqlərdə əbədiləşdirir və məmnun olurdum. Xatirələşən bu həqiqətlər məni təlatümə gətirir və təkrar-təkrar o anların seyrinə qovuşdurur, günlərimi mənalı edirdi...».

Könül artıq arxada qalan o anları düşünsə də, xatirələr Könülün əzab və izzətlərini yüngülləşdirə bilmirdi. Eşqinin əzabı qəlbini üzürdü. Gözləri ilə cəsarətli və füsunkar sevgilisini, ömrünü-gününü bəxş etdiyi unudulmaz Yazıçını axtarırdı.

Yazıçının dırnaqarası diqqətl onun haqlı düşmənçiliyinə səbəb olsa da, zahirən özünü sakit aparır, daxili həyəcanlarını gizlədirdi. Yazıçı görünmürdü... Könül vəd olunan yerdə daha dayanmağı münasib hesab etməyib, tələsik taksiyə oturub görüş yerindən – Nizami metrosunun yanından uzaqlaşdı. Evə çatan kimi telefon zəng çaldı. Yazıçı idi. Pıçıltı ilə danışdı:

–Səni gördüm. Əlindəki nə idi elə?

–Xatirə dəftəri. «40-cı otaq».

–Baa... Orada kim var elə? –deyib, sınaıyıcı nəzərlərlə susdu.

–Orada sən varsan, bizim məhəbbətimiz var!

–Mən ordan necə çıxı bilərəm?

–Heç cürə. Ora elə bağlanmayıb ki, sən oradan bir də çıxı biləsən, – dedi.

Könül özünə xas ötkəmliklə danışdı.

...Yazıçı arxayınlıqla nəfəs aldı. Onlar yavaş-yavaş telefonda söhbət edir, mətləb üstünə gəlirdilər. Mətləb isə çox dərin idi. Könül asta-asta, bu işlərə dəxli yoxmuş kimi deyirdi:

–Düzünü de görüm, sən arvadını boşamısın?

–Mən onu boşamışam, pasportumu da sənə göstərə bilirəm, ancaq hərdən o, mənimlə məmnuniyyətlə görüşür. Mən Sizin ikinizi də saxlayacağam, mənim pulum çoxdur.

Könül qəzəbdən boğulurdu. Qətiyyətlə Yazıçının dediklərinin əleyhinə danışdı.

–Mən özümü öldürərəm, ölərəm, belə qələt eləmərəm.

Yazıçı nə edəcəyini bilməyib, bir andaca susdu. Onlar yenə bir qərara gəlməmiş sağollaşdılar.

Könül Yazıçını yaxşı tanıyırdı. O, çox qətiyyətli adam idi. Özü də istəklərinə həmişə abırla nail olmurdu. Könül ondan qorxurdu. Əslində ondan yox, öz abırından-həyasından, adından-sanından qorxurdu. İmkan daxilində çalışırdı ki, Yazıçı özü əl çəksin ondan. İndi isə qarşısına çıxan Çin səddini keçməyə nə iradəsi, nə də cəsarəti çatmırdı. Razi olsa,

şəlalələrin gurultusuna, dalğaların coşğunluğuna – dünyanın gözəlliklərinə kor olmalı idi. Razi olmasa, qüdrətini, bəxtəvər ümidlərini, munis gumanlarını itirəcəkdi. Könülün eşqi tora düşmüş balıq kimi çabalayırdı. Onun qarşısına Məkkarə səddi çıxmışdı.

...Ömrünün çırağı tüstülənə-tüstülənə yanırdı...

Dəqiqələr ağır-ağır ötdükcə Könül fikirləşirdi ki, kiminsə səadətinə şərik çıxmaqdan, ölüm yaxşıdır. Atasının gözünü çıxarıb, «Koroğlu» olmaqdan, ölmək yaxşıdır. Xalqın gözünə kül üfürüb, xalqın adından danışan nisyə qəhrəmandansa, adi olmaq yaxşıdır.

Artıq Könül nə danışa bildi, nə də dayana bildi. Sakitcə oturdu. Ürəyi bu zərbədən niyə dayanmadı bilmədi. Ağlaya da bilmədi ki, deyəm göylər kimi hönkürüb, boşaldı.

Könül nifrətindən dəyanətli olmuşdu.

...Telefon aramsız səslənirdi. Könülün sitəmkarı qansız-qansız danışdı:

–Nigah, sevgi və məhəbbətləri zəif olan adamlar üçündür. Biz ki, əbədi məhəbbət telləri ilə bir-birimizə bağlıyıq, əbədi eşqə and içmişik.

Könül telefonu vəhşicəsinə çırpıb, rəbitəni kəsdi. Saxta təbəssümlə xatirə dəftərini möhürləyib, Yazıçının eşqinə yiyə durduğu günü lənətlədi. Çarpayısında uzanıb, daş kimi ağırlaşdı.

Bir neçə saatdan sonra yatağındaca ayıldı.

Nəhayətsiz kədər və iztirabdan könlünə işıq düşmüşdü. Sözlər ürəyindəki fikirlərinin yarsını ifadə etməsə də, başına gələnləri şeirlə yekunlaşdırmaq istədi. İlhamın bəxş etdiyi sevinc, məhəbbətin bəxş etdiyi dərdə təsəlli oldu.

* * *

–Sən öl, ömrüm kəsilsin, ölümümü ondan-bundan eşidəsən, mən onunla yaşamıram. Mən onu istəmirəm. Tüpürüm ona. Onu mənim boynuma qoyub, adıma yazıblar. Mən onu sevmirəm. Özü məndən əl çəkmir.

Könül hıçqırırdı. Yazıçı canıyananlıqla «ağlama, özünə gəl», – deyərək həm özünü, həm də Könülü sakitləşdirirdi.

–Mən kişiyəm! Mən səni istəyirəm. Bir az gözlə, sənə brilyant komplekt alacağam. Səni gözümlün üstündə saxlayacağam. Mən sözümün sahibiyəm, mən kişiyəm!

–Sən kişi olsan, mən öz inadımdan əl çəkərəm...

Heyrətlə başlanan bu məhəbbət qərarlıqla ömür sürürdü. Birinci dəfə idi ki, onlar küsüb barışırdılar.

Könülün sevincdən axan göz yaşları dağ şlalələrinə meydan oxuyurdu...

* * *

Şərur rayonu Bakının ən uzaq guşələrindən biridir. Buna baxmayaraq anası tez-tez Könülə baş çəkməyə gəlirdi. Könül anasının gedib-gələn nəfəsi idi. Hər dəfə anasını şad-xürrəm qarşılayırdı ki, anası ondan nigarən qalmasın. Bu dəfə isə Könülün göz yaşları anasını da ağladırırdı.

Anası Könülə söhbət eləyirdi ki, məleykələrdən birinin insan naləsindən, qadın oxşamasından xoşu gəlir. Odur ki, o, xoş səsi olanları incidib, ağladır ki, onların əzablarından ləzzət alsın. Odur ki, anası qızına tapşırırdı:

«Az ağla, yazıqsan, bala. At o şerin daşını, məleykə eşidər, ölüncə ağladar səni».

Könülün fikri uşaqlıq çağlarına qayıdırdı. O vaxtlar da bahar buludları kimi dolan, evin bir küncünə çəkilib, dolmuş hisslərini, duyğularını misralara çevirən Könül gözlərindən ağ vərəqlərə isti göz yaşları da axardı. Belə vaxtlarda məleykə söhbətini anasından tez-tez eşidərdi Könül. Onda Könül anasının şeirə münasibətini onun savadsızlığı ilə bağlayıb, bu söhbətlərə çox da ciddi mənə verməzdi. İndi illər ömrünü naxışlayandan sonra inanırdı ki, əzablardan zövq alan məleykələr var. Və buna da inanırdı ki, şer, gözəllik, yenilik əzabdan, iztirabdan doğulub, pərvəriş tapır.

İndi «Taleyim, qismətim beyləymiş, ana», – deyə Könül anasının sözünə-söhbətinə qüvvət verirdi.

Tale – gözübağlı, qanadlı bir gəlidir. Özü də əbədi korluğa və uçuşa məhkumdur. O, xoşbəxtlik paylayan Hüma quşudur. Kor olduğu üçün kimə nə verib-verməyəcəyini bilmir. Hər yerdə qismət onu idarə eləyir.

İşin mahiyyətindən xəbəri olmayan anası «Allah sənə də qismətini yetirsin, bala. Adam naümid olmaz» – deyib, Könülə təsəlli verdi.

Beləcə ana-bala açılan sabahlardan ümid gözləyərdilər.

Ümidlər isə qismətə göz dikənlərin, oturub onu gözləyənlərin ömrünü-gününü gilə-gilə əridib yeyirdilər.

* * *

–Salam.

–Salam, sonra danışarıq – xəffifcə pıçıldaşdılar. Yazıçı başa düşdü ki, Könülün qonağı var.

Səhər Könül iş gedəndə telefon yenə zəng çaldı.

–Bura idarədir?

«Xeyr, xeyr, evdir». Tələsik dəstəyi asan Könülü birdən bu pıçılıtsız, musiqili kişi səsinin doğmalığı diksindirdi.

Könül ilk görüşdə olduğu kimi alışıb yandı...

* * *

Dördüncü payızın ortasıydı. Könül işdən evə tələsirdi. Çoxdandır ki, işdən sonra rəfiqələrini gözləmir, içərisindəki vaxt itkisinin qorxusu ilə ancaq evə tələsirdi. Özünü sevgilisinə bənzətmək üçün nə isə yazıb-pozurdu. O da alınmırdı, üstəlik də tələsdikcə, girdaba düşüb ləngiyirdi.

O gün, telefon da zəng çalmamışdı. Durub, televizoru yandırdı. Ekranı «Ocaq başı» adlı televiziya filmi göstərirdilər. Yazıçı dəniz kənarında, ocaq başında xalqın sevimlisi olan müğənni Hacıbaba Hüseynov ilə müsahibə aparırdı.

Könül həyəcanla stul çəkib, çoxdan görmədiyi sevgilisinə tamaşa edir, onların söhbətlərinə lal-dinməz qulaq asırdı. Və nə qədər diqqətlə dinləyirdisə, Yazıçının sözlərinin çoxu o saat

qum üstündəki dəniz incisi dalğalar kimi tez də yaddaşımda yuyulub, unudulurdu. Yazıçının bir ifadəsi və filmin sonundakı ciddi, kədərli baxışları, qəflətən gecənin ənginliklərindən qopub, Könülün yaddaşının dərinliklərinə ilişdi. Yazıçının iki gəlinin istəkliyi olmaq, üstəlik üçüncüyə olan arzusu, iki gəlinin tənələrindən, iradlarından qanamış nazik qəlbinin ağrıları, indi-indi gəldiyi mütləq qənaət hissi, bu bir cümləyə sığışıb qəlibləndi.

«Hər adamın ömründə üçüncü bir adam çatmır».

Bəlkə... Bəlkəsiz bu ifadənin ilk sahibi, sözsüz ki, Yazıçı deyildi. Lakin narahat, özünə yer tapa bilməyən, ən xoşbəxt anlarında da nəyinsə sevdasını çəkən Yazıçının içəri dünyasından soraq verən bu söz indi Könül üçün qəti bir hikmətə döndü.

Ara-sıra ocağa atılan çırpılar Yazıçının telefon zənglərinə bənzəyirdi. Könülə bunlar və buna bənzər fikirlər tanış idi. Tanış olmayan Yazıçının üzündə kölgələnən, hamıdan gizlətmək istədiyi sirri və ocağına dikilən ümitsizliyi idi.

Yazıçı danışdı: «Dilimizdə ocaq sözü çoxmənalı sözdür. Tonqal-ocaq, pir-ocaq və nəsil-ocaq...».

...Bir-iki gündən, ya həftədən sonra bu sözlər də unudulacaq, yaddan çıxacaq və keçib gedəcəkdir.

Yazıçının elə indicə dediyi sözlər isə...

Söz var gəlib keçər, söz var dəlib keçər – kimi ox olub, Könülün qəlbini al qana bürüyüb, ötdü.

Ertəsi gün Könül yuxudan hövlang ayıldı. Yuxuda görmüşdü ki, dəniz sahilindədirlər. Yazıçı balaca, köhnə bir qayıqla əlləşir. Qayıq sahilə nəyəsə ilişib. Yazıçı var gücü ilə çalışır ki, qayığı sürüb, uzaqlaşsın, ancaq neyləsə də onun istəyi alınmır.

Könül kənarda dayanıb, həyəcanla tamaşa edir, ancaq o da hərəkət edə bilmirdi. Elə bil ayaqları yerə yapışmışdı. Birdən hardansa səs gəldi ki, Yazıçı ölüb. Dənizdə arxayın-arxayın sudan qaralmış qayığın parçaları sahilə dəyir...

Könül çox pərişan halda yuxudan ayılır.

...O gün səhərə qədər yata bilmədi. Səhər şənbə günü olduğundan işə getməmişdi. Rəfiqələrindən birinə zəng vurdu. Bilərəkdən sözü «Ocaq başı» televiziya filminə gətirdi. Rəfiqəsi Qarabağ müharibəsinə işarə vura-vura dedi:

Arvadı ilə barışıb, eşidibsənmi? Qaynanası ermənidir. Siyasətinin gücündən arvadını boşayıb. İndi də elə-belə erməni qızıyla yaşayır.

Könül daha heç nə eşitmirdi... Gözünü yumub, başını köksünə əymişdi. O, rəfiqəsi ilə telefonda sağıllaşmış, dəstəyi asan kimi telefon zəng çaldı.

Bu Yazıçı idi. Könül bu dəfə var qüvvəsi ilə dəstəyi qaldıraraq, aparata çırpdı. Gözlənilməz sillədən Yazıçının üz-gözündən od töküldü. Özü də üç-dörd saat gözləmədiyi zərbədən üzü üstə düşüb yorğan-döşəkdən qalxa bilmədi.

Könül Yazıçının bu dönüklüyünə görə çox sarsılmışdı. Telefon yenə inadla zəng çaldı.

Könül telefonu qaldırdı. Onun arvadı ilə bərpa olunmuş münasibətinə işarə vuraraq əlacsız-əlacsız soruşdu:

– İndi məndən nə istəyirsən?

Yazıçı susurdu. İndiyə qədər nə qədər susmuşdu? Nə qədər deyiləcək sözünü udmuşdu? – bilmirdi. Biləcək halda deyildi.

İndi də onun susmaqdan başqa özgə çarəsi qalmadı.

* * *

Qərarlılığı Yazıçının düşüncəsini əsir edib, ən qiymətli anlarını əlindən almış, oğul-uşaq sarıdan onu illərlə geri salmışdı.

Niyə? Nə üçün? suallarına verdiyi cavablar onu hər şeydən çox yaralaymış, nazik qəlbini qanatmışdı. Ağrılarına Könül də əlavə olunandan sonra özünə heç yerdə yer tapa bilmirdi...

Hələlik isə nə quşu uçururdu, nə də ovu qaçırdı. Öz natarazlığı ilə dağdan-arana, arandan da dağa qalxıb enməkdə

davam edirdi.

Bir vaxtlar Yazıçının nəfəsindən oynaya gələn Könül, indi göylər kimi hönkürür, özünə ölüm diləyir, şam kimi əriyib, peşiman-peşiman üzülürdü. Könülün könlü sınımış, ümidləri ölmüşdü.

Sakit-sakit gələcək üçün özünə planlar cızırdı:

1.Ümitsiz bir ömrü zəhməti, mübarizəsi ilə güldürəcək, unudulmaz pıçıltılarının xatirələri ilə həyatda Yazıçıya həmkar olacaq.

2.Ürəyindəki borc duyğusunu ürəküşüdəntən intiqam duyğusundan yüksək hesab elədi.

3.Yaşamaq kimi müvəqqəti şirinlikdən əl çəkib, yaşatmaq kimi böyük ideallara haqq verdi.

4.Inanıb aldanmışdı. Günahı nə idisə, cəzasına da hazır idi.

Sönük bir arzu üçün itirdiyi illərə heyfi gəlirdi.

Odur ki, o, tələsik aptekə getdi. İki ədəd «dimidrol» alıb evinə qayıtdı. Yazılarını və Yazıçının kitablarını karton yeşiyə qablaşdırdı, onu qırmızı-qara lentlərlə sarıdı. Üstünə «40-cı otaq» sözlərini də əlavə etdi.

«Vəsiyyətnaməsində» bu şeyləri də onunla birgə basdırılmasını son arzu kimi qardaşlarından xahiş etdi.

Ev-eşiyini qaydaya saldı.

Bir ay bundan əvvəl Bakıdan rayona qayıdan anasına zəng edib, onu təcili öz yanına çağırırdı.

* * *

İnsan xəyalı həmişə zəngin, həmişə ülvi olub. Həqiqi lövhələr xəyalın yanında həmişə daha diri görünüb. İnsan həmişə görmədiyi, bilmədiyi qəribəliklərə can atıb.

Bu təbii canatma Könüldə də var idi. O, yola saldığı illərdə bütün varlığı ilə Yazıçıya can atmışdı. Nəhayət, bütün gözəllikləri Yazıçısız natamam hesab eləyib, qərara gəlmişdi. Dərmanların hamısını birnəfəsə içmişdi. Onun bədəni tezliklə soyuyub kütləşmişdi.

Ölüm qabağı zəka itiləşir, – deyiblər, ruhunu təslim etməzdən əvvəl peşiman-peşiman durub, pəncərəyə yaxınlaşdı, kimisə axtarırmış kimi bərkdən son dəfə Ra-fa-el... – deyib, çağırırdı.

Onun həlimləşmiş səsi titrədi, fikirləri arasında rəbitə pozuldu. Könül yatağına uzandı. Əvvəl ayaqları, sonra kürəyi və əlləri bumbuz soyudu, sonra onun Yazıçı ilə bağlı ağrı-acıları unuduldu və gülüşü dodağında dondu.

Telefon zəngləri ilə başlanan bu məhəbbət əzabları tədricən unudulurdu.

* * *

...Hər birimiz üçün bir matəm günü mütləqdir, labüddür. Könülün də matəm günüydü. Onun qohum və qonşuları ara vermədən hüzz yerinə tərəf axışırdılar...

Gələn qalmaz dünyadan gedən gəlməz dünyaya hazırlıq görülürdü. Könülün su üstündə köklənən hicranlı pıçıltılarına indi hicran üstə köklənmiş «Yanık Kərəmi» nalə deyirdi.

Könülün ölümüylə qarşılaşan anasının tükürpədən səsi ev-ev gəzirdi:

«Ölüm mənimkiydi., Könül ey-y-y».

* * *

...Bir az ötəndən sonra bu acı xəbərin səksəkəsi Yazıçını diksindirib, düşündürəcək... O, tələsik telefonu qaldıracaq və tanış nömrəni yığacaq.

İndi bu telefon nömrəsi onunçün ölüb... Bəlkə... Yox, bu ümid nahaqdır. Yazıçı Könüllə son danışıklarını xatırlamağa çalışacaq. İstəsə də, yadına heç nəyi sala bilmə-yəcək. O, papiros tüstüsünə uyub, bir müddət beləcə halsız, haraysız sustalacaq...

Qapının zəngi növbəti görüş üçün gələn və hələ də ürəksiz yaşadığı arvadını ona xatırladacaq.

Bu dəfə erməni qızı istəsə də Könülün itkisini, Könülün yoxluğunu Yazıçıya unutdura bilməyəcək!

Yazıçı qüssə dolu, sonsuz kədərlə uzun müddət gözlərini

yumub, susacaq və öz qərarlılığına görə bu böyük bədbəxtliyinə yas tutacaq.

«Bir daş var gözümlün yaşına həsrət» – deyib, zaman-zaman, sətir-sətir öz qərarlılığına ağlayacaqdı...

MƏHƏBBƏT SORAĞINDA

Onun adı Rahibə idi. Elmlər Akademiyasının Şərqşünaslıq İnstitutunun təsərrüfat müdürü, mənim isə sevimli oxucularımdan idi. Demək olar ki, hər həftə bədii ədəbiyyat sifariş edirdi. Nədənsə daxili ehtiyacı ödənmirdi ki, ödənmirdi. Tez-tez zarayatla deyirdi: «Mənə məhəbbətlə bağlı bir şey verin.» Məndən əvvəl otuz il bədii ədəbiyyat oxumuşdu. İndi də mən, dörd il idi ki, onu təmin edə bilmirdim. Odur ki, bir dəfə yarı zarafat, yarı ciddi dedim: «Rahibə xanım, Sizin zövqünüzü öyrənib, məxsusi Sizinçün məhəbbətlə bağlı bir kitab yazacağam». Rahibə xanım üzündən əskik olmayan təbəssümlə dedi:

–Mən şeiri sevmirəm, çalış mənimçün nəslrlə yaz.

– Rahibə xanım, şeirə belə qiymət versəniz Sizdən inciyərəm, – dedim. Sərvətin qiymətli qızıl, brilyantdırsa, söhbətin də qiymətli şeirdir, nəğmədir. Rahibə xanım mənimlə razılaşmayıb:

–Şeiri özünçün saxla, mənə nəslrlə yaz – dedi.

Rahibə xanıma söz verdim.

Aramızda yaş fərqi çox olsa da, biz bu fərqi hiss eləmirdik. Rahibə xanım hər dəfə kitabxanaya gələndə, hay-küylə gəlib, bizi salamlayırdı. Həmişə də «Əşşi, bu nədi verib-siniz mənə? Heç axıra qədər oxumadım, götürün, mənə məhəbbətlə bağlı bir şey verin», – deyirdi. Onun bu ərki, bu səmimiyyəti bizə sərbəstlik, xoş ovqat bağışlayırdı.

–Bir az səbr edin, Sizin xətinizə nəsrə keçmişəm – deyirdim, gülüşürdük. Bu zarafatı bir gün həqiqətə çevirib, Rahibə xanımın fikrini bilmək istədim: «Sevgi payı» adlı

hekayəmi verdim oxudu. «Həyatidir. Bax, mənə belə yazılar ver, oxuyum», – dedi. Mən onun bu sözlərini özümçün uğur hesab elədim.

...Rahibə xanım altmış-altmış beş yaşlarında ortaboylu, dolubədənli bir qadın idi. Ayaqları xəstə olduğundan xüsusi yerişlə yeri yirdi. Onun Akademiyada böyük hörməti var idi. Həmişə hamı ilə ucadan, hal-əhval tutub salamlaşardı. Mənimlə isə pıçıldaşırdı...

...Rahibə xanım bu yazıya görə məndən inciməz. Onsuz da zaman bütün sirləri açacaq, üstəlik də mən dediyim kimi, onun arzusuyla, bu işə qədəm qoymuşam.

...Rahibə xanım bütöv bir tarix idi. Çox təəssüf ki, açılmamış, oxunmamış. Adicə bir təsadüf olmasaydı, mən də onun həyatının aşağıdakı sətirələrini sezməyəcəkdim. Hansı bir söhbətdənsə, yadımda qalan bu idi ki, mən ona öz atasına bənzədiyini demiş və onun atası ilə maraqlanmışdım. O da mənə «Atamın şəklini gətirərəm görərsən», – deyə söz vermişdi. Günlərin birində, dediyi vaxtda bütün dəqiqliyi ilə qarşıma Aşqabad zəlzələsində (1929) parçalanıb, təzədən bərpa olunmuş bir ailəvi şəkil qoydu. Sonra da özünün üçaylıq şəklini göstərüb, nişan verdi: «Bu mənəm.»

Şəkildə iki kişi, iki qadın və onların ətrafını dövrələmiş səkkiz uşaq var idi. Rahibə xanımın atası geniş alınlı, orta boylu, arıq, qarabəniz bir ziyalı görkəmində idi. Qucağında bir yaşında olan qız uşağı tutmuşdu. Onun yanında zahirən Rahibə xanımla bir cüt alma olan gənc bir gəlin, gəlinin də qucağında Rahibə xanımın üç aylıq körpəliyi baxırdı. Elə oradaca üç-dörd yaşında bir oğlan uşağı şəstlə əlləri dizlərinin üstündə, şəkildə əbədiləşmişdi. Onların yanında isə Rahibə xanımın xalasının tacir əri və onların beş qızı əziz, ərköyün dayanıb, baxırdılar. Bəlkə bu şəkli çəkdirəndə onlar doğrudan da xoşbəxt imiş, bilmirəm. Ancaq qürbət eldə də onların baxışları xoşbəxtlikdən yox, həsrətdən, məyusluqdan, əlacsızlıqdan xəbər verirdi. Elə bil bu şəklin vətənə qayıdacağını bilir, vətənlərində onların yad

edilməsi arzusuyla, şəkilçəkənə baxmışdılar. Rahibə xanım axına düşmüş balığa bənzəyirdi. Başlarına gələn qəzaları üç aylığından dərk edirmiş kimi danışdı...

Rahibə xanım əslən qarabağlıymış. 1905-ci ildə erməni-müsəlman davasında ermənilər Rahibə xanımın ana babasını diri-diri torpağa basdırandan sonra tayfalıqca Türkmənistana qaçıb, Aşqabadda yurd salıblar. Qarabağdan gələn azərbaycanlılar bir-biri ilə ailə qurub, soyadlarını yaşadırmışlar. Belə bir qohumluq izdivacından Rahibə xanımın da bacısı, qardaşı var imiş.

1928-ci ilin oktyabrında özü də əkiz qardaşı Vasiflə Aşqabadda dünyaya göz açır. Orada hər şey yaxşılığa doğru istiqamətdə imiş. Qohum-əqrəbə bir-birinə həyan, arxa duradura məişət qayğıları ilə öz qəribliklərini unudurmuşlar. Elə o zaman Rahibə xanımla eyni vaxtda dünyaya gələn xalası oğlunu göbəkkəsdə nişanlayırlar.

Rahibə xanım dünyaya göz açanda əjdaha iliymiş. Əjdaha ili isə illərin ən şərəflisidir. Möhtəşəm ildir. Qarşıdakı illərin planları məhz bu ildə cızılır.

Bəlkə elə Rahibə xanımın zahiri təntənəsində də bu ilin atəşfəşanlığı varmış. Kim bilir? O zaman heç kəs deyə bilməzdi ki, qarşıdakı illər onlara nə gətirəcək, nə verəcək?

Qarşıda qaçılmaz gələcək, gələcəyin yollarında isə uzun-uzadı illər sıralanmışdı. Səkkiz-doqquz ildən sonra illərin ən ağır – öküz ili gələcək və bütün dəhşəti ilə bu adamların yaddaşında qorxulu bir vahimə kimi uzun müddət yaşayacaq. Bir gün də o zamankı NKV-də məsul bir vəzifədə işləyən Rahibə xanımın atasını və bir çox başqa qohumlarını yerli-dibli götürüb, aparacaqdı. Rahibə xanımın körpəliyi də bu dəhşətdən donacaq və o, daha heç vaxt uşaq olmayacaqdı. Anası kimi, xalası kimi, bütün digər qohum-əqrəbası kimi gah birlikdə, gah da təklikdə həmişəlik aparılanlar üçün göz yaşı axıdacaqdı. Sonra da uşaqlığını həmişəlik Türkmənistanda qoyub, təzədən Azərbaycana – Bakıya dönəcəkdilər.

Bu dəfə atasız, qardaşı Vasifsiz.

– Rahibə xanım bəs, Vasifə nə oldu?

– Biz dövlətli idik. Atamı otuz yeddidə aparanda, evdəki hər şeyimizi aparmışdılar. Xalamın əri qızıl taciri idi. Anamın çoxlu qızıl bər-bəzəyi var idi. Sözüm ona ki, qulluqçu saxlayırdıq.

– Bəs atanızı aparanda ananızın bər-bəzəyini aparmamışdılar?

– Yox, onda «kişilik» var idi. Qadın bəzəyinə də az-çox namus, qeyrət nişanəsi kimi yanaşırdılar...

– Hə, bu qulluqçumuz üç yaşlı Vasifi aparır bağa. Bağın da barlı vaxtı imiş. Uşaq əlini uzadır ki, özü meyvə dərsin. Qulluqçu uşağı qaldırmaq istəyəndə gücü çatmır. Yazıq qardaşım yıxılıb ölür.

Çox güman ki, Rahibə xanım bu söhbəti evdəkilərdən eşitmişdi. Ancaq o hadisəni hər barlı ağac görəndə, hər qardaş söhbəti eləyəndə təzədən yaşamışdı. İndi də elə bir görkəm aldı ki, mən də o səhnəni öz gözləri ilə görmüş adam kimi mat qaldım.

Allah adamdan alanda, dəvənin üstündə adamı ilan belə vurur...

Beləliklə, otuz yeddi ildən sonra onlar təzədən Bakıya qayıdırlar. Ağır-ağır, dərqli-dərqli.

Bakıda artıq böyümüş Rahibə xanım, özündən on iki yaş böyük, özgə bir qohumuna ərə verilir.

–Rahibə xanım, bəs niyə nişanlığınıza getmədiniz? Axı Sizin göbəkkədi nişanlığınız var idi?!

–Xalam oğlu indi professordur. O zaman o, bir qızla əylənmişdi, uşaqlıq eləmişdi. Odur ki, ona həmin qızı aldılar. Onlar da xoşbəxt olmadılar, tezliklə ayrıldılar.

...Xalaoğlunun səhvi Rahibə xanıma dəyən növbəti zərbələrdən ən böyüyü imiş. O illərin ağrısını təzədən yaşayan Rahibə xanım özündən xəbərsiz keçmiş günlərə qayıtmışdı.

–Kişi alınca, qadının dalınca düşər, qadın öluncə. Bəlkə

adicə təsadüfdən onun dönüklüyündən xəbər tutmasaydım, elə mən də öluncə onun qayğılarıyla yaşayacaqdım. Elə ki, o söhbəti eşitdim, hər şeyimi itirdim.

Bulanıq su gec durular. Öz-özümlə təklikdə qalanda hisslərimlə, duyğularım ilə danışanda bu sözləri tez-tez təkrar edirdim. «Mən səni sevmirəm. Mən özümü aldada bilərəm, səni isə aldatmaq istəmirəm. Axı buna nə ehtiyac? Sadəcə səni sevmirəm. O söhbətdən sonra qorxdum ondan. Qorxdum onun dönüklüyündən, qorxdum onun etibarsızlığından, qorxdum laqeydliyindən, biganəliyindən. Ancaq bu sözləri onun özünə demədim. Sözlə desəm, deyəcəkdi ki, sən bu sözləri mənə çox demisən, günah məndədir ki... Sonra da hirsələnib küsəcəkdi. Ancaq o zaman daha onun məndən küsüb, inciməsinin heç bir əhəmiyyəti yox idi. O zaman ki, mən onu sevirdim, ona etibar edirdim, onda heç o, yanımda olmayanda da mən xoşbəxt idim, bəxtəvər idim. İçərimdə aşıb-daşan bir sevinc, bir şadlıq çağlayırdı. Bu söz-söhbətdən sonra isə daha əvvəlki adam deyildim. O, dönüklüyü ilə mənim qolumu-qanadımı qırmışdı. Daha ürəyimdə mən ona etibar eləmərdim. Onun bu dönüklüyündən, sədaqətsizliyindən, vəfasızlığından sonra külli-aləm gözlərimdə bir heç olmuşdu. Bəlkə bu düşüncələrim, bu xəyallarım artıq idi, gərəksiz idi, bilmirdim. Təkcə onu bilirdim ki, daha mən heç vaxt heç kəsi sevməyəcəm, heç nə üçün sevinməyəcəm. Mən yol gedəndə də son nəğməsinə oxuyan, Qu quşu kimi qəmli tellərdə həzin nəğmələr oxuyurdum. O, mənim inamımı, ruhumu beləcə qırıb, çilikləmişdi».

Biz danışmırdıq. Sadəcə Rahibə xanım öz aləmində idi, keçmişə qayıtmışdı. Bu vaxt mən onun hisslərini tərənnüm etməyə söz axtardım, ancaq tapa bilmədim. Sözlər də, səslər də acizləşmişdi. Rahibə xanımın xatirələrindən bir daha başa düşdüm ki, insan qocalanda da məhəbbət ölmür, ölə bilmir.

Mən Rahibə xanımın bu anlarını yadımda saxlamaq istəyirdim, istəyirdim yaddaşımın lay-lay xatirə qalaqlarında bu

pərvanə yangısının əbədi izləri qalsın və unudulmasın.

– Yoldaşımı istəyirdim. Bir-birimizə qarşı diqqətli, məhəbbətli idik. Toyumuzdan iki il keçəndən sonra qızım İradə doğuldu. Biz bu sevinci dərk eləməmiş, ərimi öz maşınında qətlə yetirdilər.

Rahibə xanım bu yasa düz on iki il yas saxladı. On iki il, göz yaşı axıtdı. Sonra onun paslanmış könül qapısına yenidən açar saldılar.

Bu dəfə onu Qiyas müəllim adlı uşağı olmayan bir professorla ələ verdilər. Qiyas müəllim elə ilk gündən iydə çiçəyinə bənzəyən İradəyə üz vermədi. Körpə İradə onun zəhmli baxışlarından üşüdü, nənəsini istədi. Ata nənəsi İradəyə himayədarlıq elədi. Anası gizlincə İradəyə analıq etsə də ər evində, aşkarca bu işlərə qarışmağa hüququ çatmadı.

İradə gəlin köçəndə də anasız yola salındı.

Taleyin növbəti zərbəsindən sonra Rahibə xanım Qiyas müəllimin evində İradənin atasına acı-acı ağı deyib, ağladı. Başı köksünə əyildi. Çiyinlərinə çökən bu kədərdən o, bir az da ağırlaşdı.

Nədənsə mənə elə gəldi ki, bu ağır dərddən, bu ağır zərbələrdən Rahibə xanım səntirləyib, ayaqları əsib, əyilib. Ona görə də o, məhz yeriyşylə yadda qalmalıymış.

Rahibə xanımın gücünə, mətanətinə məəttəl qalmışdım. Gör necə imiş ki, bu dərdlərin, bu acıların içində əlli-altmış il öz şuxluğunu yaşada bilib.

Rahibə xanım Qiyas müəllimin deyingənliyini, daş ürəkliyini görəndən sonra onu heç vaxt qınamır, heç kəsə də qışqanmır. Haralardasa ləngiməsinə, özgə don geyindirmir. «Qoy arzu elədiyi kimi yaşasın» – deyir.

Görəsən Qiyas müəllim evdə xəyal kimi dolanan Rahibə xanımın məyusluğunu hiss eləyirdimi? Duyurdumu bu qadının öz dünyasıyla tək-tənha qaldığını?

– Yox, duymurdu! Duysaydı belə yaşamağa nə vardı ki?!

Taleyin «səxavətindən» Rahibə xanım nə İradənin atası

evində feyziyab oldu, nə də Qiyas müəllimlə çənə yordu. Ömrünü-gününü kitabxanaya, kitablar aləminə bağlayıb, kədər butalı məhəbbətini, köbəsi qara, qönçəli sevgisini, hər ilməsi bayatı çağırən gəncliyini, cavanlığını, beləcə ovundurdu. Sən demə onun bədii ədəbiyyata olan ehtiyacı kədərinin böyüklüyündən yaranıbmiş. Bədii ədəbiyyat onun dərini, qəmini ört-basdır etmək üçünmüş.

Misir fironlarından birinin sözüdür. «Allah, məni sevənlərdən qoru». Sevənlər allahlıq iddiasına düşə bilərmiş. Sevənlər dünyanı uçurub, təzədən qura bilərmiş. Bəlkə elə Allah-taala da bu sevgidən ehtiyat etdiyi üçün adamları məhz əziz yerindən - sevgilərindən dağlayırmış, bilmirəm. Ancaq onu bilirəm ki, bu qadın, dağı dağ üstünə qoya bilərdi, xarabazarlığı gülüstan eləyə bilərdi, zəhmətiynən, diqqətiynən, məhəbbətiynən.

– Rahibə xanım, bəs İradənin atasını sevirdiniz. İradə var idi. Niyə ikinci dəfə ərə getdiniz?

–Eh, adamın könül dostu yoxdursa, neçə uşağı olsa da özünü tək-tənha hiss eləyir.

Ah çəkib özümü başa düşən kimi göstərirəm. Və gənclik illərindən Rahibə xanımı özünə tabe edən o dərdə, o kədərə şarik çıxıram.

O zamanlar qızı da ondan soyuyubmuş. Körpə imiş. O, öz anasını, gənc və gözəl anasını, ancaq ona xas olan anasını istəyirmiş, xiffətini eləyirmiş. Elə o günlərin xatirəsi ilə indiki anasına da hərdən yadlaşa bilirmiş İradə...

...Oxuda məhəbbət futbol oyununu xatırladır. Kitabın ləzzəti futbol hadisələrinin izlənməyini xatırladır. Sonda keçirdiyin vaxta heyfin gəlmir. Əksinə o şirin rəya üçün qəm çəkib, kədərlənirsən. Bu mənada yaddaşımız maqnitafon lentinə bənzəyir. Günlər keçdikcə hər şeyi yazır. Günlərin birində isə kaseti hərləyib, ötənlərə qayıda bilirsən. Bu xatirələrdə ömrün əziz illəri ilişib qılır, əbədiləşir.

Rahibə xanım da kitabları oxuyub seçdikcə, yaddaşında

ilişib qalan illəri tez-tez xatırlayırdı. «Mən bu kitabı oxuyanda otuz beş yaşında idim...» Mən onun sıralanmış xatirələrində, xoşbəxt, bəxtəvər günlərini az-az görürdüm. Əksər hallarda da bu xatirələr kitabxana ilə, kitab müəllifləri ilə bağlanırdı.

Kitabxanaları «Cənnət baxçaları», «bilik məclisləri» adlandıranlar səhv eləməyiblər. Həyatı dərk etmək istəyənlər bu müqəddəs yerlərdə tez-tez ayaq saxlayıblar, düşünüblər. «Dünya pəncərədir», deyən babalarımız əksər hallarda dünyaya kitab səhifələrindən, müdrik adamların söhbətlərindən boylanıblar. Bu mənada Rahibə xanım dünya görmüş qadın idi. Bəlkə elə bu səbəbdən də Rahibə xanıma daxili bir ehtiyac duyurdum. Bir-iki həftə kitabxanaya gəlməyəndə işinə zəng vururdum. Səsini eşidən kimi sevinirdim.

–Xəstələnmişdim, evdə deyirdim, qorxuram qəfildən öləm, qızlarla vidalaşa bəlməyəm.

–Nə danışırırsınız Rahibə xanım, ölmək bizim axırıncı işimizdir, hələlik yaşamağı öyrənməliyik..., deyirdim.

–Di onda mənim üçün yaxşı kitablardan seç, aparıb oxuyum, yaxşı yaşamağı öyrənirəm, – deyirdi.

Beləcə bir-birimizə dayaq ola-ola sağollaşırdıq.

Rahibə xanıma qulaq asdıqca, mənə elə gəlirdi ki, bir-birinin ardınca sinəsinə çəkilən dağların izi alnında, ovurdlarında sıralanıb. Dərd-qəm hərəni bir cür tuturmuş. Cılızlara cılız, böyük ürəklilərə böyük qəm tapşırırmış tale. İnsan dərdə, kədəre sinə gərdikcə, özü də böyüyürmüş, müqəddəsləşirmiş.

İşdə Rahibə xanım hərdən bizə qələm, dəftərçə bağışlayardı. Əli səxavətli olduğu kimi, ayağı da sayalı idi. Gəlib yanımda oturan kimi oxucuların axını başlayardı. Belə vaxtlarda Züleyxa bacı mənə həmişə dayaq olurdu və bilirdi ki, bu pıçıltılardan sonra bir xatirə tikəsinin ilk oxucusu özü olacaq.

Rahibə xanımın otuz-otuz beş illik iş stajı var idi. Akademiyadakı işçilərin əksəriyyəti ondan sonra gələnlər idi.

Pensiya yaşı çatsa da onu işdə saxlamışdılar. Hamının haqqında məlumatı, hamının yanında xətir-hörməti var idi. Mən ona zarafatla «xəzinədar» deyirdim. Əlindəki koma açarı onun vəzifəsini mənə tez-tez xatırladırdı. Əslində isə o da çoxları kimi orta səviyyədə yaşayırdı.

– Rahibə xanım, hər dəfə pul paylayanda Sizə nə qədər artıq pul qalır?

– Aaaz, bunlar alimdi ey... On qəpikləri qalanda on qəpik də verib bir abbası istəyirlər.

O, bu bir çimdik səmimiyyətlə bir andaca bizi qayğılardan, problemlərdən müvəqqəti ayırırdı.

Rahibə xanım anadangəlmə sevinc paylayan qadın idi. Dərdini, kədərini özü-özüylə bölürdü. Görünür buna adətkərdə idi. Belə olmasaydı, mən də o biri qızlarımız da onun indiyə qədərki unudulmaz xatirələrindən, əzablarından xəbər tutar, dərdinə şəriq çıxardıq.

Bu biganəliyə görə incidim özümdən.

Rahibə xanım bağışlasın məni...

...Akademiyanın kitabxanasında dünyanı tanıdım. Həyatın nəbzini tutdum. Elm adamları, kitablar, məni getdikcə yetkinləşdirdi. Bu yetkinlik mənə Rahibə xanım kimi adamlarla aramızdakı yaş fərqlərini unutturdu. Bu illər ərzində nə onlara xidmət etməkdən yoruldum, nə də onların məhəbbətlə dolu hekayətlərini dinləməkdən doymadım.

Onların hərəsindən mənə bir ovuc xatirə qaldı. Çox güman ki, mən də bu xatirələrlə nə vaxtsa Rahibə xanım kimi geriye qayıdacaq və onda da Rahibə xanıma təkrar-təkrar xatırlayacağam.

Həyat dediyin təkərsiz məşındı. Heç nəyə baxmadan irəliləyir.

Ahıldan olan ağıllı olar, deyirlər.

Rahibə xanımın qırx qörd yaşında Qiyas müəllimlə dünyaya gətirdiyi Lalə Şərqşünasdır. İndi ata-anası onu Türkiyəyə yola salıblar.

Rahibə xanım hər gün intizarla Lalənin yolunu gözləyir.

Lalə İradənin uşaqlarına pal-paltar, saqqız gətirəcək.

Ana intizar içində bu qayğılarla narahatdır.

Eh, kim bilir kimin içində nə var? Atalar demişkən, «hər kəsin bir dərdi var, heç kəsə deməz ağlar...». Bu sətirləri yazanda Züleyxa bacının da fikrini öyrənmək istədim. O da, «ağlayanın bir dərdi, gülənin min dərdi var», dedi.

Rahibə xanım da gülənlərdən idi.

Artıq dörd il idi ki, böyük dərdimiz olan Qarabağ yarasına dərman axtara-axtara informasiya bolluğunda günlərimizi, illərimizi itiririk. Bu illərin, bu günlərin ağrısı Rahibə xanım üçün ikiqat, üçqat ağrı idi. Onun köhnəlmiş yaraları yenidən qövr edirmiş bizdən xəbərsiz.

Ağlayan gözlərdən xəbər tutmayanlar bu qardaş qırğınının uzanması üçün çalışırlar. Qəzet, jurnal, kitab səhifələrində hər gün qanlı-qadalı xəbərlər yazılır. Bu işlər bizi əsl işlərdən, qurub-yaratmaq, yazıb-yaşatmaq işlərindən geridə qoyur. İstər-istəməz qəmlənirik, ah çəkirik. Bu dərin kədər, istər-istəməz mənim yazılarıma da hopur. Makinaçı qızlar da hərdən mənim yazılarıma irad tuturlar. «Hamısının axırı qəmlidir», – deyirlər.

Dünyaya ağlaya-ağlaya gəlsək də, dünyadan köçəndə sükuta bürünürük. Dünyanın əzəli şadlıq, sonu qəmdir. Bəlkə buna görə mən də qəmdən qaça bilmirəm. Və burada Rahibə xanıma böyük bir ehtiyac hiss eləyirəm. Arzu eləyirəm ki, Rahibə xanım öz şaqraq səsiylə, hay-küüylə qəfildən gəlib, deyər: «Bu nədir veribsiniz mənə? Götürün! Mənə məhəbbətlə bağlı bir şey verin!»

SİNAQ

Calaqdan ayrılan canı şaqqalar Ağa Laçanlı.

Mehriban işdən çıxanda fikrini dəyişdi. Rəfiqələri ilə əvvəl mağazaya, sonra da anasigilə yox, öz evlərinə getdi. Səhər anasigilə getməsi barədə ərinə xəbərdarlıq etdiyi üçün açarını çantasından çıxarıb yoxladı. O, bu gün nədənsə çox həyəcanlı idi. Avtobusdan düşən kimi iti addımlarla dəmir darvazadan keçib, beşmərtəbəli evin üçüncü mərtəbəsinə qalxdı. Dəmir qapını açarla açıb, ehtiyatla içəri keçdi. Və bir anda bütün diqqəti özünə qayıtdı. Dəhlizdə paltar asılıqanının aşağısında, parket döşəmədə ərinin ayaqqabılarının yanında bir cüt də qırmızı rəngli qadın ayaqqabısı cütlənmişdi.

İndi qapının açılmasından evdəkilər xəbər tutmamışdı.

Mehriban evdəkinin kim olmasını dəqiqləşdirmək üçün ehmalca, qulaq asmağa başladı. Yataq otağından Muradla Sevdanın məhrəm söhbətlərinin səsi eşidilirdi. Mehribanın bənizi qar kimi ağardı. Bütün bədəni tirəməyə başladı. O, özünü itirmədən yavaşca evdən çıxıb, anasigilə tərəf gedən avtobus dayanacağına sarı addımladı...

Dayanacaqda Mehribandan başqa qadın yox idi. Mehribanın sifəti od tutub yanırdı. O, nə maşınların səsinə, nə də adamların marşrutla bağlı narazılıqlarına qulaq asmırdı. Qulağı evdəki pıçıltılardan başqa heç nə eşitmirdi. Ayaq üstə dayanmağa da gücü çatmırdı. Anasigilə getmək heç ürəyindən deyildi. Lakin Mehriban gedirdi. İstəkli yarını qoyub gedirdi...

Asta yerışıylə, ürkək baxışıyla, könül yaxan hıçqırıqlarıyla gedirdi. Mehriban hələ qabaqdakı ağrılarından, sevinclərindən bixəbər idi. Hələ çəkəcəyi həsrətin ağrılarını hiss eləmirdi. Hələ könül yaxan xatirələri ilə gələcək əzablarına doğru gedirdi. Getdikcə arxasınca ağırlı əzablar xatirələnib, çözlənirdi. Mehriban gedirdi. Bu bitib tükənməyən yolda onu geri çağırırdılar, onu saymırdılar, onu görmürdülər, onun

yoxluğuna etina etmirdilər.

Mehriban əzizliyini, ərköynlüyünü dişiyə, dırnağıyla düzəltdiyi evində qoyub, peşimançılıq dolu bir ürəklə anasıgilə gedirdi. Gedirdi ki, havadarlarından birinə – anasına dərdini desin, ağlasın, sızıldasın və hər şeyə son qoysun. Son qoysun qaynanasının ona «ərəmlik», dediyi iradlarına, eyhamlarına. Son qoysun bu ailənin nəvə həsrəti ilə Mehribana dikilmiş ümitsiz baxışlarına.

Mehribanla Murad on il əvvəl evlənmişdilər. Onların övlad sarıdan burnunun ucu göynəyirdi.

Mehribanın anası Həcər xanım da bu həsrətdə çırpınırdı.

Muradın həyətdəki qonşu uşaqlarına münasibəti, nəvazişi Mehribanı gilə-gilə əridirdi. Mehriban özünü günahkar hesab edirdi. İkinci dəfə Naftalana gedib, müalicə olunsa da, nəticə yenə də sevincirici olmamışdır.

Allah-taala bir-birini sevənlərə həmişə hər şeyi səxavətlə vermir. Axır vaxtlar Həcər xanımın iradları Mehribanı «başıaşağı» eləmişdi. O, heç Mehribana əhəmiyyət də vermirdi ki, evdədir ya evdə deyil.

Həcər xanım elə hey oğlunun gözünə «kül üfürürdü» ki, gedib Mehribanın nazıyla «qazancını selə-suya» verir.

Murad anasının dediklərində həqiqət görürdü. Yurdunun boş qalmasını xəyalına gətirəndə uşaq kimi anasının itaətində dayanırdı. Bilmirdi ki, neyləsin.

Növbəti müalicə üçün Mehribanı Naftalana aparandan sonra isə qayıdıb, anasıgilə getmişdi.

Anasının qaş-qabağı açılmırdı. Murad bir söz demədən baxırdı. Həcər xanım Murada bir stəkan çay süzəndən sonra dəhlizdə bədənnüma güzgünün böyrünə söykədilmiş telefon aparatına sarı gedib, kreslodə yayxanmış, sonra da Murada baxa-baxa nömrəni yığmış, bir qədər ürəkdən ah çəkəndən sonra isə əzdirə-əzdirə danışmağa başlamışdı.

– Hə gedib, gəlib. Özümə oxşayır. Ürəyi o qədər nazikdir

ki, deyir mama, özün necə istəyirsən elə də həll elə. Daha mən yorulmuşam.

Mən də deyirəm, ay bala, Sevda mənim gözümlün ilk ovudur. Mən onu körpəlikdən tanıyıram. Gedin yaşayın, oğul-uşaq yiyəsi olun. Tüpürüm Mehribanı bizə tuş eləyənin üzünə. Gəlsin də... Ondan qorxub, çəkinən var bəyəm?! Görəcək, rədd olacaq. Belə cəhənnəmə boşansın. İndiyəcən arvad olanlar elə zaqsnan arvad olub? Bura bax, göndərirəm Muradı Sizə. Gedən yerin yoxdur ki? Hə, oturun söhbət eləyin. Mən məsləhət bilməsəm demərəm.

Həcər xanım bir ah da çəkib, Muradın yanına qayıtdı:

– Danışmışam, Sevda razıdır. Gözəlçən gələnə qədər get görüş, gələndə boşayıb, rədd eləyərsən. Qoy gedib, özgə xarabalıqda ulasın. Mən nəvə istəyirəm! – demişdi.

Murad da durub ağır-ağır tərənmiş, anası ilə könülsüz sağollaşib uşaqlıq qonşusu Sevdagilə getmişdi.

* * *

...Murad biçimli və gözəl bir kişi idi. Özü də incəsənət adamı idi. Teatr tənqidiçisi idi. Çox sirli təsirə malik idi. Adam ona baxdıqca, baxmaq istəyirdi. Murad həmişə eynəkdə gəzər, özü də yerə baxardı. Elə bil üzünün ifadəsinin oxunacağından ehtiyat edirdi. Yerişi iti və yüngül idi. Yaxınlaşdığı adam xoşbəxt idisə bədbəxt, bədbəxt idisə Muradın sayəsində xoşbəxtliyə qovuşurdu.

Murad özünə problem yaradanlardan idi. Illər ötdükcə, gah övladla, gah da işlərindəki uğursuzluqlarla bağlı müvəffəqiyyətsizlikləri onu bədbinləşdirirdi. Murad həmişə qarşısına qoyduğu məqsədə doğru getmişdi. Bu yolda ona mane olanlar nəticədə onu itirirdilər. Evlənmək məsələsində Muradın bəxti həm gətirmişdi, həm də yox. Onun evlənmək işi beş-altı il çəksə də, anasının göstərdiyi qızların hamısına baxsa da, hərəsində yaxşı cəhətlə yanaşı, bir pis cəhət də aşkarlamışdı. Beləliklə, özü özü üçün qız axtarmağı qərarlaşdırmışdı.

Mehribanı görəndən sonra isə qızın vüqarlı boy-buxunu, baxışlarının «vahiməsi» Muradın xoşuna gəlmişdi. Murad elə o saatda qərar vermişdi. «Bu qız mənimkidir!»

Muradın qərarı qəti idi. Kimdir? Nəçidir? Bunlar Murad üçün asan işlər idi. Elə ilk tanışlıqdan Mehribanın da qəti etirazlarına baxmayaraq o, Mehribanla evlənmişdi. Toylarından sonra isə anasının qaşqabağı, atasının anasına haqq qazandırması, övlad həsrəti tez-tez otuz beş yaşlı Muradın könlünü qanatmış, tay-tuş yanında onu seçkin etmişdi.

* * *

Müqəddəs «İncil»in VIII fəslinin VII ayəsində yazılıb: «Sizlərdən kimin günahı yoxdursa, qoy qadına birinci daşı o atsın». Bu o, deməkdir ki, həmin o, daş atma mərasimindən, könül qırmaq işindən sonra həmin o, daş atan dünyanın ən günahkar bəndələrindən biri olacaq!

...Sevda məsələsindən sonra Murad da özünü beləcə «günaha» batırmışdı. Elədiyi qəbahətin qarşısında başı aşağı olmuşdu.

Sevda məsələsindən sonra Mehribana nə deyəcəkdi, necə deyəcəkdi? – bilmirdi.

Hələ dünən əhd-peyman bağlayanda birlikdə ölməyi də planlaşdırdıqları halda, bu gün Murad indiyə qədər Sevdanın evində elədiklərini Mehribanın otağındaca həyata keçirəndə nə qədər haqlıydı?

Murad övlad istəyirdi... Bəs, Mehriban da bunun üçün çalışmırdımı? Elmi işindən, tək-tənha yaşayan anasından, rəfiqələrindən –, dünyanın cah-cəlalından bunun üçün soyumamışdı mı?

Sevda məsələsi nə Muradın işinə, nə də ad-sanına yaraşan iş deyildi. Ona görə də o, bu məsələni olduqca gizli saxlamaq istəyirdi. Həcər xanımın arzusuyla evlənməmişdi deyə anasının yanında özünü «diligödək» hesab edirdi.

Mehribanın övladla bağlı uğursuzluqları Muradın lap yeddi qatına işləmişdi.

Yersiz tənəldən bezdiyindənmi, yaxud anasının haqlı olmasını Mehribana çatdırmaq arzusundamı Sevda ilə yaxınlaşıb, «kimin əsl günahkar» olduğunu sınaqdan çıxarmaq istəmişdi. Və qaş düzəltdiyi yerdə vurub, gözü də çıxartmışdı».

İndi Sevda hamilə idi. Ona görə də o, bu uğuruna görə Muradgilə gəlmişdi...

* * *

Mehribana qapını anası açdı. Onlar səmimiyyətlə qucaqlaşdı, öpüşsələr də anası Mehribanın tutqunluğunu dərhal hiss elədi və həyəcanla soruşdu:

– Nolub, a qızım? Qorxmusan?

– Ana, mənə bir qurtum su ver, üstümü də tez basdır, özümü çox pis hiss edirəm.

– Yoxsa, dalınca gəlib eləyən vardı?

– Hə, ana. Məni soymaq istəyirdilər. Şükür ki, sağ salamat gəlib çatdım.

Anası mətbəxə su dalınca getdi. Mehriban şükür elədi ki, anası onu çox da sıxma-boğmaya salmadı. Evindəki hadisənin soyuqu-sazağı Mehribanın canına çökmüşdü. O, bir qurtum su içən kimi yatağına uzanıb, yorğanına büründü.

Lakin qızlıq yatağında özünü əvvəlki kimi hiss eləmədi.

Birinci dəfə idi ki, qızlıq yorğan döşəyində gəlin kimi yatırdı. Hiss elədi ki, həyatında çox şey dəyişib. Evləri həmin ev, yorğan-döşəyi həmin ki idi. Lakin Mehriban həmin ki Mehriban deyildi. Nədənsə o, özünü evin yeganə qızından çox qonağa oxşatdı. Anasının da varlığını unudub, özünü tək-tənha hiss elədi. Üzü üstə çevrilib, için-için, zülüm-zülüm ağlamağa başladı. Hıçqırıqları kəsmək bilmirdi. Anası eşitməsin deyər, yorğanı da başına çəkmişdi. Elə bil damarlarının hamısından qan süzülürdü. Onun acı-acı ağlaması bütün bədənini hərəkətə gətirmişdi. Anası otağın qapısını örtüb, mətbəxdə oturmuşdu. Pəncərədən o yan, bu yana baxıb, balasının sağ-salamat gəlib çıxmasına sevinir və Allaha şükürlər edirdi.

Təzə çay dəmləmişdi. Mehribanın gəlişini gündüzdən

bildiği üçün qozlu tort və təzə ətlə küftə bozbaş da bişirmişdi.

...Mirvari xanım gəlinlik cazibəsini itirməyən, tamamilə rahat həyat arzusunda olan bir qadın idi. Bir az iradəsiz, bir az da qaradınməz təsirə malik idi. İşgüzarlığı onun məğrur yaşamasını təmin etmişdi.

Mirvari xanım çox heysiyyətli qadın idi. Əzilənin yox, haqqın tərəfində dayananlardan idi. Mehribanın atası maşın qəzasında həlak olandan sonra bütün həyatını Mehribana bağlamışdı.

Karlı yerdə işləyən qardaşı, qohum-əqrabası çox olsa da, heç kəsin vəzifəsindən, qayğısından sui-istifadə etməmişdi. Bütün imkanlarını Mehribana həsr eləyib, qızını ürəyinin başında yaşatmışdı.

Mehriban Naftalan müalicəsindən sonra anası üçün bərk darıxırdı. Qabaqcadan şərtləşdikləri kimi Mirvari xanım qızını gündüzdən gözləyirdi. Ana fikirli-fikirli qızına baxdıqca anlayırdı ki, qızı ilə kürəkənin arasında dönüklük adlı bir qara qüvvənin xofu var. Qızını müxtəlif növ söhbətlərlə başa salırdı ki, həyat dediyin çətin və dolanbac yoldur. Düz yola çıxmaq üçün mütləq dərədən-təpədən keçməlisən. Məhəbbətin yolu isə daha çətinidir. Allah özünə qovuşdurmaq istədiyi adamı mütləq eşqin odunda yandırır ki, tüstüsünü asimana bülənd eləyib, əbədiyyətə qovuşdursun.

Mirvari xanım özü də məhəbbəti yolunda az əziyyət çəkməmişdi. Qızını ər evinə köçürəndən sonra da bu qayğılarla məşğul idi.

Mehriban xeyli vaxt idi ki, yuxuya getmişdi. Odur ki, qızının ac-susuz yatmağına qıymadı anası. Yataq otağının qapısını açıb, astaca çağırırdı:

– Mehriban, ay Mehriban, anan sənə qurban dur. Axşam yata bilməzsən. Dur, bir stəkan çay iç, xörəyi də qızdırmışam.

Artıq özünə gələn Mehriban evindəki hadisəni anasına deməməyi qərara almışdı. Durub, özünü şən göstərməyə çalışdı. Mirvari xanım nigarançılıqla qızına baxırdı.

– Yolda kimsə dalımca gəlirdi. Bərk qorxdum. Heç bəlkə də oğru deyilmiş. O məni, mən də səni qorxutdum. Hə, ana?

Anası dinmədi. Mehriban hamam otağına keçib, üzünə bir ovuc su çırpdı. Dəsmalla qurulana-qurulana mətbəxə keçdi. Anası armudu stəkanda çay süzdü. Gilənar mürəbbəsindən də mürəbbə nəlbəkəsinə qoydu və Mehribana tərəf itələdi. Mehriban stəkanın dairəvi zərli zərini tumarlaya-tumarlaya fikirləşirdi.

O, anasını nigarançılıqdan qurtarsın deyə çayı içmədi. Durub zəfəranlı, yarpızlı küftə bozbaşdan özünə də, anasına da pay çəkdi. Anasının aldığı lavaşdan dürmək büküb, xoşbəxt çağlarında olduğu kimi dişləyib, yeməyə başladı. Mehriban tikələri udduqca isti göz yaşları axırdı. Anasının diqqətini nə qədər cəlb eləməməyə səy edirdisə, yenə bacarmırdı. O, səssizcə ağlayırdı...

Mirvari xanım Mehribanın xasiyyətinə yaxşı bələd idi. O, heç nəsiz belə ağlaya bilməzdi. Səbəb ciddi idi.

Mirvari xanım torbadakı qozdan, fındıqdan vazaya töküb gətirdi. Çərəz yemək Mehribanın uşaqlıq vərdislərindən idi.

Mehriban özünü məşğul göstərə-göstərə işindən-gücündən «yaxşıdı», «yavaş-yavaş» deyə-deyə anasına söhbət edirdi. Qozu qabığından çıxarda-çıxarda fikirləşirdi ki, hər şeyi alt-üst etməmiş qərara gəlməliyəm.

Mehribanın çox ehtiyatla hərəkət etməsi Muradı sevməsi ilə bağlıydı. Əgər o, Muradı sevməsəydi bu iş onun üçün asan başa gələrdi. Ayrılıb hər şeyə son qoyardı.

Mehriban Muradı dərin bir məhəbbətlə sevirdi!

* * *

Dünya səksən faizi namərd dünyasıdır. Əzəldən belə qurulub. Fələk ona baş əyməyənlərə qəm suyunu şirnikləndirib içirir...

Murad şirin yuxudan ayılıb, ilahi bir duyumla Mehribanı çağırırdı. Sevda bir anda Muradın şimşək baxışından, tox

səsindən, dikbaşlığından qorxdı. Murad pıxamasını geyinib, mətbəxə keçdi. Koridorda Mehribanın telefonun yanında qoyduğu açarı və asılıqandan asdığı çörək setkasını gördü. Hər şeyi bir andaca anladı. Gözü ilə Sevdanı axtardı. Elə bil dilləri ilə danışmağı onlara qadağan etmiş, baxışlarına da nəzarətçi qoymuşdular. Murad hikkəsindən nə edəcəyəni bilmirdi.

O, telefonu götürüb, Mehribangilin nömrəsini yığdı. Mirvari xanımın məsum, sakit səsle dediyi «allo» kəlməsindən onların keyfinin dalğasını tutdu.

...Hələlik Sevda sarıdan da arxayın oldu.

* * *

«Atdan aşan ya yəhəri qınar ya kəhəri». Odur ki, Murad da telefonu yerə qoyan kimi ağzının acısını Sevdanın «alışdım-yandım» paltarlarına tökdü. Onları qaldırıb, təzədən qoyduğu yerə çırpdı. Sevda Muradın qırımından tutuldu və sakitcə öz evlərinə getməyə hazırlaşdı.

Murad siqareti siqaretə caladıqca, hiss elədi ki, rahat günlərinin sonu çatıb.

«Torpaq barından, insan arından tanınar». Mehribanın bir söz demədən getməsi, Muradı çaşdırmışdı. Sevdanın qayğısızlığı onu bir xeyli vaxt ovundursa da, indi sakitləşdirə bilməzdi. Anasının arzusuyla Sevdaya uyduğu üçün Mehribanın yanında qürurunu itirmiş, oturduğu yerdəcə mat-məəttəl qalmışdı. Elə bil sevənlərin hamısının dərini Murada tapşırırmışdılar. Elə bil yolunu azanların məsuliyyətini, peşimançılıq hissini cavabını Murad verməliydi.

Murad araqdan içib, siqaretdən çəkirdi. O, düşdüyü bu labirintdən çıxmaq üçün, bütün bacarığını səfərbərliyə almışdı...

Məhəbbətin, möhnətin yükü Muradın rəngini, ruhunu da saraltmışdı. Həcər xanım oğlunun vəziyyətinə tab gətirə bilmirdi. Bircə balasının dərdi od olub, düşmüşdü onun canına. Həcər xanım yaxşı bilirdi ki, sevgi bazarında eşqinin yağısı çox olan daha qiymətlidir. Odur ki, o, əlaltından Mehribanın da

Murad kimi saralıb solduğunu Naftalandan gələn kimi hamilə olduğunu yəqinləşdirəndən sonra, ikisini də saxlamağı Murada məsləhət gördü.

* * *

Allahı dərk etmək üçün eşq ilə elmi psixoloji təkamül seansı adlandırıblar. Eşqə düşənlər Allahı daha tez dərk edib, Allaha daha tez qovuşub.

Murad siqareti siqaretə caladıqca hiss edirdi ki, Mehribansız yaşaya bilməyəcək. Mehribansız həyatını ağına da gətirməyən Murad iki daşın arasında çırpınırdı.

Sevdaya görə vicdansızlıq eləmişdi. İndi onun gələcək uşağı da Murad üçün heç bir məna kəsb eləmədi.

Neyləyəcəkdi bilmirdi. Mehribanın ona münasibəti dəyişəcəkmi? Bəs qohumlar? Mehribanın anası? Murad da Mehriban kimi qızdırma içində fikirləşirdi...

* * *

....İki gün idi ki, Mehriban yatırdı. Özü də qızdırma içində yanırdı. Çarpayısının yanında qızdırmasalıcı, ürəkkeçməsi ilə bağlı dərmanlar qoyulmuşdu. Mirvari xanım həkim çağırmışdı. Həftənin üçüncü günü idi. Nə Mirvari xanım, nə də Mehriban iş barəsində düşünmürdülər. Hər ikisi öz daxili aləmlərinə çəkilib, ağır bir sükut içində həkim gözləyirdilər. Mehribanın tez-tez bulanan yastığı nəm idi.

Təxminən saat on iki radələrində həkim gəldi. Yaşından xeyli kök olan bu qadın göstərilən stulda əyləşdi. Nəfəsini dəyəndən sonra qısa sorğu-suala keçdi. Sonra da Mehribanın ürəyinə, ciyərlərinə qulaq asdı və Mirvari xanımı muştuluqladı:

- Mirvari xanım, Mehriban hamilədir.

Mirvari xanım dinmədi. Otaqdan çıxıb, mətbəxə keçdi. Gümüşü padnosda bullur stəkanlarda çay, tort, çiyələk mürəbbəsi, limon, konfet gətirdi. Sonra bir paltarlıq parça da büküb, həkimin çantasına qoydu. Həkim Mirvari xanıma oğlan nəvəsi arzulaya-arzulaya sağollaşıb getdi.

Mehribanın gözüünün suyu qurumuşdu. Lakin həyəcanı daha da artmışdı. Mehriban nə edəcəyini bilmirdi.

Həkim gedəndən sonra da o, çox narahat idi.

* * *

Görəsən haqq-ədalət varmı? Murad öz-özünə sual verdiyi kimi cavab da verirdi. Və etiraf edirdi ki, var. Sadəcə insan həyatı o qədər qısadır ki, ədalətin, həqiqətin sonunacan getməyə onun ömrü çatmır. Nə yaxşı ki, ərənlərimiz, dünyanı görənlərimiz bu haqsızlıqları izləyə-izləyə, haqq-ədalətə çatıb və onun varlığını sözbəsöz, nəsilbənəsil bir-birlərinə çatdırıblar. Çatdırıblar ki, haqsızlıqdan ümidimiz üzülməsin, ədalətsizlikdən insanlığımızı itirməyək.

O hadisədən sonra Murad nə anasıgilə gedirdi, nə də Sevdanın evinə qədəm qoymuşdu. İşdən gələn kimi içib yatırdı.

Mehribanın getməsindən xeyli vaxt keçirdi. Murad çox nigarən idi. Odur ki, özünə gələn kimi Murad Mehribangilin nömrəsinə zəng elədi:

– Salam Mehriban, necəsən?

Mehriban dinmədi. Mehribanın bu sakitliyindən, laqeydliyindən Muradın bənizi ağardı. Mehriban heç nə olmamış kimi danışdı:

– Mənim dalımca gəzdiyin illərdə də, toyumuzdan sonra da səndən bircə xahişim olub: mənə sədaqətli ol, bir də məni səfeh yerinə qoyma! Çünki mən belə şeylərə dözə bilmirəm.

– Evdəki mən deyildim. Dostum idi. Açarı xahiş etmişdi. Nə bileydim ki...?

Mehriban Muradın sözünü ağzında qoydu:

– Bizə zəng eləsən, sənin başına bir oyun açaram ki, başını itirərsən. Eşitdin? İndi isə rədd ol, alçaq!

Sanki beşmərtəbəli evi kökündən silkələdilər. Bütün pəncərələr çilik-çilik çilikləndi. Hər şey məhv oldu. Nəhəng bir palıd nərildəyib, kökündən ayrıldı, şaqqıltısıyla aləmə səs saldı və başını yerə qoyub, içindəcə xırıldadı.

Bütün bunlar isə bir andaca baş verdi.

Hər ikisi peşimançılıq hissinə bürünüb, aparata çırpılan dəstəyin sədaları altında susdular. O gecəni hər ikisi əzabla keçirdilər...

Bir neçə gündən sonra Murad Mehribanın yolu üstə dayanıb, onun yolunu gözləyirdi.

Mehriban metronun Elmlər Akademiyası stansiyası tərəfindən çıxıb, Elmlər Akademiyasındakı Ədəbiyyat İnstitutuna tərəf, tələsə-tələsə addımlayırdı.

Elə bil heç Muradı tanımırdı da.

* * *

Həyatda heç nə itmir, heç nə yox olmur. Biri digərinə çevrilə-çevrilə inkişaf edir, dəyişir, gözəlləşir, yeniləşir.

Bir zamanlar Murad öz gözəlliyi, daxili zənginliyi, zərgər ölçü-biçisi ilə qızların yuxulu duyğularına həyat verirdisə, onların gələcək eşqindən qüvvət ala-ala yazıb yaradırdısa, indi kişi dəyanətini, kişi qürurunu, kişi sədaqətini itirib, ruhdan düşərək qəm yeyirdi. Murad Mehribanın yanında dili gödək, sözü kəsərsiz, Sevdanın yanında isə «elə-belə» bir kişi idi.

Anasıyla üz-üzə, göz-gözə gəlməkdən özü qaçırdı. Bir vaxt qızların, qadınların diqqətini cəlb edən saçları bəyazlaşıb, bozarmaqdaydı. Murad özündən qaça bilmirdi. Anasının cızdığı «ağıllı» planlar onun özünü dərin quyuya salmışdı. Murad ömrünün sonunacan öz-özülə çarpışmağa məhkum edilmişdi. Artıq öz sevimli işlərindən də soyumuş, anlamışdı ki, şöhrət də səadət quşuna oxşayır. Şöhrəti əldə saxlamaq üçün, gərək fasiləsiz zəhmət çəkib, istedadın və mütailənin köməyi ilə tər tökəsən.

Təbiətdəki hər şey ölçü-biçidədir. Bu ölçü-biçi insanın bədənində də, işlərində də cəmdir. Bu düzüm pozulanda ürəyin də, beynin də həmahəngliyi pozulur və nəticə həmişə kədərli olur.

Murad da sadəcə kədərli idi. Sevda da, Mehriban da hamilə idilər. Sevdanın evinin tək olması işi bir az ört-basdır edirdi. Həcər xanım tez-tez Sevdaya baş çəkirdi. Murad Mehri-

bana görə qəm yeyirdi.

Mehribanla küsüşdüyünə görə özünü tənha hesab edirdi. Murad Mehribanın bütün vərdişlərinə bələd olduğu üçün bilirdi ki, Mehriban işdən çıxan kimi birbaşa evə gedir və indi zəng etsə, dəstəyi mütləq Mehriban özü qaldıracaq.

Murad evə qayıdıb, külqabını telefon aparatının yanına çəkdi. Bir siqaret də alışırdı və Mehribangilin nömrəsini yığdı. Mehriban Muradın nəfəsini hiss edən kimi kövrəldi. Maqnitofonun düyməsini basdı. Müğənni Flora Kərimova kədərli-kədərli Mehribanın adından Murada mahnı oxuyurdu.

... *Bir odlu dodaqlardan,*

Göz yaşların quruyar...

Rabitə kəsildəndən sonra da Murad mahnıya qulaq asırmış kimi gözlərini yumub, dönüklük əzablarının növbəti qurtumlarını udurdu.

* * *

Sentyabr ayının əvvəlləri idi. Hava hələ də öz istisiylə yayı xatırladırdı. Mehriban üç ay idi ki, anasının yanında idi. O, öz evinə olan istəyini, məhəbbətini cilovlaya bilmirdi. Murad üçün darıxırdı.

Murad xeyli vaxt idi ki, görünmürdü. Lakin o, bir gün də olsa, Mehribanı unutmamışdı. Mehribanın kəskin və sərt sözlərindən sonra həmişə kefli olurdu. Və günlərin birində elə kefli vəziyyətdə Mehriban Muradı gördü. O gün Mehriban yenidən ürəkdən ağlamağa başladı. Hönkürtüsünə özü də kövrələ-kövrələ arzu etdi ki, Murad onu unutmasın, yadından çıxarmasın, könlündə yaşatsın...

Mehriban Muradın düz yoldan çıxıb, bədbəxt olmasını istəmirdi.

O, Muradın o görkəmindən sonra onu bağışlamışdı. Deyəsən Murad özü də bunu hiss eləmişdi. Növbəti zəng zamanı isə qaynanası Mirvari xanım Muradı təbrik etdi:

– Gözümüz aydın, tale bizə xoş xəbər göndərib. Mehriban hamilədir. Özünün də qızı olacaq.

Murad bilmədi ki, neyləsin. Sevincindən qışqırır, haray salmaq istədi. Özünü də inandı ki, əgər qışqırsa, səsinin ziline göydən ulduzlar töküləcək, qəfəsdən quşlar boylanacaq.

Murad səhəri dirigözlü açdı. Mehribanın onu bağışlayacağına inamı artdı, çoxaldı. Sevincindən gecəni əli ilə itələyib, sabaha qovuşmaq istədi.

Narahatçılıq hissi işlə, qayğılarla bağlıdırsa, sevinc, kədər hissi bilavasitə könül çırpıntıları ilə bağlıdır. Muradın könlündə olduğu kimi gözlərində də bir sevinc işığı yanırdı. Murad sevincindən filosof olmuşdu. Düşünürdü ki, əsas sevilməkdir. Odun sevgilini isindirmək, yandırmaqdır. Elə bu istəklə də o, gül mağazasına gedib, güllərdən gözəl bir buket bağlatdırdı. Taksiyə əyləşib, düz Mirvari xanımgilə getdi. Ürəyi döyünə-döyünə qapının zəngini çaldı.

Mehriban qapını açdı. Xeyli vaxtdan sonra onlar üz-üzə, göz-gözə dayandılar. «Bağışla, Mehriban», sonra da Mehribanı özünə sarı sıxıb, pıçıldadı «səni təbrik edirəm».

Mehriban bir andaca başa düşdü ki, Murad Mirvari xanımdan hər şeyi öyrənib. Murad Mirvari xanımla da çox səmimi görüşdü.

...Murad mürəbbəli çayını içən kimi Mehribanı səslədi:

– Mehriban, yığış gedək. Daha bəsdir. Söz verirəm ki, mənim səndən özgə sevgili yarım olmayacaq.

...Mirvari xanım nə qədər səy etsə də, Murad onlarda gecələmək istəmədi.

* * *

Mehriban zərif təbiətli, məlahətli və cazibəli bir gəlin idi. Onun üzündən təbəssüm əskik olmazdı. Daxilən nə qədər tərəvətli idisə, zahirən də o qədər özünə fikir verən idi. Heç vaxt öz xeyrini güdməzdi. Xüdpəsəndliyi həmişə qamçılıyırdı. Mehribanın ən gözəl keyfiyyəti güclü məsuliyyət hissinə malik olması idi. Mehriban çox tədbirli gəlin idi. Muradı da gələcək əzablardan hörmətsiz yolun başlanğıcından elə Mehribanın tədbirləri xilas etmişdi.

* * *

...Mehriban ev-eşiyini nəzərdən keçirəndə lap arxayınlaşdı. Stolun üstündə Mehribanın şəkilləri və külqabılarında çəkilməmiş siqaretlərin kül topaları Muradın Mehribansız həyatından xəbər verirdi. Mətbəxdəki qab-qacaqların hamısı bir-birinə qarışmışdı. Bakı küləyi açıq pəncərələrdən evi bərbad hala salmışdı. Bunlar Mehribana əsəbdən çox, rahatlıq gətirdi. Mehriban ürəyində sevindi də. Bu xatirələrin dərinləşməməsi üçün bazar çantasını və kiçik bir siyahını Murada uzatdı. Murad cəld, Mehribanın nə demək istədiyini anladı. Özünə quşdan qanad taxıb, bazara yollandı.

Mehriban Muradın gəlişinə qədər isti su ilə hər şeyi yuyub, təmizlədi. Yataq otağına ətir səpdi. Yorğan-döşəyi eyvana sərdi...

* * *

Sınan könül, inciyən qəlb, çox vaxt xoş sözdən, xoş baxışdan sığallanıb, pərvəriş tapır. Muradın hərəkətləri, Muradın qayğıları Mehribanın cızılmış yarasına məlhəm qoyurdu.

Bahar gəlməyincə təbiət gülməz! Muradın təəssüf hissi ilə Mehribanın alicənablığı, onları gələcək peşimançılığın astanasında yıxılmaqdan xilas etmişdi.

...Mehriban özünə elə sığal vermişdi ki, deyərdin ki o, bəs elə bu gün Murad üçün gəlin köçübdür. Mehribanın yanmaq, yaşamaq həvəsindən Murad pərdə-pərdə alışırdı. Murad Mehribana addım-addım yaxınlaşdıqca, Mehriban da Murada qarış-qarış tabe olurdu. Muradın pərvanə yağısına Mehribanın bənövşə pıçıltıları işıq saçırdı. Inciyib kəsəndən sonra təzədən barışmağın ərki-nazı özgə aləm idi. Murad Mehribanın nar çiçəyini andıran yanaqlarından, çiylək dodaqlarından göz çəkmirdi.

...Artıq Mehribanla Murad hər şeyi öz yoluna qoymuşlar. Elə bil onların doğmalaşması üçün, mütləq yadlaşması vacib imiş.

* * *

Sevda hər cür şəraitdə yaşamağı bacaran sağlam təbiətli bir qız idi. O, hər şeydə özünə güvənən və ötkəm idi. Ən çox diqqət mərkəzində olmağı xoşlayırdı. Sevdanın yaxşı geyinib keçinmək istəyi, sərbəstliyi çox vaxt onu ehtiyatsız hərəkətlərə gətirib çıxarırdı.

Sevdanın xoşa gələn cəhətlərinin ən yaxşısı ruhdan düşməməsi və yeni şəraitə uyğunlaşması idi. Artıq olub keçənlərdən qəti nəticə çıxaran Sevda öz «gələcəyi» barədə də fikirləşirdi. Murad Sevdanın yaddaşında müqəddəslikdən – heçliyə uzanan bir yolun yolçusundan başqa bir kəs deyildi. Və təəssüf hissi ilə onu da başa düşürdü ki, öz ömrü və gələcək uşağı ilə Muradla bağlı yolu sonacan bir getmək onun qismətinə düşüb.

* * *

Həcər xanım orta boylu, kök və suyuşirin bir qadın idi. Onu məhəbbətin əməli tərəfi düşündürürdü. Şöhrətpərəst deyildi. Nəgd işləri daha qiymətli hesab edirdi. Eyni ildə, eyni ayda doğulan nəvələrinə hər şeyi cüt almışdı. Əli vurub, ayağı oynasa da, bu işin ancaq zahiri tərəfi idi.

Murad qətiyyənlə Sevda ilə maraqlanmırdı. Yaxud «daldabucaqda», Həcər xanımın ifadəsi ilə desək, «İmkan tapıb, ona can atmırdı». İkisindən birini seçməyə məcbur edilmiş Murad hardasa öz azadlığını məhdudlaşdırıb, qapalı bir adam olmuşdu. Mehriban xoşbəxt görünmürdü. Mirvari xanım bir az da qaradınməz olmuşdu.

İllər elə nağıllardakı kimi yel qanadlı idi. O, heç nəyə baxmadan ötürdü. Həcər xanımın nəvələri də olub keçənlərdən baş açmadan böyüyürdülər. Nərgizin qaranquş qanadlı qaşları, bapbalaca ağzı-burnu Muradın eyni idi. Təbiətindəki incəlik, zəriflik isə Mehribanı xatırladırdı. O, heç nəyi tələb etmir, heç nəyi arzulamırdı. Təbiətində bir məsumluq, bir günahsızlıq var idi. Ucal isə tamamilə başqa təsirə malik idi. Onun dəyanəti, özünə inamı adama xoş təsir bağışlayırdı. Ucal həmişə

ətrafındakıların çöhrəsinə təbəssüm ələyirdi. Ötüb keçənlərdən qısaca «intervyu» götürürdü. Kök, topuş əlini yelləyə-yelləyə soruşurdu: «Hara belə?» Hansısa cavabdan sonra isə ovcunun içini marçıltıyla öpüb, «sağ ol»- deyirdi.

Ucal yerdə-yurdda dayanmayan uşaq idi. Elə bil göydəki oddan qırılıb, yana-yana yerə düşmüşdü. Bağçada da, həyətdə də özünü ağayana aparırdı. Özündən böyük uşaqların oyuncağını qətiyyətlə tələb edirdi. Heç kəsdən, heç nədən çəkinmirdi. Heç kəsə güzəşt etmirdi. Elə bil anası Sevda xanım ona şir südü əmizdirmişdi. «Vur ölüm, artığımı ver», – deyirdi.

* * *

Murad Sevdaya həqiqətən Ucalın atası olmaq haqqında arayış verib, onu rəsmən öz adına təsdiq etdirmişdi.

...Qadının daxilən qocalmasının qarşısını alan yeganə hiss kişi təması, kişi diqqətidir. Sevda Muraddan əllərini üzəndən sonra öz ürəyində bu diqqəti hiss elədi. Sevdanın qayğıya ehtiyacı var idi.

Könül məhəbbət qayğısı ilə dolanda insan çox şeyin öhdəsindən gəlməyi bacarır.

Sevdanın iş yoldaşlarından biri çoxdan idi ki, Sevdanın ürəyinə yol axtarırdı. İndi o, artıq Ucalın da körpə qəlbinə yol tapmışdı. Nadirin səxavəti və sevgisi Ucalı ona bağlamışdı. Sevda tez-tez Ucalı Həcər xanımın yanında qoyub, Nadirlə kinoya, teatra, Moskvaya, Türkiyəyə gedirdi. Günlərin birində isə Ucal həmişəlik təzə atasının himayəsinə keçdi və Həcər xanımgilə yad oldu.

Sevda professor qızı olsa da, ali təhsil alsa da, nə Ucalın keçirdiyi hissləri, nə də Həcər xanımgili saya salmadı. Körpə Ucalı tez-tez aldığı qiymətli şeylərlə heyrləndirə-heyrləndirə onu öz əslindən, kökündən uzaqlaşdırdı. Bir gün də evlərini dəyişib, tamam özgə bir istiqamətə üz tutdular.

Həcər xanım Mirvari xanımgilin heç nəyi üzə vurmadığını görəndə, onların daxilindəki böyüklüyün, sadəliyin önündə özünü günahkar bildi. İstər-istəməz oğluna,

gəlininə və Mehribandan doğulan nəvəsi Nərgizə məhəbbət bəsləyib, ailədəki bu ali mehribançılığa şükürlər etdi.

PETRUŞKA

Bizim kəndin adamlarının xeyli hissəsinə mənim atam ad qoyub. Gəlirmişlər, xahiş edirmişlər, atam da bəyəndiyindən, layiq bildiyindən, həmin adamın əslinə-nəslinə layiq adlardan birini seçirmiş.

Mənim adamlardan tez-tez eşitdiyim sözlərdən biri də bu idi ki, «mənim adımlı sənin atan qoyub.»

Atam addan başqa adamlara ləqəb də qoyarmış. Adlar da, ayamalar da sərrast vurulan ox kimi yerinə düşərmiş. Və həmin adam da o adın səviyyəsində, çərçivəsində yaşayarmış.

Atamın qoyduğu ayamalarından biri də çayçı Hedoşun qismətinə düşmüşdü.

Öz adı Heydər olsa da, bu adla heç kəs ona müraciət etməzdi. Atam onun dalısınca ona «Petruşka» deyirdi. Mən bu sözün mənasını bilməsəm də atamın zabitəsindən, sarkazmalı istehzasından bilirdim ki, bu söz çox «pis sözdür». Ona görə də atam bu sözü küçədə yox, evdə deyirdi. O biri «pis sözlər» kimi, mən bu sözün də fərqinə varmadan böyüyürdüm.

Mən orta məktəbi qurtardıqdan sonra ali məktəbdə oxumaq üçün Bakıya gəlməli oldum.

...Qatar tərpendi. Zəmilər, evlər arxada qaldı. Cəmi bir sutkadan sonra mən Bakıya çatdım.

Mənim böyük qardaşım Vaqif Bakıda yaşayırdı. O, həm oxuyur, həm də işləyirdi. Mənim Bakıya gəlişimdən qardaşım çox sevindi. Əlini əlinə sürtə-sürtə dedi: «Daha bu gündən xərəyi sən bişirəcəksən». Sonra da məni evimizdən əlli-altmış metr uzaqlıqda yerləşən mərkəzi bazara apardı və mənə lazımı göstərişlər verdi. Mən də günlərin birində bazara ayaq açdım. Və bazarda ilk eşitdiyim söz «petruşka» sözü oldu.

Bizim kənddə petruşka sözünü eşitməmişdim. Bazarda bu sözü eşidəndə, elə bildim mənə söz atırlar.

Atamın öyüdlərindən biri də bu idi ki, qıza-qadına söz atarlar, gərək qız, gəlin hər yoldan ötənə qoşulmaya. imkan daxilində «kar» ola. Bu barədə atamın çəkdiyi misal da yadımdadır.

...Bir dəfə Şah Abbas öz xanımıyla yol gedirmiş. Bir yolçu onun xanımına söz atır. Şah Abbas dərhal çıxarır, onun ovcuna bir şahı pul qoyur. Bu vaxt Şah Abbasın xanımı ərinə etiraz edir ki, a kişi, sənın arvadına söz atırlar, sən hələ üstəlik pul da verirsen? Şah Abbas da cavabında deyir ki, arvad, onun əcəli çatıb. Mən onun qan pulusunu verdim ki, bizdən uzaq olsun.

...Nəhayət ki, mən bazara gedə-gedə günlərin birində göyərti növlərindən biri olan «petruşkanı» tanıdım. Bildim ki, bu bizim Cəfəri dediyimiz göyərtidir. Özü də o biri göyərtilərə nisbətən tamını və keyfiyyətini gec itirir. Ancaq bunu, yəni petruşkanın Hedoşla əlaqəsini aydınlaşdırma bilmədim.

Bir dəfə kəndə gedəndə tənbellik eləmədim. Bazara gedib, petruşkadan bir neçə dəstə aldım. Şəhər sovqatlarımla birgə, onları da kəndə apardım. Bayram ayı idi. Kənd şəkərə, noğula, qəndə batmışdı. Mənim də payım konfet, limon, alma və petruşka idi.

Atam papiros çəkən adam idi. Özü də çox da üzügülər deyildi. Papiros çəkəndə bilirdik ki, nə işə planlaşdırır, yaxud da qərar qəbul eləyir. O, məzmunca «Böyük dayaq» filmindəki kolxoz sədrinə oxşayırdı. Elə bil onu fikrindən ayırsan, yayındırsan, durub deyəcəkdi: «Nənəsiz, babasız qıza əl qaldırdığın bəs deyil, hələ özgülərin də namusuna, qeyrətinə əl uzadırsan?».

Qərribə də olsa, mən onun silləsinin səsinə tez-tez, lazımı yerlərdə, ehtiyac hiss eləyirdim.

Atam heç vaxt bizə əl qaldırmazdı. O, özünü itirməyən, mərd, səxavətli və qəti bir adam idi. Özü də heç vaxt boş-

boşuna danışmazdı. Özünü itirməməyi mənim ən çox xoşuma gələn keyfiyyətlərindən idi.

Anam danışdı ki, müharibədən əvvəl atam Moskva Hərbi Akademiyasında oxuyurmuş. O, traktor sürməyi bacardığı üçün müharibədə də tank sürürmüş. Yoldaşları onu «leytenant Əzizov» deyə çağırırmışlar. Sonuncu dəfə atam qarlı bir qış axşamında sağ ayağından yaralanır.

Hər yer meyitlə dolu imiş. Atamın ayağının qanı axırmış. Atam sonuncu qüvvəsini toplayıb, donmaq üçün yaxındakı meyitləri yaralı ayağının üstünə çəkir və inanır ki, səhər tibb bacıları onu əsl meyitlərdən ayıra biləcək.

Atam həmişə müharibə xatirələrinin təəssüratıyla papirosunun dalğalı tüstüsü altında uzaqlara baxırdı.

Bir dəfə, kənddə qonaq olmağımdan və atamın rənginin açılmasından istifadə edib, soruşdum:

– Dadaş, sən niyə Hedoşa petruşka deyirsən?

Atam dərhal oğlan çevikliyi ilə əl ağacını götürüb getdi. Atamın qəfil gedişindən anam həyəcanlandı və mənə acıqlandı da. Nə olur olsun «petruşka» sözünü unuda bilmirdim. Axşamı atamla qapını örtüb, «haqq-hesab» çəkirdik. O, gözüne eynək taxıb, mənim üçün pul sayırdı. Mən də xoşbəxtcəsinə həmin pullara baxırdım. Nəhayət, atam eynəyini çıxarıb, üzümə gülüb – Bəsindir? –dedi. Mən atamın böyük səxavətindən sıxıldım və «Çox sağ ol, Dadaş, o qədər çoxdur, yarısını ver»- dedim. Atam həmin pulun üstünə yüz manat da qoyub, dedi: «İki adam həyatda itirdi: biri yığdı yemədi, o biri bildi demədi. Mən də dərhal – «Dadaş, sən də demirsən da» - dedim. Atam «petruşka» məsələsinə vurduğum işarəni anladı, üz-gözünü turşudub dedi:

– Pulundan muğayat ol. Sabah səni dayınla yola salıram. Qardaşınla birlikdə cəsağlığınıza fikir verin. Petruşka məsələsini də at başından. Vaxtını gərəkli, qiymətli şeylərə sərf elə.

Mən mat-məəttəl adamlar kimi oturdum. Pul da mənim

könlümü açmadı.

Sənədlərimi Azərbaycan Dövlət Universitetin jurnalistika fakültəsinə vermək istəyirdim. Çünki atamın nəsihətlərindən yadımda qalanlardan biri də bu idi ki, «Adamlardan artıq olmaq istəyən ya çox ağıllı, ya da çox səxavətli olmalıdı». Mənim pulum yox idi. Mövqə qazanmaq üçün hələlik oxumalıydım. Jurnalistika fakültəsinə sənədlərimi qəbul etmədilər. Mən filologiya fakültəsinə qəbul olundum və yenə kəndə dincəlməyə getdim.

Atam mənə görə çox sevinirdi. O, həmişə bizə axıra qədər qulaq asar, axırda da bir kəlmə ilə öz münasibətini mütləq qərar kimi bildirərdi. Bu dəfə də məni elə ürəkdən təbrik etdi.

...Yaz idi. Hamı təsərrüfatla, əkin-biçinlə məşğul idi. Mən Bakıda yaşayan həmyerlilərimizdən birinə nişanlı idim. Bir gün gecədən xeyli keçmiş mən bərk susamışdım. Həmişə atamla anamın yataq otağında termosda ehtiyat çay olurdu. Mən şüşəli qapını ehtiyatla açıb, içəri keçdim və bərk qorxdum, qorxudan: – «Oy, elə bildim pojkardır» - deyə uca-dan qışkırdım. Atam oyaq imiş. O, siqaret tüstüsünün içində kədərlə dilləndi:

– Hə, düz bilibsən. İçimə elə bir yanğı salıbsan ki, mən səni Saranın dədəsi kimi Araza da axıtsam, sönmərəm.

Mən atamın mənim nişanlılıqla bağlı gələcəyimi görən bu fəhmindən çox qorxdum və gələcək xoşbəxliyəmə bədgümanlığım çoxaldı.

* * *

...Ərim uşaq kimi küsəyən, dəymədüşər idi. İçi kinlə, acıqla dolu idi. O, ətrafındakı adamların hamısına nifrətlə baxırdı. Mənə olan məhəbbəti nə qədər dərin idisə, nifrəti də o qədər amansız idi. Buna görə də ailə qurandan düz on yeddi il sonra biz rəsmən ayrıldıq.

Artıq atam öz dünyasını dəyişmişdi. Hər şey başa çatan-dan sonra mən yenə kəndə getmişdim. Mənim «ayrılmağımla»

bağlı baş verən çoxlu söz-söhbətlərdən sonra ortancıl qardaşım Vidadi mənim keçmiş ərimin hərəkətlərindən incidiyini bildirərək, «petruşka köpəyoğlu» - deyə mənim ərimin qarasınca onu söydü.

Mən bu dəfə bu petruşka sözünün axırına çıxmağı qət elədim. Həmin gün ortancıl qardaşım Vidadi məni öz evinə qonaq çağırmışdı.

Evi iki mərtəbəli idi. Eyvanı da, evi də təmir olunmamışdırsa da, planla tikdirdiyindən çox gözəl görünürdü. Həyatı növbənöv meyvə ağacları ilə əhatə olunmuşdu. Ağacların arası yonca və orda-burda bitən qıpqırmızı lalələrlə bəzənmişdi. Çəpərin içində cürbəcür ev quşları var idi. Qardaşım Vidadi həyatındakı artezan quyusunun suyundan düzəltdiyi fəvvarədən, toyuqların növlərindən, meyvələrin əsl vətənlərindən danışmaqdan doymurdu. Doğrudan da onların bağı Cənnət bağı kimi zəngin və rəngarəng idi. Bu başdan düşüb, o başa çatınca, hər meyvədən iki-üç dənə dərməklə, böyük bir zənbili doldurmaq olurdu.

Həyətdə kabab manqalı və böyük samovar alışıdırılmışdı. Gəlinlərimiz hamısı ayaq üstə, biş-düşlə məşğul idilər. Mənim gəlişim münasibəti ilə çağırılmış o biri qonaqlar da gəlmişdilər. Xoş-beşdən sonra bir-bir onları gözdən keçirdim. Qonaqların arasında Ceyran xala da var idi. O, bizim gəlinin, Vidadinin arvadı Rənanın əmisi Hedoşun arvadı idi.

Mən heyətlə, Hedoşla bağlı «petruşka» sözünün mənasını bu dəfə mütləq öyrənməyi qət eləmişdim. Ona görə də yavaş-yavaş düz onun arvadı Ceyran xanımın yanına keçdim.

Kişilər evdə oturmuşdular. Biz qadınlar isə açıq eyvanda oturmuşduq. Arabir ağcaqanadlara qaldırılan əllərimizin şappıltısı eşidilirdi. Ağcaqanadlara görə gur işığı zəif işıqla əvəz etdilər. Biz də ordan-burdan danışa-danışa, yavaş-yavaş mətləb üstünə gəldik. Birdən özüm də gözləmədiyim halda qəflətən qıpqırmızı soruşdum:

– Ceyran xala, Hedoş əmiyə niyə petruşka deyirlər?

– Bayh, niyə sən heç nə bilmirsən?, – deyə Ceyran xala sualıma sualla cavab verdi.

Mən də çiynimi çəkib yox, deməklə başımı buladım. O, mənim məsumluğumdan daha da rıqqətə gəlib dedi: «Çörəyimizi yeyək hamısını sənə danışaram».

...İyul ayının ortaları idi. Gəlinlərimiz hələ ağaclardan dərilməmiş meyvələrdən bişirdikləri təzə kəmpot, mürəbbə gətirib, gözəl bir çay süfrəsi düzəltdilər. Limon, konfet, meyvələrin ən gözəgəlimlilərindən yuyub, vazalara yığdılar. Bayaqdan poqqultuyla qaynayan samavarı da dəm çayniki ilə birlikdə eyvana gətirib, oturdular. Ceyran xala yağlı dodaqlarını salfetka ilə sildi. Kəlağayısını təzədən açıb, başına bağladı. Halal, xoş süfrə açdıqlarına görə gəlinlərə, onların ərlərinə və qardaşlarına dua elədi. «Çox sağ olun» – dedi. Sonra mənim fikrimdəkiləri «petruşka» sözünü unutmadığını qaş-gözü ilə mənə başa salmaq istədiyini deyib, danışmağa başladı. Elə bil ruhən şair idi. Seçdiyi sözlər bizi romantik bir aləmə bağlamışdı. Bu aləmdə dinlədiyimiz hekayət bir sevdə nağılıydı. Bu nağılın içində həsrət sarısı da, vüsal maviliyi də uzanıb gedirdi. Gecə keçsə də nə bu yollar bitib tükənirdi, nə də Ceyran xalanın həyatında yaşanan bu bəlalər ondan əl çəkib ona edilən zülmədən doymurdu. Ceyran xala asta-asta, aramla danışdı. Danışdı ki, biz də onun dərindən hali olaq. Danışdı ki, biz də onun halına yanaq. Danışdı ki, ləl-cəvahir olsa da, biz qız-gəlinlər petruşka kimi adama könül verməyək.

Ceyran xala ürəyindən eşq yarası almışdı. Sonra da meylini salmışdı öz dərini danışib, bəyan etməyə. Ceyran xalanın nağılı bir bəla idi, bir od idi, bir yaxıb-yandıran əzab idi. Ceyran xala bizi bu əzabdan uzaq olmağa, ehtiyatlı olmağa çağırırdı. Arabir ağlayıb sıtqayırdı da. Ceyran xala elə danışdı, elə danışdı ki, mən onun məhəbbət əzablarının bitib, tükənəcəyindən qorxurdum. Qorxurdum ki, birdən o, bu müasir diri nağılını bitirər, birdən bizi nağıllar, əfsanələr

diyarında azdırar və məhəbbətlə bağlı hər şeyin puç, yalan, röya olduğunu bizə anladar...

... Ceyran xala Adəm bağçasını can suyuyla bəsləyən, qarabuğdayı bir gəlin idi. Qızlığı da gəlinliyi kimi gözəl imiş, məlahətli imiş. Elə məlahətli, elə şirin imiş ki, çayçı Hedoş da bu şirinlikdən yan keçə bilmirmiş.

* * *

Hedoşun anası Rəviyə xanım «cəddi ağır» seyid qızıydı. Günlərin birində o, peyğəmbər nəslilə bağlı ədalətinə güc eləyib, Ceyrangilin qapısına elçi düşür.

Elçiliyin də, öz şərti, öz qaydası var. Elçilik hardasa, siyasətdəki diplomatiya kimi bir məşvərətdir. Burada çox incə mətləblər, kəsərli sözlərlə tamama yetib, müxtəsər olur.

Elçilikdə qız qapısına kimin elçi gəlməsinin çox böyük əhəmiyyəti var. Bu dəfə qız sahibləri öz etirazlarını oğlan evinə; Seyid qızına bildirmək üçün «Sənin Heydərin, Hedoşun ərköyündür», - dedilər. Rəviyə xanım da dərhal cavabında: – «Bəs, onda mən kiməm?» – deyib, dayandı. O zaman seyid qızının cəddinə qurban ola-ola, «Allah mübarək eləsin»lə Ceyranı Hedoşa beləcə nişanlamışdılar. Günlərin birində isə Ceyrana toy edib, onu dəm-dəstgah ilə Hedoşa gəlin köçürüblər. Ceyran da kimin üçün gətirildiyini elə həmin gün anlayıb, ağlayır və əlini hər yerdən üzür. Bir həftədən sonra da bilir ki, indiyə qədər Hedoş Zərri adında bir qızla yaşayırmış. Adi nəsildən olduğu üçün Zərri seyid qızının evinə layiq olmadığı üçün Ceyranı Hedoşa alıb, Zərri ilə bağlı işi ört-basdır eləyibləmiş.

Ceyran xala gözünün yaşını abi-neysan kimi tökürdü... Elə ki, ev boşalırmış tənhalıq üz verirmiş, ah çəkib qəmə boyanırmış Ceyran. İndi, yaşa dolandan sonra uzun-uzun illər ötəndən sonra, özü öz nağılını bizə danışib, yenə də ağlayırdı.

...Hedoş Ceyrana məhəbbətlə bağlı nə deyirmişsə, o birisinə, yəni Zərriyə də elə onu deyirmiş. Zərriyə deyirmiş «Onu mənə anam alıb. O mənə lazım deyil». Ceyrana da

deyirmiş «Mən neynirəm onu. Onu istəsəm səni almazdım ki?»

Kənddə Zərri ilə Ceyran ilə bağlı söz-söhbətlər çoxaldıqca, Ceyran da dərdə-qəmə bələnirmiş, Zərri də. Hər ikisi də Hedoşun anasını günahkar bilib qarğışlayırmış. Çünki Hedoşun anası özünün sözünün yerini bilməliydı. O, adi adam deyildi. O, seyid qızıydı... Seyid qızı da hər əzaba qatlaşıb, sözünün üstündə, Ceyranın dalında dururdu...

«Deyirlər... deyirlər...» isə Hedoşun hər ikisinə olan marağını alovlandırılmış. İki qadının dişinin dibindən çıxanı eşidə-eşidə, irişə-irişə, orda onun, burda o birinin ünvanını söylə-söylə Heydər, Hedoşluqdan çıxıb yavaş-yavaş «petruşkaya» çevrilirdi. Anasına «bacı», deyə müraciət eləyən Hedoş hər kəlməsinin də əvvəlində «bacımın cəddi haqqı», hər görüşdən sonra «bacımın cəddinə and olsun», deyə-deyə bir-bir oğul-uşaq yiyəsi olurmuş. Orda ayla-illə, burda şirin dillə bir zaman gəlir «Hedoş da qəhrəman ata olur, sonra baba olur. Ancaq nə adətindən əl çəkir, nə də xasiyyətindən. Arvadları bir-birinin üstünə saldıra-saldıra kişilənir, ömür-gün yaşayır.

... Birdən lül-qənbər olan Hedoş əminin səsi gəldi:

- Getməyək?

Ceyran xalanın əhvalı qəflətən dəyişdi. O, özünü şən, bəxtiyar göstərə-göstərə ayağa qalxdı. Biz də onu yola salmaq üçün qalxmışdıq. Həyətdən çıxanda astaca Ceyran xala mənə pıçıldadı: «Evim-eşiyim bir tikilidi, tamam aynəbəndi. Misli-bərabəri yoxdu. Di gəl ki, heç nədi gözümdə». Küçə qapısına qədər gedib, Ceyran xalagillə sağollaşib geri döndük.

Ağıllının yeyib içən, ağılsızın yıgıb hesablayan dövründəyik. İnsanın gedən, sözün qalan anlarını yaşayırdıq. Heç birimiz Ceyran xaladan sonra onun barəsində danışmadıq. O gecə Ceyran xalanı da, onun göz yaşlarını da yatağımızda döənə-döənə xatırladıq...

...Bakıya qayıdan kimi rusca-azərbaycanca lüğəti açıb, həmin o, petruşka sözünü orada tapdım. Lüğətdə «petruşka» sözünün üç mənası var idi:

1. Cəfəri; 2. Kukla teatrı; 3. Oyunbaz, hoqqabaz, oyun-caq, gülünc şey, gic şey, ən adi, «peşka», sırtılmış, üzü bərk, bihəya və s.

Seyid anasına görə yazıq Heydərin iki qadının; Zərri ilə Ceyranın arasında qalıb, niyə petruşkaya çevrilməsini beləcə anladım.

Mənim bura qədərki axtarış və tapıntılarıam atamın bircə sözünə bərabər imiş. Öz-özümə gülüb, istər-istəməz Hedoşun qırmızı sifətini, daz başını, balaca boyunu gözlərim önünə gətirib, atamın ona verdiyi ada: «petruşka» sözünə görə «Allah sənə ad qoyana rəhmət eləsin!»- dedim.

OYANMA

Vaxt öz nöqtəsini qoymuşdu. Zaman öz hökmünü itirib Kamilin ömründə dincəlirdi. Kamil rahat-rahat nəfəs alırdı. Elə bil ağır bir dağı üstündən götürüb, onun üçün rahatlıq yaratmışdılar. Kamil ötənləri xəyalının yaddaşında dirildədirildə, öz bəxtinə təsəlli verə-verə, kağız-kuğuzunu qaydaya salır, özünü də camaatın gözündə aydan arı, sudan duru hesab edirdi. Ziyansız, toxunulmaz qaldığı üçün zamana, vaxta minnətdar idi. İndiyəcən səbr elədiyi dözüməyə özü də məəttəl qala-qala, yavaş-yavaş özüne gəlirdi. Erməni müsəlman müharibəsi qurtarmışdı. «Atəş kəs» idi.

Kamilin arvadı erməni qızıydı. Qarabağ müharibəsinə görə onun taleyinə, baxtına sınaqlar, sınaqlar düşmüşdü.

Kamil yarı-yaraşıqlı, çənginə keçənlərin könlünə girməyi bacaran gözəl kişi, tanınmış ziyalılardan idi.

Erməni qızı başqasından hamilə olub, bilə-bilə öz bicini ört-basdır etmək üçün, rəsmən Kamilin adına yazılmışdı, ərinin evində özgəsindən oğlan doğub, şad-xürrəm yaşamışdı.

İndi isə tale birdəfəlik ondan üz çevirmişdi.

Kamil Zinani erməni qızı olduğuna görə boşamasa adına ziyan gələcəkdi. Bölünməli evləri olmadığı üçün məsələni o

saat həll etdilər. Vaxtın axarına düşüb boşandılar. Erməni qızıyla bağlı hicran Kamilin qapısını döyəndə o, xoflandı da. Yazıq olub qəm yeyəndən sonra o, öz-özünə fikirləşib yol tapdı. Keçmiş arvadı ilə gizli-gizli görüşməyə başladı. Üstəlik imkan varkən özünə də saf, təmiz, azərbaycanlı qızlarından da birini axtarmağa başladı. Niyə boşandıqlarını Kamildən soruşanda Kamil erməni qızının erməliyini ört-basdır etmək üçün həqiqəti yox, ailəsinin «sirrini» satmağa məcbur olurdu. O, əl altından ərinin bütün işlərinə nəzər yetirən Zinanın onun boynuna qoyduğu bicindən danışib, erməni qızını xəyanətə görə ittiham edirdi. Özü də özünə zidd gedib, boşadığı erməni qızına yenidən bir də qayıdırdı.

Ermənilərin elədiyi vəhşilikləri, cinayətləri eşidə-eşidə keçmiş arvadını nəzərdə tutub, onu əxlaqsızlıqda ittiham edir: «Elə mən də analarımızın, bacılarımızın heyfini almaqla məşğulam» - deyirdi.

Bu yandan da ermənilərlə bağlı uca kürsülərdən bağlı kabinetlərdən təzə məlumatları alan kimi erməni qızı Zinanın evinə tələsirdi.

Erməni qızı olduğu üçün Zina işdən çıxmışdı. Kamil sözsöhbəti xoşlamırdı. Odur ki, hələlik Zina boşandığına görə həm başqaları üçün, həm də Kamil üçün yaşayırdı. Kamil özündən qaça bilmirdi. Özüylə bağlı erməni qızının sirlərini ona-buna satandan sonra kədərli olmuşdu. Artıq özü də dərk etmişdi ki, daha heç nəyi geri qaytarmaq olmaz. Erməni qızıyla birdəfəlik üzülüşməlidir.

* * *

Döyüntüsüz ürək, ürəksiz həyat yoxdu. Kamil erməni qızıyla bağlı hər cür iraddan, tənədən qaçsa da, öz ürəyindən yaddaşından qaça bilmirdi. Ürəyi kədəri qurtum-qurtum içirdi.

Hamı sığan qayda-qanuna sığa bilmirdi Kamil.

Vaxtında onun cəsarətini, aqlını düzlüyə, haqqa, ədalətə, namusa, qeyrətə yönəltməyənləri indi Kamil qınayırdı. Hər yerdə özü-özünə yol açmışdı. Dayısını pasport kimi

göstərənlərə özünü nümunə də göstərirdi.

Xisləti mürəkkəb idi. Kamilin içində cılızlıq özünə yer eləmişdi. Bu cılızlığı nəinki Kamil, hətta onun dostları da pərəstişkarları da bilirdi, görürdü. Buna görə Kamil çox yerdə talenin daşlarından qaçsa da, ona tuşlanmış baxışların soyuğundan-sazağından titrədirdi. Ömrünün çox hissəsi arxada, az hissəsi öndə idi. Hərdən «Atəş kəs»ə görə yenidən erməni qızıyla nigahlanıb yenə də Zinayla birlikdə yaşamaq istəyirdi. Buna da səbəb erməni qızının evinin olması, Kamilin isə evsizliyi idi. Kamil onu da bilirdi ki, erməni, rus qızı ilə evlənənlərin qəbri sonda tək olacaq.

Papağını qabağına qoyub fikirləşən Kamil kaman kimi sızıldayırdı. Kərəm kimi zəmanəsinə uyub, erməni qızına bağlandığı üçün indi çox peşiman idi. Kamil indi-indi anlayırdı ki, elindən-obasından, millətindən uzaq məhəbbət, hardasa təbliğ olunan siyasətdir. İki insan yola getmir. O da ola, iki din, iki millət Kamil yavaş-yavaş oyanırdı. Bu oyanmada öz zoğuna, öz kökünə can atan insanın narahat həyəcanları var idi.

Səhər işə gedəndə Kamil kirayələdiyi evdəki dözülməz həyatına bir də acıdı. Və o, qurban getməyə – Zinanın yolunda hər şeyini verməyə çoxdan hazır olduğuna bir daha özünü inandırır. Kamil öz cılız xislətindən dönə bilmirdi. Nə qədər fikirləşirdisə Zinasız işi irəliyə getmirdi. Odur ki, işdən sonra o, Zinanın mənzilinə yollandı.

Özü də özünə Nərgiz adlı bir qız gözaltı eləmişdi.

...Zinanı qısqanclıq hissi öldürürdü. Elə bil dünyanın dərdi gözlərinə dolmuş, oradan da üzəaşağı kirpiklərindən süzülüb, üzə aşağı yerə sallanmışdı. Kamilin gəlişindən kövrələn Zina hiss elədi ki, səbrinin son həddindədir. O, dışının dibindən çıxarılan Kamilə və onun təzə tanış olduğu Nərgizin ünvanına yağdırdı. Kamil fürsəti fəvtə verməyib, yeri gəlmişkən öz planlarını erməni qızı Zinaya anlatmaq qərarına gəldi.

– Məsələ ondadır ki, mənə Nərgizin özü yox, onun mənzili lazımdır. Sən etiraz eləmə. Mən onunla zaqsa gedim,

mənim evim olsun, mən də sənin olum. İkimizin də evimiz olandan sonra sən həm mənimlə və başqalarıyla yaşayarsən, mən də həm sənidlə, həm də Nərgizlə yaşayaram.

Zina çox düşünmədi. O, Kamilin şərtinə razı oldu. Zinaya vaxt lazım idi. «Atəş kəs» erməniləri çaş-baş salmışdı. Dünyanın hər yerinə səpilə-səpilə, dağıla-dağıla bir tikə çörəyə möhtac qalsalar da, onlar murdar əməllərini də həyata keçirməkdə davam edirdilər.

Nərgiz söhbətindən sonra Kamil Zinaya qarşı nə qədər diqqətli idisə, Zina da Kamildən o qədər şübhələnirdi, özünə yer tapa bilmirdi.

Siyasətinki ayıqlıqdi. Hər kəs öz «mən»i ilə məsləhətləşmədə idi. Zina Kamilin iki tərəfli siyasətini anlayırdı. övladı olmayan Kamil Nərgizlə qayda-qanunla ailə qurub, özünü məclislərdə əsl azərbaycanlı kimi təqdim edəcəkdı. Zina isə Kamilin yadına düşəndən-düşənə onu «sevgilisi» olmalıydı. Qısqanlıqdan, hikkədən Zinanın görkəminə boz bir kədər ələnmişdi. Qüssəli-qüssəli indi səkkiz yaşında olan, atası naməlum oğlunu Kamildən gizlədə bilməyən Zina oğlunun da dərini öz çiyində hiss edib, öz-özünə filosofluq edirdi.

Aldadıb ailə qurmaq, çürük ağacdən körpü tikmək kimidir. Gec-tez körpü sınımalıdır!

Zina bu fikirlərlə özünü məşğul edən zaman, Kamil Nərgizlə qayda-qanunla ailə qurdu. O, Nərgizin evinə köçəndən sonra Zinayla əlaqəni həmişəlik kəsmək qərarına gəlsə də, hələlik ehtiyatını da əldən vermədi. Hiyləgər erməni qızından hər şey gözləmək olardı.

Kamilin buna şəkki-şübhəsi yox idi. O, bu barədə Nərgizi də xəbərdar etmişdi.

Kamillə Zinanın ailə həyatının sonuncu baharını payız əvəz edirdi.

Payızın sarı yarpaq yağışı başlamışdı.

Saatbasaat, günbəgün Zina unudulurdu. Zina hirsindən-hikkəsindən quruya atılmış balıq kimi çırpınıb çabalayırdı.

Nəhayət o, qərara gəlib, Kamili birdəfəlik unutmaq üçün plan cızdı və evini satmaq üçün qərar verdi.

Günlərin birində isə o, Azərbaycanlıdan tutduğu oğlu ilə birlikdə birdəfəlik «Urusetə» üz tutdu.

... Kamil Nərgizlə birləşdiyi üçün qalib idi.

Erməni qızı öz oğlu ilə qara günlərinə doğru yol gedirdi.

MƏHƏBBƏT LÖVHƏLƏRİ

VIDA NƏĞMƏSİ

Bir zaman bizi bir-birimizə müşkül bir sınaq yaxınlaşdırmışdı. Əlacsız bir bədbəxtliyin dəhşəti mənim üçün qazdığın quyuya səni səsləyirdi.

...Onda səni bürüyən qorxu hissi səni məndən asılı etdi. Sən başqalarının namusu ilə oynadığın oyunda uduzdun. Səni qorxu hissi bürüdü. Mən sənə lazım oldum. Dərdimdən öldüyünü var gücünlə sübuta yetirdin. Səni qorumaq, şöhrətli adına dayaq olmaq, səni rüsvayçılıqdan xilas etmək üçün lazım idim...

Həyatda təkcə təmiz adı, şöhrəti heç nəyə dəyişməyiblər. Mən sənin xudpəsəndliyindən xəbərsiz olduğumçün hər şeyi öz üstümə götürməyə məcbur oldum. Nə el tənəsi, nə də doğmalarımın etirazı, mənim mərdliyimin qarşısında dura bilmədi. Çiynimə qoyduğun yükün ağırlığı altında əzildim, üzöldüm, sözümdən dönmədim. İlahi bir sədaqətlə əhdimə vəfa edlən, sənin göstərişlərinə sonacan əməl etdim. Yolumuz düzənə düşəndə mənə qarşı amansız olduğunu vicdan əzabı çəkmədən anladın...

Artıq dərdlərimizi zaman sağaldıb. Fikirlərimiz qismən nizama düşəndən sonra küsmüşük.

Unutmusan məni. Unudulmuşam daha.

Daha baxışların, zənglərin addımlarımı xəyal-xəyal, qarış-qarış izləmir.

Daha nəzarətin kinini, küdurətini salıb içinə, öz-özünə danışdırır səni...

Bir vaxtlar ancaq yadımda qalmaq arzun, bircə sözümdən çiçəklənən baxışların, indi yarpaq-yarpaq xəzəlləşib, ayaqlar altında tapdanır.

Nədənsə mənim yox, özgələrin xatirələrində yaşamaq istəyin, səni məndən gizlənməyə məcbur edir.

Unudursan! Unudursan ki, özgələrin xatirələri ilə bərabər ömrünə qəm, kədər çökür, səni özündən alıb, qəribliyə həyansızlığa çəkir.

Yanırsan, papiros tüstüsü kimi burum-burum tüstülənib, uzaqlaşırısan məndən. Qəmin, möhnətin, kama yetmə-yən məhəbbətinin atəşi, sirri, səni məndən yanıqlı edib, intiqama səsləyir.

Səni öyrənirəm, səni özümə və başqalarına aydınlaşdırmaq istəyirəm.

Beş ildir ki, beləcə səndən küsə-küsə sənin ünvanına doğru yol gəlirəm. Qəmini, kədərini izləyə-izləyə, uğursuzluqlarına yana-yana sənə tərəf can atıram. Mən yaxınlaşdıqca, dəyişən ünvanların da, vədlərin də məndən qaçır, gizlənir.

Özünə bənzəyir ünvanın da, telefon nömrən də, işin də. Nə ələ gəlir, nə də fəndə-fele uyur. Balığa, yox sən özünə oxşayırsan. Elə bəlkə özünə oxşadığın üçün sənə, sənin bənzərsizliyinə can atmışam!

... Avtobusla bir saat yol gələndən sonra sənin ünvanına tərəf addımlamışam. Yuxarıdan aşağıya düşmək asan idi. Enişlikdən üzümə sərinlik yayılırdı. Sənin yaşadığın binanın qarşısında dayanıb kimisə soraqlamağa ehtiyac qalmadı. Ürəyimin hökmü ilə birbaşa düz – sənin ünvanına gəlmişəm. Zirzəmidə «Şüşə qabların təhvil» yazılmış bir balaca lövhənin yanından adicə pillələrlə sənin mənzilinə tələsdim.

Əlli-altmış addımdan sonra 39 №-li mənzilin zənginə barmağımı möhürləyib, dayandım. Ürəyimin döyüntüsünü, təlaşını hiss edə-edə gözlədim.

Bura qədər sənin ünvanını izləyə-izləyə beş il idi ki, yol gəlirdim. Ömrümün beş ili də sənin ardınca beləcə yol gəlmişdi.

Hələ nə itən vaxtına, nə də məndən arxada qalan illərimə məhəl qoymurdum.

Hələ ötən illərdəki ünvanların da mənə qapı açmamışdı.

Sakit, soyuqqanlı, laqeyd bir ifadə ilə sənin orada olmadığını demişdilər.

Ürəyimdəki boşluqlara, suallara məhəl qoymadan səni ünvan-ünvan, nömrə-nömrə axtarmağı özymə borc bilirdim.

İndi isə sənin sonuncu ünvanının zənginə barmağımı basıb dayanmışdım.

Bəlkə heç mən sənin əsl gözaltın deyiləm, bəlkə heç «Ceyranım» dediyin yar mən yox, bir başqasıdır?

Elə isə açma qapını. Qoy zəngin düyməsi könlümün təlaşını, dolaşıq fikirlərimi hiss edib sussun.

Açma qapını! Qəfil çapqınçı kimi qapını açıb, məni peşiman etmə; qapını açıb, sonra da onu üzümə çırpma.

Çırpma mənim üzümə beş il yol gələn ümidlərimi, dəiləklərimi.

Qoy barmağım bir az da ürəklə qapının zəngində dayansın.

Açma qapını! O sərt, o soyuq baxışların mənim xatirələrimi dondura bilər, izimi-tozumu silə bilər. Mənim tənhalığımı sənə anlarda bilər.

Sən qapını açma!

Qıyma qıyqacı baxışının sazağında, soyuğunda üşüməyimə.

Utandırma məni sənin mənzilinin qapısında heykəlləşən boy-buxunumdan, fotolaşan, qırılmış baxışlarımdan.

Sənin qapına baxan baxışlarıma açma qapını!

Qoy elə bu sirrin oduna yana-yana isindirirəm ömrümün soyuqlu, sazaqlı, tənha illərini.

Açma qapını!

Sonuncu ağrıya doğru uzatmışam əlimi, pillə-pillə çıxmışam bu zirvəyə. İndi barmağımı tuşlamışam sənin sonuncu ünvanının zənginə.

Sən açma qapını! Qoy ağır-ağır fikirləri çiynimə qoyub, yorğun-yorğun, geriye qayıdım.

Qoy, bu ünvana bir də qayıtmaq üçün ümidim, gümanım

qalsın, solub saralmasın. Sən qapını açma!

Barmağım sənin qapının zənginə uzanıb. Beynimdən, ürəyimdən xəbərsiz, tuşlanıb sənin zənginin düyməsinə...

Görəsən, məndən əvvəl də bu zəngə beləcə barmaq tuşlayan olubmu?

Görəsən, məndən əvvəl də sənin qapında könlü tır-tır əsən, barmağı bu zəngə uzanan var idimi?

Bilmirəm. Bu bilməməzliyin şirinliyi altında zəngi çalırım.

Qapın açılmaz!

Dilinin şirinliyinə bələnib, dodaqlarından öpə bilmirəm. Sözlərim ilmələnib səni ömrümə hörə bilmir. Qolların qanad açıb, mənə tərəf uçmur.

Qapın çöhrəni məndən gizlədir.

Sevinc olub, ünvanına uçduğum yol gözümə durub. Dizlərimin duz yükü gözünü süzdürür mənə. Mərtəbələri düşməyə gücüm çatmır.

Kimlərəse açılan qapı mənim üçün açılmaz.

Xəcalətli-xəcalətli barmağımı ovcumda gizlədirəm. Pərən-pərən duyğularım məni üzür. Beş illik əzablar mənim barmağıma dolaşmış, açılmaz tökülmür.

Bükülüb qəm sükutuna, xəcalət tərində üzürəm. Xəcalətli-xəcalətli, daş əridən hönkürtülərimə sığal çəkə-çəkə, hıçqırıqlarımı ovuda-ovuda geriye-bədbinliyə qayıdırəm.

Qısa döənən baxışlarım, gümanlarımı dondurur. Peşiman baxışlarım yollara dikilir.

Ömür yarı, gün günorta. Namərdliyə uzalı əlim, xəcalətli baxışlarım üzümə ağaran dişlərdən qorxa-qorxa, məni geri çağırır.

Bir xəbisin, bir bədniyyətin, bir namərdliyin tələsindən, zərbəsindən, ünvanından beləcə geri qayıdırəm.

Məhəbbətim, sevgim günahkardır! Sükunətin, sakitliyin içində kinli, təklənmiş bir görkəm alıram.

Dünənə qədər sənin «şöhrətinə» söykənən eşqim, indi

kor gözlərimi ovuşduracaq. Kinimi, küdurətimi dayanacaq
töküb, avtobus sürücüsünü qarğayacaq. Payı-piyada geriyə, öz
ünvanıma çağıracaq məni.

Hələ geriyə qayıdacağım yolların dolaylarından,
duracaqlarından xəbərsizəm. Xəbərsizəm dost-düşmən, qohum-
qonşu iradlarının soyuqluğundan, sərtliyindən.

Təkbaşına bir ömrün əvvəlinə qayıtmaq istəyirəm.
Təngənəfəs, o üzü bozarmış yolu ayaqlarıma sarıya-sarıya, zəif
bir ümidə doğru addım atıram.

Ötən illər addımlarımdan gücü, təqəti alıb aparıb.
Dünənki deyib-gülən həvəsim ağrıya çevrilib, ayaqlarımdan
yapışıb...

Hikkəmdən cavanların baxışlarıyla yol getmirəm.
Hamısını sənin ünvanında məhək daşına çəkib, qarğımışam.
Qəhərli könüllərin nəmini, acısını, damla-damla bəbəyimə
yığıb, yaz yağışı kimi gözümdən axıdıram. Bir baxışla yüz
nisgil bəxş elədiyin gözlərim gözəllikləri seyr etmir.

Beynim də, yaddaşım da donub. Haqq-hesab edə bilmir,
beş ildə aldığı, satdığı andları-amanları, qazancları, itkiləri.

İndi sənin kimi açıq-aydın bir sərvət, bir şəhvət
düşkününün üzümə bağlanmış qapısının bu tayındayam.

İlanlı-əqrəbli, əsəbi yollar uzanır. Ürəyim növbəti
zərbələri uda-uda qaydırıram.

Gedəndə heç nə görməmişdim. Sevincin qanadlarında
uçmuşdum, tələsmişdim sənin ünvanına.

İndi qaydırıram. Bu yolun yolayrıcında, duracağında nəfəs
dərə-dərə, hər şeyə məna verirəm.

Elə bil bir az da yetkinləşmişəm, bir az da
kamilləşmişəm. Elə bil elə o ünvanda sevincim ilə bərabər
uşaqlığımı da, gəncliyimi də, xoşbəxtliyimi də itirib,
qayıtmışam.

Elə bil bir az da müdrik olmuşam.

İtirdiklərimin əvəzində ağıl, təmkin, səbr, dözümlü
qazanıb, qayıtmışam.

Daha uzun-uzadı danışmayacaq, asıb, kəsməyəcəyəm, ölçüb-biçməyəcəyəm.

Hər şeyi kəsə deyəcəyəm.

Uzaq görən olmuşam daha.

Gördüklərimi yaddaşıma yığıb, qayıtmışam.

İndi özüm də yol göstərib, müdriklik edəcəyəm.

İndi səndən gördüklərim məni artıq hərəkətlərdən çəkindirəcək.

Qayıdıb öz evimə gəlmişəm. Üzü üstə yıxılmışam yorğan-döşəyimə. Daha mənim də kimlərəsə açılan qapımın zəngi, öz həddini biləcək.

İndi mənim də xeyirxahlığım, səxavətim öz həddini tanıyacaq.

Mən də mənə göstərilənləri göstərəcəyəm daha.

Namərdliyə uzanan əlim könlümdəki dözümə barmaq silkələyir. İçimdəki səxavət, ədalət, sədaqət açılır, бүkүlүr, dikələ bilmir.

Taleyin çal-çağırını məni evimdə yerbəyer edir. Kinküdurəti gecənin sükunətindən çəkib, zarıyram. Ümidləri gümanları qəhər kimi udduqca, dişlərim qəddarlığa, namərdliyə qıcanır.

Daha mən arzularımın çəpərindən boylanmayacağam.

Arzularımdan o, tərəfə keçməyə üzüm olmayacaq.

Daha mən xəyallarımda, gizli-gizli sevəcəyəm.

Daha bəxtəvərlik mənə yaraşmayacaq.

Günaha bəxtəvərlik yaraşmır.

...Günahım özümə inanmaqdı, özümə güvənməkdi, əldə çıraq, qəlbi göyçək gəzməyimdi mənim...

Daha günahımı yumağa tabım qalmayacaq. Daha ümidimi hörməyə sapım olmayacaq, daha hər yerdə səni qaralayıb, ünvanına daş atmayacağam.

Sonuncu ümidlərim, sonuncu arzum kimi öləziyir.

Zaman gözlərini yumub, saçımı, sifətimi gözüm görə-görə ağıl-qaralı naxışlayır.

Arzularımın qanadlı çağı, məni ölümə tərəf itələyir.
Bəxtimin gəlirindən, çıxarından uğursuz yoluma ümitsizlik
döşənir.

Nə vaxtsa sənin kimi bir alqış axtaranı, tərif gəzəni, na-
mus oyunçusunu, məni bir sehrə, bir mehrə dəyişəni tale
sanmışdım. Bir kələyin, bir bicliyin önündə baş əymişdim.

Ömrüm qayğılardan əyilir.

Fələyin saydıqlarına günahkaram, allah.

Sən bu günahkar bəndənin əcrini ver!

BƏXTƏVƏR OLDUM

Uzaqdan suya bənzətdim onu. Dedim lil gözün tutmuş
bulaqdı. Təmizlərəm, gözü açılar, poqquldayıb daşar,
susuzluğumu söndürüb, bəxtəvər ollam.

Yaxınlaşdıqca xoşhal oldum. Getdikcə dərinə düşdüm,
gördüm bulaq deyil, dəryadır. Boğulub, batmaq istədim o
dəryada.

Sinədəftər olub, şəninə söz qoşdum, nəğmələr
pıçıldadım.

O, nəğmələrin gözəlliyindən ləpələndi, həyəcanlandı...

Dalğaları məni kənara itələdi. Ürkək-ürkək sahilinə
yaxınlaşıb, eşqimə cavab istədim.

Üz-gözündən istehza yağdı.

Aylar-illər ötdükə şıltaqlarına alışdım.

Üz-gözündən istehza çəkildi. Sakitləşdi.

Sevindim. Sevincdən gözlərimdə yaş gilələndi.

Ümman dəryaya qarışdı, bəxtəvər oldum.

TANIŞLIQ

Üz-üzə gəldik. Sənə heyran oldum. Özümü sənə tanıtmaq
istədim. Ayımla, ilimlə, əməlimlə. Sən də özünü mənə təqdim
etdin, əməlinlə,, ayımla, ilinlə...

Xoşuma gəldin. Səni gördüyüm o xoş dəqiqələri xəyalımda dondurdum. İstəyəndə könlümün hərərəti ilə canlandırıdım. Baxışlarının duruluğundan könlümdə işıq yandı. Nəfəsinlə bu sevdaya həyat verdin.

Doğma sərhəd kimi qollarımı açıb, bu eşqi qorudum. Ona nəğmələrdən bəzək vurdum.

Qara tikanlar bu şadlığa dözmədi... Xəyallarımız bizi ehtiyata səslədi. Fikirlərimizi ürək ağrımıza büküb bələdik.

Aylar, illər ötdü...

Eşqimizin od nəfəsində duyğusuz fikirlər boğuldu, öldü.

Məhəbbətin xatirə yağışlarında çimdik. Özümüzlə gələndə gördük ki, bu eşq ilə çox uca zirvələr fəth etmişik, onu da yəqin etdik ki, eşqimizi bu zirvədən endirsək, gözümüzdə hər şey sönəcək, adıləşəcək. Hüma quşu bizdən üz döndərəcək...

Bir-birimizə uzanan əllərimiz birləşdi.

Biz qəti bu inamla, ilk tanışlıqda baxışdığımız o xoşbəxt anlara qayıtdıq...

HƏYAN

Özündən danış – dedim.

İstəmədin. Susdun. Özünə bağlı xatirələr çözləndi...

Gah göy qurşağı kimi al-əlvan, gah da qüzey qarı kimi bumbuz... Sükutuna dözmədim. Sənə istiqamət verdim.

–Anan varmı?

–Analığım var – dedin.

Birlikdə susduq.

Səndən özün haqqında ilk məlumatam bu oldu. Bu bir cümlə ilə sən mənə çox sirlər açdın, özün haqqında çox şeylər danışdın... Bağrım qan oldu. Sənə məhəbbətim, ülfətim daha da artdı. Səni oxşamaq, ağrılarına «can» demək istədim. Başa düşdüm ki, bəxtinə həsrət, ürək göynərtisi, kövrəklik düşüb.

Özünə oxşarları gördükcə, başqalarının yerində dayanmısan, könülyaxan xatirələrlə neçə ünvanlara səpələnmişən. Sükutu-na dözmədim. Sənə özümdən danışdım.

Xatirələrimiz bizə rahatlıq gətirdi.

Ürəklərimiz həyəcansız döyündü.

Əlimi sənə uzatdım. Mənə yaxın gəldin. Başımı köksünə əydim. Nəfəsimiz bizi isindirdi. Kövrək xatirələrin axınında taleyin yazdıqları ilə barışdıq və uzun yolun başlanğıcından bir-birimizə həyan olduq.

GÜZƏŞT

–Mənimlə söz güləşdirmə, uduzarsan – dedin.

–Mən həmişə qalib gəlmişəm deyib, gülümsündüm.

–Yaxşı, evimə gələndə güləşərik.

Sevgililər hələlik bir-birinə güzəşt etdilər.

Onlar gələcək həyatın yollarında ilk addımlarını atırdılar.

Onlara uğurlar diləyək.

İlk gündən bir-birinə güzəşt edənlərə...

BAĞIŞLA

...Məndən xoşbəxtlik istədin. Onu sənə verdim. Alıb onu elə xırdaladın ki, yandım...

Gözlərimdə kiçildin. Sənə olan məhəbbətim səninlə birlikdə əridi, yox oldu. Yerində kin qaldı.

Ürəyimdə kin, üstümdə ləkə oldun.

Daha səninlə bağlı heç nə məni nə sarsıda, nə də sevindirə bilməz. Əlvida...

«Əlvida», dedi sevgilisinə.

Görəsən inandımı özünə?

Yoxsa, növbəti nazını edirdi, növbəti dəfə vaxt qazanmaq üçün küsmək istəyirdi?

Bəlkə onda hələlik uzaq olmaq üçün seçmişdi bu sözləri.

Bilmədi. Təkcə onu bildi ki, «Əlvida» deməklə hər şeyini

itirdi.

Könlü eşqinin qəmindən al-qan oldu. Xəyalları bir-birindən kövrək sıralandı. Dərdi aşdı-daşdı. Göz yaşları bahar selləri kimi çağladı. Doyunca ağlasa da boşalmadı, yüngülləşmədi. Sevgilisinə dediyi «Əlvida» sözünün xəcalətindən sozaldı, dərdə qəmə mübtəla oldu.

...Bağışla, bağışla məni. Bağışlaya bilsən, bağışla – dedi.

Görəsən o, özü-özünü bağışlayardı mı? Bunu da bilmədi. Biləcək halda deyildi...

O gecə onunçün çox uzun bir gecə oldu. Gecəyarısı gördüyü yuxunun təsirindən hövlank ayıldı.

Tənhalıqdan qorxdı. Səhərə kimi düşündü, onu xatırladı. Anladı ki, «ona» ehtiyacı var.

Görəsən «Əlvida», sözümə görə məni bağışlayarmı?

Cavabın ona aidiyyəti yoxuymuş kimi çabaladı, çırpındı.

Özü-özündən incimişdi. Dünyada ən gərəkli adamının könlünü sındırmışdı.

Düşündü. Kaş onun yanında olaydım. Sığınıb sinəsinə pıçıldayaydım. «Əlvida» sözümə görə bağışla məni. Bağışlaya bilsən, bağışla...

Bu üzürxahlıqda məhəbbətdən də çox tənhalıq vahiməsi var idi...

QONAQ

Bu gecə qonağım gəlmişdi. Qonşumun dörd aylıq qız nəvəsi. Onu qucağıma aldım. «Xoş gəlib, səfa gətirib mehriban bala» – dedim.

Üzümə gülümsündü. Əlinə alma verdim.

Goppuş əlləriylə ağzına apardı. Ay allah, bundan beş dənə də ver, - dedim, üzünə güldüm, güldürdüm süd qoxulu mehriban balanı.

Ağlamağı özü bacarırdı.

İNAM

Dünyaya uşaq gəldi. İlk dəfə işıqla üz-üzə durdu. Gözləri qamaşırdı. Yumdu gözlərini, başını sola-sağa çevirdi. Baxışlarını işıqdan gizlətməyin sirrini bildi. Bilik, elm qazanıb, rahatlandı.

İndi o, işığın dilini bildiyi üçün gülürdü...

Həmişə gülsün deyə tez-tez onu işıqla heyrləndirdilər.

Günlərin birində də onu od ilə qorxutdular.

– Dəymə, yanarsan, – dedilər. Cızdır...

Uşaq inanmadı. Əlini oda uzatdı. Hər tərəfdən narahət səslər ona tərəf ucaldı.

– Dəymə! Cızdır! Yanarsan!

Uşaq inanmadı. Fərsət tapan kimi əlini oda yaxınlaşdırdı. Barmağını oda uzatdı. Uşağın əli yandı.

Ağrının şiddətindən qışqırıb, aman dilədi. Əlini ağzına təpdi.

Anası onu qucağına alıb, toppuş əllərindən öpdü.

– Can, can, cızz oldun? – deyə heyrlə uşağından soruşdu, cızzanı hədələdi. Ak, elədi.

Nənəsi uşağın barmağını tumarlayıb, maç elədi, opdü, oxşadı onu.

«Nənə qurban, cızz oldun? Öldürəcəyəm onu», – dedi.

Atası qucağına alıb, uşağı atdı-tutdu, sakitləşdirdi.

Ara sakitləşən kimi yenə uşağı sınaq meydanına çəkmək istədilər.

Uşağa: – Əlini cızzaya vur, – dedilər.

Uşaq var gücü ilə geri çəkildi. Heyrətli gözləriylə oda baxıb, titrək barmağı ilə onu böyüklərə göstərdi, ətrafındakıları ehtiyata səslədi: – cızzzz...

SALXIM SÖYÜD QURU BUDAQ OLDU, GƏL

Yadımdamı? Sənə tək qalmaqdan qorxuram demişdim. Nazlanmışdım, əzizlənmişdim....

«Mən səni heç vaxt tək qoymayacağam, qorxma» - deyib, arxayınlaşdırmışdın, mən.

Vədələşdiyimiz vaxt gəldi... Vədə tamam oldu.

Bahardakı bənövşələr kimi boylandım, boynumu çiynimə qoyub, səni gözlədim.

Məni unuttun. Mən tək qaldım.

Dərdimi Aya dedim. Dərdimi suya dedim.

Səni kimsədən soruşmağa həya elədim. Başımı aşağı salıb, qərib-qərib hicranlı nəğmələr pıçıldadım...

Təbiət mənim əzablarıma dözmədi. Məni söyüd ağacına döndərdi.

O vaxtdan mən söyüd ağacıyam... Bulaq başında, çətri nəğmələrlə dolu, tənha söyüd ağacı...

...Pıçıltılı nəğmələrdən ilhama gəlib, nazlı gəlinlər kimi ismətlənirəm, əsim-əsim əsirəm... Hamıdan, hər kəsdən ehtiyat edirəm.

Gözəlliyimə xələl gətirərlər, tənhalığımdan vəcdə gələrlər...

Mənim onların heç birinə ehtiyacım yoxdu. Eşidirsənmi? Yoxdu...

Nəmli, həsrətli baxışlarımla sənin yolunu gözləyirəm, sənin intizarını çəkirəm...

Müsaфирlər gəlir, gedir, pıçıltılı nəğmələrlə məni xəyaldan ayırır, duyğularıma təsir etməyə çalışırlar.

Mən xəyallar içində səni gözləyirəm. Eşidirsənmi?... Səni.

Sənin nəğmə dolu ürəyinə, danışan gözlərinə, odlu nəfəsinə həsrət çəkirəm.

Cəsarətlə, nəğmə dolu ürəklə gəl.

Çətrimlə səni Ay işığından, suların şaqrar şırıltısından, səhərin meh qarışıq şəbnəmindən qoruyaram.

Eşidirsənmi?

Mənim pıçıltılarıma qulaq asman üçün, mənimlə həmahəng pıçıldaşmaq üçün gəl.

Sən nəğmə dolu bir ürək, mən nəğmələrin pıçıltısından

vəcdə gələn, çətri nəğmələrlə dolu, tənha söyüd ağacıyam.

İNTIQAM

Cənnətə çatmaq üçün Cəhənnəmi keçməliyik.

Nəfəs-nəfəsə dayansaq da, sənsiz idim. Hikkəmdən titrəyir, acığımdan boğulurdum. Sənə dağ çəkəcəyimi, səndən intiqam alacağımı bildirdim. Cəhənnəmə gedən özünə yoldaş axtarar – dedim.

–Mən səninlə hara desən gedərəm – deyib, hirsimə, hikkəmə su çiləmək istədin. Yadıma keçmiş anlar düşdü. Onda sənin: Mənimlə Moskvaya gedərsənmi? - sualına – «Səninlə hara desən gedərəm» – cavabını vermişdim.

Bir zaman mənim bu cavabım səni nə qədər məmnun, nə qədər xoşbəxt etmişdisə, sənin indiki cavabın da məni eləcə məğlub və bədbəxt etdi.

Sən indi mənim rəqibimin tərəfində dayanıb, mənə gələcək üçün «vədlər» verdin.

Məğrurluğumdan öz içimdə, damcı-damcı əriyib, sənə görə ürəyimin yağını əritdim.

Üzdə sənə hər şeyin əksini deyirdim. Deyirdim «get onunla xoşbəxt ol.

Mən istəmirəm. Mənimçün belə yaxşıdır».

Yolda üz-üzə gələndə sənə gözümlün qulağıynan baxırdım, «görmürdüm səni». İçimdən püskürən ahlər, gizli-gizli nalə deyirdi: «Ay Allah» kəlmələrim yoldan ötənlərin diqqətini mənə tərəf yönəldirdi.

Evdə sakitliyin, tənhalığın mənəgənəsində zülüm-zülüm ağlayırdım. Dərdim: – «Desəm öldürərlər, deməsəm ölləm» idi.

İndi sənin mənimlə birlikdə Cəhənnəmə getməyin üçün üstüörtülü razılığını aldım. Sən mənimlə birlikdə Cəhənnəmə getməyə razı oldun.

İndi mənim başqa yolum yoxdu. İndi mən səni Cəhənnəmə salıb, ədalətsizliyindən, qeyrətsizliyindən, vəfasızlığından intiqam alacağam.

Vüsala çatanların məhəbbəti oğula, qıza, oxu daşa

dəyənlərin məhəbbəti isə intiqam hissinə, sözə, söhbətə çevrilib.

Əgər sən də mənim kimi bədbəxt olsaydın, onda mən ya sənə xatirələrlə ovunardım, ya da sadəcə səni unudardım.

Ötən illərdə sən ağlamalıydın, mən ağlamışam.

Odur ki, mənə bəxş etdiyin bədbəxtliyin intiqamını səndən alacağam...

Xeyli vaxtdır ki, döyüşqabağı planlar cızan general kimi düşünürəm. Səninlə keçirdiyim anların həsrətini çəkə-çəkə daha əlim çatmayacaq, ünüm yetməyəcək o günlərə bir də əl açıb ağlayıram.

Deyirlər şam sakit havada daha atəşin yanır. Mən də sakit, aramla, gizli-gizli, atəşin yanarım.

Daxilən oxşarların hər şeyi gözəldir. Sənin də gizli-gizli, atəşin yandığını dərk edib, sənə cəsarətsizliyinə, qətiyyətsizliyinə acıyıram. Odur ki, səndən sənə «kişiliyindən», sənə «böyüklüyündən» zərrə-zərrə, damcı-damcı intiqam alacağam. «Bizim hamıdan gizlətdiyimiz sirri indii» mən hamıya deyəcəyəm...

Qardaşın bacın biləcək ...

O GECƏ

O... gecə konsertdə sənətsevərlərin məclisində xatirələrin işığına toplaşmışdıq.

Yenə ekranda sənənlə görüşdük.

Sən müvəffəqiyyətə addımlarını atan ümitsizə, mən tanıdığım adama baxan mərhəmətsizə bənzəyirdik.

Özün o qədər yalan danışmışdın ki, indi düz danışanlara da şübhə eləyirdin.

Elə bil mənim marağım kimi zaldakıların da diqqətini cilovlamaqda aciz idin.

Elə bil iki üzlü söz-söhbətlərindən sənə bəslənilən

məhəbbətlər də şübhələnib, duyuc düşmüşdülər.

Elə bil mən də o gecə yozumu tərsinə yozulan yuxu idim.

Vaxtında yatmayanlar günorta oyanar.

Günorta yuxudan oyanıb, axşam yuxuda gördüklərimə
əhəmiyyət vermədim.

Sadəcə o gecə, çox gec yatmışdım...

OXUYACAQLARINIZ

Vüsaldan sonra.....	3
Sevgi payı.....	9
Qaranquş kədəri.....	20
Əzablı ömür	24
Səni telefona çağırırlar	28
Qırxıncı otaq	35
Məhəbbət sorasında	65
Sınaq	75
Petruşka	91
Oyanma	99

MƏHƏBBƏT LÖVHƏLƏRİ

Vida nəğməsi	104
Bəxtəvər oldum	110
Tanışlıq	110
Həyan	111
Güzəşt	112
Bağışla	112
Qonaq	113
Inam	114
Salxım söyüd quru budaq oldu, gəl	114
İntiqam	116
O gecə	117

Nəzakət Məhərrəm qızı Əzizova

KÖNLÜMÜN YÜKÜ

Nazaket Maqerram kızı Azizova

QRUZ DUŞI

Rəssamı: R.Cəfərova
Kompyüterdə yığan: T.İbadova

Mətbəə müdiri: Əvəz İdrisoğlu
Dizayner: Vəfa Nağıyeva
Texniki redaktor: Şahin Abbasov
Operator: Şahin Salmanov
Korrektor: Dilbər Qələndərli

Çapa imzalanıb 14.12.2008-ci il
Sayı 100. Həcmi 7,4 çap vərəqi.
Formatı 60x84 ¹/₁₆. Əla növ kağız.

AzTU-nun mətbəəsi. H.Cavid pr.25.
Tel: (+012) 439-14-52
E.mail: aztumetbee@yahoo.com